

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU25

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 till handlingarna.

Vidare föreslår utskottet tre tillkännagivanden till regeringen med anledning av motionsyrkanden om ANDTS-frågor.

- Regeringen bör skyndsamt genomföra de beslut som riksdagen fattade den 15 juni 2021 om ANDTS-strategin (s. 24–25).
- Regeringen bör se över hur vård och behandling för skadligt bruk och beroendesjukdom kan bli mer tillgänglig inom kriminalvården (s. 62).
- Regeringen bör utan dröjsmål vidta nödvändiga åtgärder när det gäller ökat tillgängliggörande av naloxon (s. 71–72).

I betänkandet finns 56 reservationer (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I tre reservationer (S, MP) föreslås att riksdagen inte ska göra något tillkännagivande till regeringen.

Behandlade förslag

Skrivelse 2021/22:213 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025.

Cirka 90 yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	11
Ärendet och dess beredning.....	11
Bakgrund	11
Skrivelsens huvudsakliga innehåll.....	12
Utskottets överväganden.....	14
En nationell strategi beskriver inriktningen för arbetet med ANDTS under perioden 2022–2025	14
Mål 1 – Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska	26
Mål 2 – Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar	34
Mål 3 – Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska	41
Mål 4 – Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska	48
Mål 5 – Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.....	53
Mål 6 – Antalet personer som skadas eller dör på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska	63
Mål 7 – En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt	72
Organisation för genomförande och uppföljning.....	73
Regeringens skrivelse	81
Reservationer	82
1. Riksdagens tillkännagivanden om ANDTS-strategin i juni 2021, punkt 1 (S).....	82
2. Riksdagens tillkännagivanden om ANDTS-strategin i juni 2021, punkt 1 (MP)	83
3. ANDTS-strategins omfattning m.m., punkt 2 (SD).....	83
4. ANDTS-strategins omfattning m.m., punkt 2 (L).....	84
5. Uppdrag om skadeverkningar av tobaks- och nikotinprodukter, punkt 3 (M, SD).....	85
6. De långsiktiga målen, punkt 4 (M, C, V, KD).....	85
7. Fokusområden, punkt 5 (M)	86
8. Struktur för folkhälsoarbetet, punkt 6 (M, SD).....	87
9. Struktur för folkhälsoarbetet, punkt 6 (V, MP).....	87
10. Spel om pengar, punkt 7 (M).....	88
11. Spel om pengar, punkt 7 (KD).....	89
12. Spel om pengar, punkt 7 (L)	89
13. Spel om pengar, punkt 7 (MP).....	90
14. Stöd till personer med spelberoende, punkt 8 (V)	90

15. Stöd till personer med spelberoende, punkt 8 (MP).....	91
16. Stöd till barn och unga som anhöriga, punkt 9 (V, L)	91
17. Stöd till barn och unga som anhöriga, punkt 9 (MP)	92
18. Tobaksprevention, punkt 10 (C)	92
19. Tobaksprevention, punkt 10 (KD)	93
20. Tobaksprevention, punkt 10 (L)	93
21. Tobaksprevention, punkt 10 (MP)	94
22. Förebyggande arbete för blivande mödrar, punkt 11 (SD, L)	94
23. Förebyggande arbete för blivande mödrar, punkt 11 (MP).....	95
24. Insatser inom skolan, elevhälsan och ungdomsmottagningarna m.m., punkt 12 (V)	95
25. Insatser inom skolan, elevhälsan och ungdomsmottagningarna m.m., punkt 12 (L).....	96
26. Insatser inom skolan, elevhälsan och ungdomsmottagningarna m.m., punkt 12 (MP)	97
27. Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika, punkt 13 (V)	97
28. Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika, punkt 13 (KD)	98
29. Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika, punkt 13 (L).....	98
30. Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika, punkt 13 (MP)	99
31. Riktlinjer för riskkonsumtion, punkt 14 (KD)	99
32. Kunskap om riskbruk och skadligt bruk av alkohol för anställda inom vård och omsorg, punkt 15 (KD, L)	100
33. Vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom inom kriminalvården, punkt 16 (S, MP)	101
34. Övriga frågor om beroendevård m.m., punkt 17 (V)	102
35. Övriga frågor om beroendevård m.m., punkt 17 (L)	102
36. Övriga frågor om beroendevård m.m., punkt 17 (MP)	103
37. Sprututbytesverksamhet, punkt 18 (V, L).....	103
38. Försöksverksamhet med injektionsrum, punkt 19 (C, L).....	104
39. Försöksverksamhet med injektionsrum, punkt 19 (MP)	104
40. Utvärderingen av narkotikapolitiken, punkt 20 (SD, C, V, L).....	105
41. Tillgängliggörande av naloxon, punkt 21 (S)	105
42. Överdosisstrategi och strategi för systematisk suicidprevention, punkt 22 (M).....	106
43. Överdosisstrategi och strategi för systematisk suicidprevention, punkt 22 (SD)	107
44. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (M)	107
45. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (SD).....	108
46. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (C)	108
47. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (V)	109
48. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (KD)	109

49. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (L)	110
50. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (MP)	111
51. Samordningsfunktion inom Regeringskansliet, punkt 24 (KD, L)	112
52. Uppföljning och åtgärder under pågående strategiperiod, punkt 25 (SD, KD, L)	112
53. Nationellt forskningsorgan inom området missbruk och beroende, punkt 26 (M)	113
54. Kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall, punkt 27 (V)	113
55. ANDTS-politikens data- och statistikunderlag, punkt 28 (C)	114
56. ANDTS-politikens data- och statistikunderlag, punkt 28 (KD)	114
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	116
Skrivelsen	116
Följdmotionerna	116
<i>Bilaga 2</i>	
Civilutskottets yttrande	124
<i>Bilaga 3</i>	
Kulturutskottets yttrande 2021/22:KrU6y	126

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

En nationell strategi som beskriver inriktningen för arbetet med ANDTS under perioden 2022–2025

1. Riksdagens tillkännagivanden om ANDTS-strategin i juni 2021

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att skyndsamt genomföra de beslut som riksdagen fattade den 15 juni 2021 om ANDTS-strategin och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 14,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 3 och 6,

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 och

2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 7.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (MP)

2. ANDTS-strategins omfattning m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 1 och 2 samt

2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6.

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (L)

3. Uppdrag om skadeverkningar av tobaks- och nikotinprodukter

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 och

2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 1–4.

Reservation 5 (M, SD)

4. De långsiktiga målen

Riksdagen avslår motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 3–5.

Reservation 6 (M, C, V, KD)

5. Fokusområden

Riksdagen avslår motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 7 (M)

6. Struktur för folkhälsoarbetet

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 16 och

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7.

Reservation 8 (M, SD)

Reservation 9 (V, MP)

Mål 1 – Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska

7. Spel om pengar

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 9–11 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 16–18.

Reservation 10 (M)

Reservation 11 (KD)

Reservation 12 (L)

Reservation 13 (MP)

8. Stöd till personer med spelberoende

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 5 och 8 samt

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 10.

Reservation 14 (V)

Reservation 15 (MP)

Mål 2 – Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar

9. Stöd till barn och unga som anhöriga

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 6 och

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 16 (V, L)

Reservation 17 (MP)

10. Tobaksprevention

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 3 och 4,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 17 och

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 2.

Reservation 18 (C)

Reservation 19 (KD)

Reservation 20 (L)

Reservation 21 (MP)

11. Förebyggande arbete för blivande mödrar

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 1 och

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 18.

Reservation 22 (SD, L)

Reservation 23 (MP)

Mål 3 – Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska

12. Insatser inom skolan, elevhälsan och ungdomsmottagningarna m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 7,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 3 och

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 9.

Reservation 24 (V)

Reservation 25 (L)

Reservation 26 (MP)

13. Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 2,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 15 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 3 och 12.

Reservation 27 (V)

Reservation 28 (KD)

Reservation 29 (L)

Reservation 30 (MP)

Mål 4 – Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska

14. Riktlinjer för riskkonsumtion

Riksdagen avslår motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 11.

Reservation 31 (KD)

15. Kunskap om riskbruk och skadligt bruk av alkohol för anställda inom vård och omsorg

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 16 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 13.

Reservation 32 (KD, L)

Mål 5 – Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet

16. Vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom inom kriminalvården

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom inom kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 19.

Reservation 33 (S, MP)

17. Övriga frågor om beroendevård m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 15,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 5 och

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 10 och 11.

Reservation 34 (V)

Reservation 35 (L)

Reservation 36 (MP)

18. Sprututbytesverksamhet

Riksdagen avslår motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 7.

Reservation 37 (V, L)

19. Försöksverksamhet med injektionsrum

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 13 och

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 14.

Reservation 38 (C, L)

Reservation 39 (MP)

Mål 6 – Antalet personer som skadas eller dör på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska

20. Utvärderingen av narkotikapolitiken

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 13,

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 15 och

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 1.

Reservation 40 (SD, C, V, L)

21. Tillgängliggörande av naloxon

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ökat tillgängliggörande av naloxon och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 12,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 8 och 9,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 12 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 14.

Reservation 41 (S)

22. Överdosisstrategi och strategi för systematisk suicidprevention

Riksdagen avslår motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 9 och 10.

Reservation 42 (M)

Reservation 43 (SD)

Organisation för genomförande och uppföljning

23. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 17,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5,

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 6–8 och 10 samt

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 4.

Reservation 44 (M)

Reservation 45 (SD)

Reservation 46 (C)

Reservation 47 (V)

Reservation 48 (KD)

Reservation 49 (L)

Reservation 50 (MP)

24. Samordningsfunktion inom Regeringskansliet

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 7 och 8 samt

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 4.

Reservation 51 (KD, L)

25. Uppföljning och åtgärder under pågående strategiperiod

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 5.

Reservation 52 (SD, KD, L)

26. Nationellt forskningsorgan inom området missbruk och beroende

Riksdagen avslår motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8.

Reservation 53 (M)

27. Kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall

Riksdagen avslår motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 6.

Reservation 54 (V)

28. ANDTS-politikens data- och statistikunderlag

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 9 och

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 55 (C)

Reservation 56 (KD)

Regeringens skrivelse

29. Regeringens skrivelse

Riksdagen lägger skrivelse 2021/22:213 till handlingarna.

Stockholm den 9 juni 2022

På socialutskottets vägnar

Acko Ankarberg Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Acko Ankarberg Johansson (KD), Kristina Nilsson (S), Camilla Waltersson Grönvall (M), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Hultberg (M), Linda Lindberg (SD), Mikael Dahlqvist (S), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Yasmine Bladelius (S), Rebecka Le Moine (MP), Pia Steensland (KD), Mats Wiking (S), Per Ramhorn (SD) och Barbro Westerholm (L).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2021/22:213 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025. Sju motioner med totalt 85 yrkanden har väckts med anledning av skrivelsen. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

I skrivelsen finns en redogörelse för ärendets beredning fram till regeringens beslut om skrivelsen.

Socialutskottet har gett civilutskottet och kulturutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelsen och eventuella följdmotioner i de delar som berör utskottens beredningsområden. Yttrandena finns i bilagorna 2 och 3.

Bakgrund

Den 18 mars 2021 fattade regeringen beslut om propositionen En förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar 2021–2025 (prop. 2021/22:132), den s.k. ANDTS-strategin. Propositionen innehöll bl.a. ett förslag om ett nytt övergripande mål för ANDTS-politiken. Förslaget innebar att spel om pengar skulle inkluderas i målet samt att tobaksbegreppet skulle breddas till att även omfatta andra nikotinprodukter. Därtill föreslogs bl.a. en nollvision när det gäller dödsfall som orsakas av narkotika- och läkemedelsförgiftningar, i enlighet med riksdagens tillkännagivande. Riksdagen avsåg den 15 juni 2021 regeringens proposition och förslaget till ett nytt övergripande mål för ANDTS-politiken (bet. 2020/21:SoU25, rskr. 2020/21:375). Riksdagen framförde som sin mening att det behövs en större tydlighet när det gäller regeringens prioriteringar och uppmanade därför regeringen, i ett tillkännagivande, att återkomma med ett förslag till en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi (bet. 2020/21:SoU25 punkt 2, rskr. 2020/21:375). I strategin ska det, enligt riksdagen, vara tydligt vilka olika insatser som måste vidareutvecklas och genomföras samt var ansvaret för insatserna ska ligga. Genom den nu aktuella skrivelsen behandlas riksdagens tillkännagivande. Tillkännagivandet är enligt regeringen därmed tillgodosett och slutbehandlat. Utskottet tar nedan ställning till om tillkännagivandet kan anses vara slutbehandlat.

Utöver tillkännagivandet om en reviderad strategi efterlyste riksdagen ytterligare åtgärder kopplade till strategin och tillkännagav även för regeringen att:

- regeringen bör återkomma med ett förslag till nytt övergripande mål som tar hänsyn till de varierande skadeverkningarna som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka

- regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade
- regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att genomföra kartläggningar i syfte att förbättra beroendevården
- regeringen bör utreda möjligheterna att skapa ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention m.m.

När det gäller tillkännagivandet om att regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade (bet. 2020/21:SoU25 punkt 4, rskr. 2020/21:375) har regeringen gett Folkhälsomyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar (S2022/01825 delvis). Regeringen bedömer mot denna bakgrund att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat. Även när det gäller detta tillkännagivande återkommer utskottet nedan. Regeringen avser att återkomma till riksdagen när det gäller hanteringen av övriga tillkännagivanden. Dessa tillkännagivanden är inte slutbehandlade.

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör regeringen för en samlad strategi för politiken när det gäller alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel om pengar (ANDTS-strategin). Syftet med strategin är att ange mål och inriktning för hur samhällets insatser inom ANDTS-området ska genomföras, samordnas och följas upp under perioden 2022–2025.

För att främja långsiktighet och kontinuitet bör det övergripande målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken respektive spelpolitiken ligga fast. Regeringen bedömer dock att innehållet i ANDT-strategin bör breddas till att även omfatta spel om pengar. Vidare bedöms att strategin inom tobaksområdet, förutom tobaksprodukter, även bör omfatta andra nikotinprodukter och inom narkotikaområdet även innefatta narkotikaklassade läkemedel. För att uppnå regeringens ambitioner inom området bedöms därtill att arbetet med narkotikaprevention bör förstärkas och att det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet bör vara en integrerad del av arbetet med strategin. I strategin bedöms även att det övergripande målet för narkotikapolitiken – ett narkotikafritt samhälle – bör följas av en nollvision som innebär att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar.

Det övergripande målet för ANDTS-politiken kompletteras av en målstruktur med sju långsiktiga mål som anger inriktningen för ANDTS-arbetet i sin helhet. Till målen knyts prioriterade insatsområden som ska vägleda arbetet mot målen under strategiperioden. En utgångspunkt för det

fortsatta arbetet bör vara att ytterligare stärka jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet samtidigt som skyddet för barn och unga bör genomsyra arbetet på alla nivåer.

För att stödja det lokala och regionala arbetet och bidra till strategins genomförande och uppföljning bedömer regeringen att den nuvarande ansvarsfördelningen mellan myndigheter och samordningen på området bör kvarstå. Regeringen avser även att verka för att stärka förutsättningarna för en god dialog om utvecklingen, åtaganden och behov av åtgärder mellan regeringen, berörda myndigheter och det civila samhällets organisationer. Samverkan mellan myndigheter och andra berörda aktörer bör genomsyra arbetet.

Utskottets överväganden

En nationell strategi beskriver inriktningen för arbetet med ANDTS under perioden 2022–2025

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att skyndsamt genomföra de beslut som riksdagen fattade den 15 juni 2021 om ANDTS-strategin och tillkännager detta för regeringen. Riksdagen avslår motionsyrkanden om ANDTS-strategins omfattning m.m., uppdrag om skadeverkningar av tobaks- och nikotinprodukter, de långsiktiga målen, fokusområden och struktur för folkhälsoarbetet.

Jämför reservation 1 (S), 2 (MP), 3 (SD), 4 (L), 5 (M, SD), 6 (M, C, V, KD), 7 (M), 8 (M, SD) och 9 (V, MP).

Skrivelsen

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar

Regeringen bedömer att statens styrning av insatserna inom ANDT-området samt insatserna för att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande bör följa en samlad nationell strategi under perioden 2022–2025.

För att främja långsiktighet och kontinuitet bedömer regeringen att det övergripande målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken respektive spelpolitiken bör ligga fast. Regeringen bedömer även att innehållet i ANDT-strategin bör breddas till att omfatta spel om pengar. Strategin bör därmed bidra till att uppnå regeringens mål om ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och ett minskat tobaksbruk samt att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (ANDTS).

Mål och insatser inom tobaksområdet bör, förutom tobaksprodukter, även omfatta andra nikotinprodukter och inom narkotikaområdet även innefatta narkotikaklassade läkemedel. Strategin bör enligt regeringen även ha ett stärkt fokus på narkotikaprevention, och det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet bör vara en integrerad del av arbetet med strategin. Den nationella strategin bör även i fortsättningen ange politiska målsättningar, en organisation för genomförande och omfatta ett system för uppföljning.

Riksdagens tillkännagivande om en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi

I propositionen En förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar 2021–2025 (prop. 2021/22:132), som överlämnades till riksdagen den 22 mars 2021, föreslog regeringen en samlad nationell strategi med ett gemensamt övergripande mål för ANDTS-politiken. Regeringen föreslog även att målet om ett minskat tobaksbruk skulle breddas till att även omfatta andra nikotinprodukter. Riksdagen avlog den 15 juni 2021 regeringens proposition och förslaget till ett nytt övergripande mål (bet. 2020/21:SoU25, rskr. 2020/21:375). Riksdagen framförde som sin mening att det behövs en större tydlighet när det gäller regeringens prioriteringar och uppmanade därför regeringen, i ett tillkännagivande, att återkomma med ett förslag till en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi (bet. 2020/21:SoU25 punkt 2, rskr. 2020/21:375). I strategin ska det, enligt riksdagen, vara tydligt vilka olika insatser som måste vidareutvecklas och genomföras samt var ansvaret för insatserna ska ligga. Genom skrivelsen behandlas denna del av riksdagens tillkännagivande. Detta görs genom att regeringen i skrivelsen presenterar en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi där regeringens prioriteringar tydliggörs liksom vilka insatser som ska utvecklas under strategiperioden samt var ansvaret för insatserna ska ligga. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagens tillkännagivande om ett nytt övergripande mål för ANDTS-politiken m.m.

Som framgår ovan har riksdagen tillkännagett för regeringen att regeringen bör återkomma med ett förslag till nytt övergripande mål som tar hänsyn till de varierande skadeverkningarna som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka (bet. 2020/21:SoU25 punkt 3, rskr. 2020/21:375). Därtill har riksdagen tillkännagett för regeringen att regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade (bet. 2020/21:SoU25 punkt 4, rskr. 2020/21:375). Regeringen menar att en ny inriktning för tobakspolitiken, så som riksdagen önskar, kräver noggranna överväganden. Målet om ett minskat tobaksbruk, som har väglett den svenska tobakspolitiken sedan 2011 och som 2016 kompletterades med målet om att uppnå ett rökfritt Sverige 2025, har utgjort en god grund för en folkhälsobaserad tobakspolitik. Skyddet för barn och unga har varit i fokus eftersom barn och unga är särskilt känsliga för nikotinet skadeverkningar. Regeringen kan konstatera att rökningen bland unga fortsätter att minska, medan snusanvändningen har ökat särskilt bland flickor, vilket bl.a. framgår av Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysnings (CAN) nationella skolundersökning om elevers erfarenheter av alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Samtidigt kan det konstateras att studier även visar ett samband mellan tobaksrökning, elektroniska

cigaretter och snus samt att det inte går att slå fast om personer som redan röker tobak, och som börjar använda snus eller e-cigaretter, också ändrar sina rökvanor. Mot denna bakgrund bedömer regeringen att ytterligare beredningsunderlag krävs i fråga om kunskapsläget när det gäller gradskillnader mellan olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar och hälsoeffekter för att kunna ta ställning till en ändring av det övergripande målet. Detta behövs i syfte att säkerställa att politiken även i fortsättningen vilar på en vetenskaplig grund. Den svenska tobakspolitiken vilar även på de åtaganden som framgår av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll som Sverige ratificerade 2005. Ramkonventionen innehåller metoder och strategier med vetenskapligt stöd för att minska efterfrågan på och tillgången till tobak. Den ger stöd för att vidta åtgärder för att förebygga och minska alla former av tobaksbruk, nikotinberoende och passiv rökning. Den svenska tobakspolitiken påverkas också av EU eftersom stora delar av regleringen på området är harmoniserad. Mot denna bakgrund bedömer regeringen även att det krävs en analys av hur en ny inriktning i tobakspolitiken skulle förhålla sig till Sveriges internationella åtaganden liksom till det EU-gemensamma regelverket.

För att kunna ta ställning till riksdagens tillkännagivanden om dels ett nytt övergripande mål som tar hänsyn till de varierande skadeverkningarna som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka (bet. 2020/21:SoU25 punkt 3, rskr. 2020/21:375), dels att regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade (bet. 2020/21:SoU25 punkt 4, rskr. 2020/21:375) har regeringen gett Folkhälsomyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) och Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar (S2022/01825 delvis). Kunskapen ska vila på vetenskaplig grund, bygga på aktuell kunskap från myndigheterna och presenteras på ett samlat och lättillgängligt sätt utifrån uppdragets syfte. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att tillkännagivandet om att regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade (bet. 2020/21:SoU25 punkt 4, rskr. 2020/21:375) är tillgodosett och slutbehandlat.

När det gäller tillkännagivandet om att regeringen bör återkomma med ett förslag till nytt övergripande mål som tar hänsyn till de varierande skadeverkningarna som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka (bet. 2020/21:SoU25 punkt 3, rskr. 2020/21:375) avser regeringen att återkomma till riksdagen när det gäller hanteringen av tillkännagivandet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Regeringen avser även att återkomma till riksdagen när det gäller tillkännagivandena om att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra kartläggningar om missbruk i syfte att förbättra beroendevården (bet. 2020/21:SoU25 punkt 22, rskr. 2020/21:375) och om att utreda möjligheterna att skapa ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention m.m. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

En målstruktur ska vägleda arbetet

Regeringen bedömer att ANDTS-strategin för perioden 2022–2025 även i fortsättningen bör utgå från en målstruktur som syftar till att underlätta och vägleda arbetet mot de övergripande målen för ANDTS-arbetet. Spel om pengar, nikotinprodukter och narkotikaklassade läkemedel bör införlivas inom ramen för respektive mål. Enligt regeringen bör följande mål vara vägledande för arbetet:

Mål 1 – Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska.

Mål 2 – Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.

Mål 3 – Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.

Mål 4 – Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.

Mål 5 – Personer med skadligt bruk, eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.

Mål 6 – Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska.

Mål 7 – En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt.

För att tydliggöra att barn och unga är en särskilt skyddsvärd grupp anser regeringen att ett mål som understryker vikten av att skydda barn och unga bör återinföras.

Strategin bör även ha ett stärkt fokus på narkotikaprevention och det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet bör vara en integrerad del av arbetet med strategin. Därtill bör jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet stärkas ytterligare samtidigt som skyddet för barn och unga bör genomsyra arbetet på alla nivåer. Samverkan mellan myndigheter och andra aktörer i arbetet bör eftersträvas.

Prioriterade insatsområden ska fortsatt bidra till att nå målen

För att stärka arbetet med ANDTS och skapa en tydlighet mellan mål och insatser bör ANDTS-strategin även i fortsättningen ange prioriteringar för samhällets insatser (prioriterade insatsområden) under strategiperioden 2022–2025. Insatsområdena bör omfatta åtgärder på nationell, regional och lokal nivå och kunna användas som utgångspunkt för lokala och regionala prioriteringar eller handlingsplaner och vägleda arbetet hos de myndigheter som regeringen bedömer är särskilt viktiga i arbetet på nationell nivå.

Syftet är att insatsområdena tydligt ska ange vilka områden som bör prioriteras i det fortsatta arbetet och vad som bör uppnås under strategiperioden och därigenom skapa goda förutsättningar för den offentliga förvaltningen och andra aktörer att förverkliga regeringens politik inom området. Insatsområ-

dena bör omfatta åtgärder på nationell, regional och lokal nivå och kunna användas som utgångspunkt för lokala och regionala prioriteringar eller handlingsplaner. Därtill bör insatsområdena vägleda arbetet hos de myndigheter som regeringen bedömer är särskilt viktiga i arbetet på nationell nivå. De utvalda insatsområdena utesluter dock inte att även andra insatser fortfarande kan vara angelägna.

Regeringen har även valt att under respektive insatsområde ange de centrala aktörer vars verksamhet och uppdrag kan bidra till att uppnå målsättningarna i ANDTS-strategin.

Motionerna

Riksdagens tillkännagivanden om ANDTS-strategin i juni 2021

I kommittémotion 2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att skyndsamt genomföra det beslut om ANDTS-strategin som fattades av riksdagen den 15 juni 2021. Även i kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att tillkännagivandena från betänkande 2020/21:SoU25 om ANDTS-strategin ska genomföras skyndsamt.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt ska återkomma med ett förslag till ny ANDTS-strategi i enlighet med tillkännagivandet i betänkande 2020/21:SoU25.

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att ANDTS-strategins övergripande mål bör förankras i riksdagen för att säkerställa den partiöverskridande samsyn som krävs för ett långsiktigt framgångsrikt arbete inom ANDTS-området.

I kommittémotion 2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör påskynda processen med att verkställa inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention. Även i kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention m.m., och i motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om ett nationellt kompetenscentrum för ANDT-frågor.

ANDTS-strategins omfattning m.m.

I kommittémotion 2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att ANDTS-strategins mål för spel om pengar ska vara att minska skadeverkningar av spelande. I yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att regeringens förslag om insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar inte ska vara en del av ANDTS-strategin. Motionärerna anser att regeringens uttalade fokus om att minska

tillgång och tillgänglighet till spel om pengar riskerar att slå mot hela omregleringen av spelmarknaden och likaså slå mot de legala aktörerna.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att alla former av läkemedelsberoende ska ingå i strategin för 2022–2025. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att strategin ska inbegripa beroendefrågor i bred mening. Benämningen ANDTS bör enligt motionärerna ändras till Beroende både i denna och i kommande strategier.

Uppdrag om skadeverkningar av tobaks- och nikotinprodukter

I kommittémotion 2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att ge relevanta myndigheter i uppdrag att utveckla en risktrappa för olika tobaks- och nikotinprodukter.

I kommittémotion 2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att det i det fortsatta arbetet med ANDTS-strategin tydligt ska tas hänsyn till de varierande skadeverkningar som tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att verka för att vetenskapligt påvisade gradskillnader för olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar ska bedömas genom en relativ skadegrad där produkternas skadeverkningar sätts i relation till varandra. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att verka för att vetenskapligt påvisade gradskillnader för olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar bedöms på ett korrekt och säkert sätt. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen ska verka för att säkerställa att regeringsuppdraget om att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar ska inkludera en betydande bredd av relevanta studier. Motionärernas uppfattning är av den anledningen att regeringens åtgärder för närvarande inte tillgodoser det uppdrag som tillkännagivandet åsyftade fullt ut.

De långsiktiga målen

I kommittémotion 2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om ett nytt långsiktigt mål 5 som fokuserar på insatser och åtgärder. Motionärerna föreslår att regeringen skyndsamt tar fram ett nytt mer långsiktigt mål 5 i stället för det som redovisas i skrivelsen. Ett nytt långsiktigt mål 5 behöver vara utvärderingsbart och bör renodlas till att fokusera på gjorda insatser för personer med missbruk eller beroende och som är i behov av vård och stöd av hög kvalitet. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att slopa långsiktigt mål 7. Motionärernas bedömer att Sverige kan bedriva ett konstruktivt och metodiskt internationellt arbete i ANDTS-frågor utan att formulera och sätta upp mål som inte kan utvärderas på ett verkningsfullt sätt. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om de långsiktiga målen 1, 3, 4 och 6. Målen bör enligt motionärerna renodlas till att fokusera på utfall, dvs. mäta tillgång, bruk, skador och dödlighet. Målen

i sig behöver inte formuleras om utan det handlar om att fokus ska vara på att mäta och utvärdera utfall, inte insatser.

Fokusområden

I kommittémotion 2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att principen med insatsområden bör ersättas med strategiska fokusområden som tydliggör vem som ska agera och vad som ska uppnås i ANDTS-strategin.

Struktur för folkhälsoarbetet

I kommittémotion 2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att ta fram och genomföra en nationell hälsofrämjande strategi. Sverige måste enligt motionärerna metodiskt, långsiktigt och strukturerat sträva efter att skapa bättre förutsättningar för god hälsa hos hela befolkningen.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 16 föreslås ett tillkännagivande om en folkhälsolag. Motionären anser att Sverige behöver en folkhälsolag – ett regelverk som tydligare än i dag klargör hur ansvaret för folkhälsoarbetet ser ut på lokal, regional och statlig nivå. En sådan lag skulle enligt motionären bidra till ytterligare fokus och aktivitet när det gäller ANDTS-frågor.

Bakgrund och pågående arbete

Målet för folkhälsopolitiken

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406).

I samband med att det nya målet slogs fast beslutade riksdagen om en sektorsövergripande mål- och uppföljningsstruktur för det samlade folkhälsoarbetet. Den består av åtta målområden som dels adresserar samhälleliga förutsättningar, dels stöder och underlättar den enskilda människans val av hälsosamma levnadsvanor och en hälsosam livsstil. De åtta målområdena är följande:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

De åtta målområdena omfattar ett varierande antal politikområden vars mål har betydelse för att nå det övergripande folkhälsomålet. Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att verka för att det nationella folkhälsomål som riksdagen har fastställt uppnås.

Uppdrag att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar

I mars 2022 beslutade regeringen om ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) om att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar (S2022/01825). Uppdraget ska samordnas av Folkhälsomyndigheten. Vid genomförandet av uppdraget ska myndigheterna, vid behov, inhämta kunskap och erfarenheter från övriga berörda myndigheter och aktörer.

I uppdraget ingår att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar. Kunskapen ska vila på vetenskaplig grund, bygga på aktuell kunskap från myndigheterna och presenteras på ett samlat och lättillgängligt sätt utifrån uppdragets syfte. När uppdraget genomförs ska myndigheterna beakta de initiativ som för närvarande pågår inom ANDTS-området, däribland Folkhälsomyndighetens uppdrag att stödja genomförandet av politiken inom ANDTS-området inklusive att lämna förslag på förvaltning av förebyggande metoder och arbetssätt (S2021/03343) och Socialstyrelsens uppdrag att stödja politiken inom ANDTS-området inom de delar som rör myndighetens ansvarsområde genom att verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete (S2021/03341). Vidare ska den systematiska översikten om sambanden mellan snus, elektroniska cigaretter och tobaksrökning, som publicerades av SBU i juni 2020, uppmärksammas. Därtill ska Sveriges skyldigheter enligt artikel 5.3 i WHO:s ramkonvention om tobakskontroll genomgående respekteras.

Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och SBU ska senast den 30 juni 2023 lämna en gemensam redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Tidigare riksdagsbehandling

Utskottet föreslog i betänkande 2020/21:SoU25 fem tillkännagivanden till regeringen om ANDTS-strategin. Utskottet anförde bl.a. följande (s. 17–18, tre reservationer av S, V, L, MP):

Utskottet anser att regeringen omgående bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi som tydliggör de olika insatser som måste vidareutvecklas och genomföras samt var ansvarat för insatserna ska ligga.

Utskottet vill samtidigt understryka att det är viktigt att det förebyggande arbete som redan pågår i dessa frågor i länen, regionerna, kommunerna och civilsamhällets organisationer fortsätter utan avbrott i avvaktan på en ny strategi. Riksdagen bör ställa sig bakom det som

utskottet anför och tillkännage detta för regeringen. Motionerna [...] bör delvis bifallas.

Som nämnts ovan anser utskottet liksom regeringen att narkotikaklassade läkemedel och spel om pengar ska inkluderas i den förnyade ANDTS-strategin. Utskottet föreslår dock ett omformulerat övergripande mål för ANDTS-strategin som tar hänsyn till de varierande skadeverkningar som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka. Utskottet anser att samma övergripande målformulering ska gälla för såväl alkohol och spel om pengar som tobak och nikotin. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen. Därmed bör motionerna [...] bifallas. Motionerna [...] bör bifallas delvis.

Även om alla produkter inom ANDT-området är skadliga för hälsan är det enligt utskottet av vikt att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade. Dessa skillnader bör beaktas vid lagstiftning inom området. Utskottet anser att regeringen inom ramen för den nya ANDTS-strategin bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att se över denna fråga. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen. Motion [...] bör därmed bifallas.

Vidare anförde utskottet följande (s. 53, en reservation av S, MP):

I syfte att förbättra vården och behandlingen av personer som lider av ett beroende anser utskottet att det bör tas fram mer statistik och bättre underlag. Det skulle även i förlängningen kunna bidra till att minska narkotikadödligheten. Utskottet anser därför att det behövs en kartläggning av det tunga narkotikamissbruket i Sverige för att få kunskap om hur stort behovet är av läkemedelsassisterad behandling och andra vård- och behandlingsinsatser riktade mot denna grupp. Vidare anser utskottet att det behövs en kartläggning av den svenska beroendevården för att kunna skapa en mer jämlik beroendevård över landet. Slutligen anser utskottet att det behövs bättre statistik och uppföljning av personer som är föremål för LARO-behandling eller som utifrån Socialstyrelsens nationella riktlinjer bör erbjudas sådan behandling. Enligt utskottet bör regeringen ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram statistik och underlag i enlighet med ovan.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen. Motionerna [...] bör därmed bifallas.

Slutligen anförde utskottet följande (s. 71, en reservation av S, V, MP):

Utskottet vill understryka att det förebyggande ANDTS-arbetet på lokal och regional nivå ska bedrivas systematiskt med kunskapsbaserade metoder och insatser. Det kräver att en aktör med expertis inom preventionsvetenskap ansvarar för samordning av existerande metoder, vilket t.ex. omfattar metodutveckling och kvalitetssäkring.

Kompetenscentrumet Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem (STAD) har under många år utvecklat evidensbaserade förebyggande metoder inom ANDT-området. Erfarenheterna från STAD bör enligt utskottet samlas i ett nationellt kompetenscentrum. Ett sådant nationellt kompetenscentrum bör få uppdraget att förvalta, kvalitetssäkra och vidareutveckla framgångsrika ANDTS-förebyggande metoder. Uppdraget bör också innefatta att utbilda och sprida information om centrumets resultat. Genom ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention kan de bästa förutsättningarna skapas för att uppnå det övergripande målet för strategin. En central utgångspunkt bör vara att det nationella kompetenscentrumet ska verka inom befintlig myndighetsstruktur.

Regeringen bör utreda möjligheterna att skapa ett nationellt kompetenscentrum i enlighet med vad som anförs ovan. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen.

Motionerna [...] bör därför bifallas.

I betänkandet behandlades även motionsyrkanden om bl.a. de långsiktiga målen, fokusområden och en nationell hälsofrämjande strategi. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 24–25).

Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2020/21:141, rskr. 2020/21:375).

Kulturutskottets yttrande

Socialutskottet har gett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2021/22:213 och följdmotioner i de delar som berör utskottet beredningsområde. Kulturutskottet har begränsat sitt yttrande till frågor som gäller det civila samhället, spel om pengar och barn och unga. Yttrandet finns i bilaga 3.

Kulturutskottet anför bl.a. att det ser positivt på att regeringen bedömer att strategin bör breddas till att även omfatta spel om pengar. Utskottet anser att socialutskottet bör avstyrka motion 2021/22:4635 (SD) yrkandena 5 och 6.

Socialutskottets ställningstagande

Redovisning av tillkännagivanden

Den 15 juni 2021 avslög riksdagen regeringens proposition En förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar 2021–2025, den s.k. ANDTS-strategin och förslaget till ett nytt övergripande mål (prop. 2021/22:132, bet. 2020/21:SoU25, rskr. 2020/21:375). Riksdagen ansåg bl.a. att det fanns en otydlighet om regeringens prioriteringar. Riksdagen uppmanade därför regeringen, i ett tillkännagivande, att omgående återkomma till riksdagen med ett förslag till en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi som tydliggör de olika insatser som måste vidareutvecklas och genomföras samt var ansvaret för insatserna ska ligga. Genom den nu aktuella skrivelsen bedömer regeringen att detta tillkännagivande är tillgodosett och slutbehandlat.

Socialutskottet delar inte regeringens bedömning. Tillkännagivandet kan inte anses tillgodosett och slutbehandlat. Utskottet återkommer nedan till skälen för det.

Utöver tillkännagivandet om en reviderad strategi efterlyste riksdagen ytterligare åtgärder kopplade till strategin och tillkännagav för regeringen att:

- regeringen bör återkomma med ett förslag till nytt övergripande mål som tar hänsyn till de varierande skadeverkningarna som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka
- regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade

- regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att genomföra kartläggningar i syfte att förbättra beroendevården
- regeringen bör utreda möjligheterna att skapa ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention m.m.

När det gäller tillkännagivandet om att regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade anför regeringen att den har gett Folkhälsomyndigheten, SBU och Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar (S2022/01825 delvis). Regeringen bedömer mot denna bakgrund att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Socialutskottet delar inte regeringens bedömning. Tillkännagivandet kan inte anses tillgodosett och slutbehandlat. Utskottet återkommer nedan till skälen för det.

När det gäller övriga tillkännagivanden avser regeringen att återkomma till riksdagen. Dessa tillkännagivanden är inte slutbehandlade.

Motionerna

Som nämnts ovan riktade riksdagen den 15 juni 2021 tillkännagivanden till regeringen om att regeringen skulle återkomma med ett förslag till en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi inklusive ett nytt övergripande mål för ANDTS-området (bet. 2020/21:SoU25, rskr. 2020/21:375). Socialutskottet anser att regeringen borde ha återkommit till riksdagen med en proposition med förslag till ett nytt övergripande mål. Enligt utskottet är det av stor vikt att ANDTS-strategin och dess övergripande mål är förankrade i riksdagen för att säkerställa den partiöverskridande samsyn som krävs för ett långsiktigt arbete inom ANDTS-området. Vidare anser utskottet fortfarande inte att regeringens ANDTS-strategi är tillräckligt tydlig när det gäller t.ex. regeringens prioriteringar. Regeringen bör därför på nytt återkomma till riksdagen med ett förslag till ny ANDTS-strategi inklusive ett nytt övergripande mål i enlighet med tillkännagivandena i betänkande 2020/21:SoU25.

När det gäller tillkännagivandet om att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade anser utskottet inte att det uppdrag som getts till Folkhälsomyndigheten, SBU och Socialstyrelsen svarar mot riksdagens tillkännagivande. Riksdagens efterlyste i tillkännagivandet ett underlag där olika produkters skadeverkningar beskrivs i relation till varandra. Detta perspektiv saknas dock i regeringens uppdrag. Således har regeringen inte tillgodosett riksdagens beslut. Därför behöver regeringen skyndsamt komplettera sitt regeringsuppdrag i enlighet med riksdagens beslut.

När det gäller de övriga tillkännagivandena i betänkande 2020/21:SoU25 anser utskottet att regeringen har varit alltför långsam med att vidta nödvändiga åtgärder. Det gäller inte minst tillkännagivandet om att utreda möjligheterna att skapa ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention m.m.

Sammanfattningsvis anser socialutskottet att regeringen skyndsamt bör genomföra de beslut som riksdagen fattade den 15 juni 2021 om ANDTS-strategin. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Därmed bör motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 14, 2021/22:4630 (L) yrkandena 3 och 6, 2021/22:4631 (KD) yrkandena 1 och 2, 2021/22:4632 (M) yrkande 1 och 2021/22:4635 (SD) yrkande 7 bifallas.

Liksom kulturutskottet ser socialutskottet positivt på att regeringen bedömer att strategin bör breddas till att även omfatta spel om pengar. Vidare delar socialutskottet regeringens bedömning att strategin inom tobaksområdet, förutom tobaksprodukter, även bör omfatta andra nikotinprodukter och inom narkotikaområdet även innefatta narkotikaklassade läkemedel. Utskottet är emellertid inte berett att ställa sig bakom de förslag som framförs i motionerna 2021/22:4630 (L) yrkandena 1 och 2 samt 2021/22:4635 (SD) yrkandena 5 och 6. Motionsyrkandena bör avslås.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört ovan om tillkännagivandet att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade anser utskottet inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4632 (M) yrkande 2 och 2021/22:4635 (SD) yrkandena 1–4. Motionsyrkandena bör avslås.

Utskottet delar regeringens bedömning att ANDTS-strategin även i fortsättningen bör utgå från en målstruktur som syftar till att underlätta och vägleda arbetet mot de övergripande målen för ANDTS-arbetet. Utskottet har inga synpunkter på den målstruktur som presenteras i skrivelsen. Utskottet anser därmed inte att riksdagen bör ta några initiativ med anledning av motion 2021/22:4632 (M) yrkandena 3–5 som bör avslås.

I motion 2021/22:4632 (M) yrkande 6 föreslås att principen med insatsområden ersätts med strategiska fokusområden som tydliggör vem som ska agera och vad som ska uppnås i ANDTS-strategin. Motionärerna specificerar tio olika fokusområden. Utskottet vidhåller sin bedömning att det inte är berett att stödja förslaget. Motionsyrkandet bör därmed avslås.

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406). I samband med att det nya målet fastslogs, beslutade riksdagen om en sektorsövergripande mål- och uppföljningsstruktur för det samlade folkhälsoarbetet. Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att verka för att de nationella folkhälsomål som riksdagen har fastställt uppnås. Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 16 och 2021/22:4632 (M) yrkande 7. Motionsyrkandena bör avslås.

Mål 1 – Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden och spel om pengar och stöd till personer med spelberoende.

Jämför reservation 10 (M), 11 (KD), 12 (L), 13 (MP), 14 (V) och 15 (MP).

Skrivelsen

Insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar bör enligt regeringens bedömning fortsätta att vara en av hörnstenarna i regeringens ANDTS-politik.

Regeringen anför att ANDT-politiken under lång tid har varit inriktad på åtgärder för att begränsa tillgång och tillgänglighet i syfte att hålla nere bruket av alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak. Genom detaljhandelsmonopolet begränsas öppettider och privata vinstintressen från detaljhandelsmarknaden för alkohol och åldersgränsen kan upprätthållas. Skatter på alkohol, tobak och nikotinprodukter minskar den ekonomiska tillgängligheten. En effektiv och strategisk tillsynsverksamhet säkerställer att en restriktiv lagstiftning till skydd för folkhälsan upprätthålls. Insatser för att bekämpa narkotika-relaterad brottslighet och för att förebygga användning av narkotika är viktiga för att främja en minskad tillgång till narkotika. Mål och insatser för att begränsa tillgängligheten till ANDT sammanfaller därför många gånger med mål och insatser inom ett bredare brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete. Genom tullens och polisens insatser begränsas tillgången till narkotika och dopningsmedel samt smuggling och illegal försäljning av alkohol och tobak. Att skapa en sund och säker spelmarknad där sociala skyddsintressen och efterfrågan på spel tillgodoses under kontrollerade former och där skadeverkningarna av överdrivet spelande minskar är också en av utgångspunkterna för spelpolitiken och målet för samhällets insatser mot spelberoende. En av de viktigaste åtgärderna för att minska ANDTS-relaterade skadeverkningar och problem är enligt regeringen att begränsa tillgången och tillgängligheten. Insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter samt till spel om pengar bör därför fortsätta att vara en av hörnstenarna i regeringens ANDTS-politik.

Prioriterade insatsområden

I skrivelsen anges utöver prioriterade insatsområden även centrala aktörer för respektive insatsområde.

Införsel och illegal handel med ANDT-produkter och substanser bör motverkas

Regeringen anför bl.a. att de brottsbekämpande myndigheterna under den kommande strategiperioden bör fortsätta sitt arbete med att begränsa den organiserade och storskaliga brottsligheten och motverka illegal handel med ANDT-produkter och substanser. I detta arbete bör narkotikabekämpningen ges fortsatt hög prioritet, eftersom användningen av narkotika bidrar till stora problem på individnivå och genererar stora samhällsproblem. Arbetet med att klassificera nya psykoaktiva substanser måste därtill även fortsättningsvis bedrivas på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Skatten på tobak, nikotin och alkohol bör höjas

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 3) aviserade regeringen höjningar av skatterna på alkohol och tobak. Med anledning av detta remitterade Finansdepartementet den 20 januari 2022 promemorian Höjd skatt på alkohol och tobak (Fi2022/00247). I promemorian föreslås att skatten på cigaretter, cigarrer, cigariller, röktobak, snus, tuggtobak och övrig tobak höjs med 3 procent fr.o.m. den 1 januari 2023 och med ytterligare 1 procent fr.o.m. den 1 januari 2024.

Detaljhandelsmonopolet ska värnas

Regeringen bedömer att skyddet för folkhälsan även fortsättningsvis ska vara ledstjärna i utvecklingen av den svenska alkoholpolitiken och att Systembolagets legitimitet ska värnas även i fortsättningen.

Tillsynen av alkohol samt tobak- och nikotinprodukter bör stärkas

En effektiv och strategiskt utformad tillsyn som säkerställer att åldersgränserna upprätthålls är enligt regeringen en viktig del av det samlade preventiva arbetet. I syfte att stärka tillsynen och stödja aktörer på kommunal nivå har regeringen gett länsstyrelserna i uppdrag att utveckla och kvalitets-säkra arbetet med en strukturerad och likvärdig tillsyn av alkohol, tobak och andra nikotinprodukter under perioden 2021–2025 (S2021/03344). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 mars 2026. För att stödja kommunernas tillämpning av alkohollagstiftningen i tillsynsarbetet har regeringen även gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en utbildning riktad till kommunala alkoholhandläggare (S2021/05130). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 oktober 2022.

Den offentliga kontrollen av kosttillskott bör intensifieras

Regeringen har med syfte att stärka kontrollen på området gett Livsmedelsverket i uppdrag att under perioden 2022–2025 vidta åtgärder för att utveckla samordningen, vägledningen och stödet när det gäller den offentliga kontrollen av kosttillskott (S2022/01263). Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 juni 2025.

Hårdare regler för nikotinprodukter bör införas

Den 24 februari 2022 fattade regeringen beslut om lagrådsremissen Hårdare regler för nya nikotinprodukter. I lagrådsremissen föreslås bl.a. en ny lag om tobaksfria nikotinprodukter med krav på produkterna, ålderskrav och reglering av marknadsföringen. Det föreslås även ett förbud mot smaksättning av e-vätskor som leder till en tydligt märkbar doft eller smak av annat än tobak. De nya reglerna föreslås i stort träda i kraft den 1 augusti 2022.

Samverkan mellan olika perspektiv av betydelse för ANDTS-arbetet bör utvecklas

Regeringen anför att mål och insatser för att begränsa tillgängligheten till ANDTS många gånger sammanfaller med mål och insatser inom ett bredare förebyggande arbete. Ohälsa, droganvändning, våld, kriminalitet och utanförskap är samhällsproblem som i stor utsträckning kan förklaras av samma bakomliggande faktorer, eller risk- och skyddsfaktorer. Tidigt främjande och förebyggande arbete som påverkar dessa bakgrundsfaktorer kan därför enligt regeringen få effekter på många problemområden samtidigt. Genom ökad samverkan i det främjande och förebyggande arbetet kan bättre möjligheter att nå resultat på fler områden uppnås och arbetet bli mer effektivt. Helhetssynen och samordningen bör enligt regeringen tydliggöras och uppmärksammas ytterligare i linje med den inriktning för folkhälsoarbetet som redovisas i propositionen God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (prop. 2017/18:249). Under strategiperioden bör därför samverkan mellan olika perspektiv av betydelse för folkhälsopolitiken och ANDTS-arbetet fortsätta att utvecklas. Det rör sig bl.a. om att stärka kopplingarna mellan den övergripande folkhälsopolitiken och ANDTS, det brottsförebyggande och det brottsbekämpande arbetet, arbetet med jämställdhet, mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck samt föräldraskapsstöd och integration.

Regelverket kring låghaltiga THC-produkter och prekursorer bör förtydligas

I syfte att öka kunskapen om produkter med låg THC-halt har regeringen gett Läkemedsverket i uppdrag att bl.a. analysera utvecklingen inom låghaltiga beredningar med THC, dvs. det ämne som huvudsakligen står för berusningseffekten i cannabis, och angränsande områden nationellt, inom EU och internationellt (S2021/08111). Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 september 2023 till regeringen (Socialdepartementet). Slutredovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området. Läkemedsverket har även fått i uppdrag att bl.a. kartlägga situationen i Sverige när det gäller narkotikaprekursorer, dvs. ämnen som kan användas vid olaglig tillverkning av narkotika, samt beskriva det arbete som bedrivs nationellt inom detta område (S2021/0633). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 15 september 2022. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Skadeverkningarna vid spel om pengar bör motverkas

Målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145). Spelverksamhet ska vara lämplig ur allmän synpunkt samt bedrivas på ett sunt och säkert sätt, under offentlig kontroll. Det ställs krav på ett starkt konsumentskydd och en hög säkerhet på spelen. De negativa konsekvenserna av spelande ska begränsas, och en licenshavare har en långtgående skyldighet att skydda spelarna mot överdrivet spelande. Med stöd av spellagen (2018:1138) kan Spelinspektionen, som ansvarar för tillsyn över att spellagen och de föreskrifter och villkor som meddelats med stöd av lagen följs, vidta åtgärder mot de spelbolag som inte följer den. En viktig utgångspunkt med den svenska spelregleringen är att aktörer utan licens ska stängas ute från spelmarknaden. På så sätt kan spelandet kanaliseras till erbjudanden från ansvarsfulla, tillförlitliga och kontrollerbara aktörer, vilket är en förutsättning för att kunna uppnå ett starkt konsumentskydd på spelmarknaden. För att konsumentskydd i form av begränsningar och omsorgsplikt ska få den effekt som regleringen avser överlämnade regeringen lagrådsremissen En förstärkt spelreglering till Lagrådet den 27 januari 2022. I lagrådsremissen lämnas förslag på åtgärder för att stänga ute olicensierat spel från den svenska spelmarknaden, bl.a. ett krav på tillstånd för spelprogramvara, ett förbud mot att främja olovligt spel och ett utökat reklamförbud för olicensierat spel. Det föreslås vidare åtgärder för att minska skadeverkningarna av spel om pengar, bl.a. ett justerat krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel och en möjlighet att ingripa med en marknadsstörmingsavgift mot överträdelser av förbudet mot att skicka viss direktreklam. Det föreslås även en ny lag med en uppgiftsskyldighet för licens- och tillståndshavare. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023 i fråga om tillstånd för spelprogramvara. Övriga ändringar föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. I departementspromemorian Åtgärder mot matchfixning och olicensierad spelverksamhet (Ds 2021:29) lämnas ytterligare förslag som syftar till att motverka olicensierad spelverksamhet, bl.a. förslag om ett utvidgat tillämpningsområde för spellagen när det gäller spel som tillhandahålls online samt förslag till åtgärder för att stärka arbetet mot matchfixning. Promemorian har remitterats, och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

För att minska skadeverkningarna av spel om pengar krävs det enligt regeringen ett aktivt och väl utformat förebyggande arbete. Det spelförebyggande arbetet bör stärkas i allmänhet bland berörda aktörer och i synnerhet i förhållande till barn och unga. Detta arbete bör med nödvändighet involvera såväl kommuner och regioner som föräldrar, skola, vuxna i föreningslivet och inom idrottsrörelsen samt ideella föreningar som ger stöd till personer med spelproblem och deras anhöriga och närstående. Det är också angeläget att det förebyggande arbetet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten stärks samt att kunskapen om spelproblem ökar. Detta inkluderar bl.a. uppdaterad kunskap om spelproblemets omfattning och fördelning i olika grupper. För att stärka kunskapen och utveckla det förebyggande arbetet inom området spel

om pengar har regeringen gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra fördjupade analyser av befolkningsstudien Swedish longitudinal gambling study (Swelogs) som genomfördes under 2021 (S2021/08111). I uppdraget ingår även att fördjupa kunskapen om grupper som löper särskilt förhöjd risk att drabbas av spelproblem samt att vid behov föreslå åtgärder som stärker spelförebyggande arbete utanför spelmarknaden. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 mars 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

För att stärka det förebyggande arbetet mot spel om pengar bedömer regeringen även att arbetet för att minska skadeverkningarna av spel om pengar på ett tydligt sätt bör införlivas i det samlade arbetet med alkohol, narkotika, dopning och tobak. Under strategiperioden är det därför angeläget att berörda aktörer ser över arbetssätt och stärker samordning och samverkan mellan de olika perspektiven. Därtill bör tillgängliga och individuellt utformade vård- och stödinsatser vid problemspelande fortsätta att utvecklas och stödet till barn och unga vars föräldrar har spelproblem fortsätta att stärkas. Som stöd för regionernas och kommunernas arbete med att minska skadeverkningarna av spel om pengar har regeringen gett länsstyrelserna i uppdrag att stödja kommuner och regioner när det gäller deras utökade ansvar för missbruk av spel om pengar enligt de ändringar i socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) som trädde i kraft den 1 januari 2018 (Fi2020/02647). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Motionerna

Spel om pengar

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 16 föreslås ett tillkännagivande om riskklassificering av olika spel om pengar. I yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om att uppmärksamma problematiken kring att personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via Spelpaus återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige. I yrkande 18 föreslås ett tillkännagivande om åtgärder för att stoppa skuldsättningsspiralerna som drabbar personer med ett riskfyllt spelande om pengar.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om kommunernas budget- och skuldrådgivning och Kronofogdemyndighetens möjliga roll i att kunna informera och utbilda om ekonomiska risker med spel. I yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om att se över Spelinspektionens roll och hur den kan stärkas. I yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om forskningsområdet kopplat till spelfrågor.

Stöd till personer med spelberoende

I kommittémotion 2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheterna till hur uppsökande arbete kan bedrivas för att intensifiera arbetet med att nå spelberoende och erbjuda stöd.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om hållbar struktur för stödgrupper. Enligt motionären behövs det stöd till de stödgrupper som t.ex. finns inom ramen för Spelberoendes riksförbund. I yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att se över hur utbildning i behandling av spelberoende för personal inom psykiatri och beroendevård kan säkerställas.

Pågående arbete

Hårdare regler för nya nikotinprodukter

Den 31 mars 2022 beslutade regeringen om propositionen Hårdare regler för nya nikotinprodukter (prop. 2021/22:200) som innehåller förslag till reglering av tobaksfria nikotinprodukter, t.ex. vitt snus. Syftet är bl.a. att säkerställa ett högt skydd för barn och unga.

Propositionen innehåller förslag inom tre huvudsakliga områden:

- förslag till lag om tobaksfria nikotinprodukter
- förslag till tydligare reglering av marknadsföring och sponsring av tobak, e-cigarettor och påfyllningsbehållare
- förslag till smakförbud för e-vätskor.

De nya reglerna och ändringarna föreslås huvudsakligen träda i kraft den 1 augusti 2022.

Propositionen bereds i socialutskottet.

En förstärkt spelreglering

Den 17 maj 2022 överlämnade regeringen propositionen En förstärkt spelreglering (prop. 2021/22:242) till riksdagen. I propositionen föreslår regeringen åtgärder för att stänga ute olicensierat spel från den svenska spelmarknaden: bl.a. ett krav på tillstånd för spelprogramvara, ett förbud mot att främja olovligt spel och ett utökat förbud mot reklam för olicensierat spel. Det föreslås också åtgärder för att minska skadeverkningarna av spel om pengar: bl.a. ett justerat krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter och en möjlighet att ingripa med marknadsstörmingsavgift mot överträdelser av spellagens (2018:1138) förbud mot att skicka viss direktreklam. Det föreslås vidare en ny lag med en uppgiftsskyldighet för licens- och tillståndshavare i syfte att öka möjligheterna att följa utvecklingen på spelmarknaden, en utökad möjlighet att meddela undantag från de tekniska kraven, regler om att en utgången licens ska fortsätta gälla under prövningen av en ansökan om

förnyad licens och anpassade regler om bonuserbudanden för licenshavare som enbart tillhandahåller spel för allmännyttiga ändamål.

I propositionen föreslås även att lagen (1982:636) om anordnande av visst automatspel ska upphävas, att överenskommelsen mellan Sverige och Finland om automatspel på passagerarfartyg i reguljär linjetrafik mellan Sverige och Finland (SÖ 1979:40) ska sägas upp, att spellagen inte ska tillämpas på spel ombord på utländska fartyg som befinner sig i oskadlig genomfart och att en definition av svenskt speldeltagande ska införas i lagen (2018:1139) om skatt på spel. Slutligen föreslås vissa mindre ändringar i spellagen och en följdändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).

Lagändringarna ska i fråga om tillstånd för spelprogramvara träda i kraft den 1 juli 2023. Ändringarna till följd av uppsägelsen av överenskommelsen mellan Sverige och Finland ska träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Övriga ändringar ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Propositionen bereds i kulturutskottet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om spelfrågor behandlades senast i betänkande 2020/21:SoU25. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 32–33). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2020/21:141, rskr. 2020/21:375).

Motionsyrkanden om stöd till personer med spelberoende behandlades senast i 2021/22:SoU10. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 30). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2021/22:68, 2021/22:150).

Civilutskottets yttrande

Civilutskottet har lämnat ett yttrande genom följande protokollsanteckning (prot. 2021/22:28, avvikande meningar från KD och MP, se bilaga 2):

Civilutskottet begränsar sitt yttrande till att avse förslagen i motion 2021/22:4631 (KD) yrkande 18 och motion 2021/22:4604 (MP) yrkande 9.

Civilutskottet föreslår att socialutskottet avstyrker motionsyrkandena. Det är förvisso angeläget att motverka överskuld-sättning. Som utskottet har redogjort för i bet. 2020/21:CU10 Ersättningsrätt och insolvensrätt (s. 48 f.) och bet. 2020/21:CU12 Konsumenträtt (s. 82 f.) pågår emellertid flera olika insatser och åtgärder från regeringens och myndigheternas sida. Som exempel kan nämnas att en utredning har i uppdrag att ta fram statistik över hushållens tillgångar och skulder (dir. 2021:4). Bristande kreditprövningar och fördelarna med ett samlat skuldregister har också uppmärksamats av Konsumentverket i rapporten Konsument på kredit (2021:1). Till detta kommer att regeringen i november 2021 har gett en särskild utredare i uppdrag att granska marknaden för konsumentkrediter och föreslå åtgärder som motverkar riskfylld kreditgivning och överskuld-sättning (dir. 2021:108). Utredaren ska bl.a. föreslå ett system för skuldregister, om inte starka skäl talar emot det.

Med hänsyn till det arbete som således pågår på området ser civilutskottet inte behov av något initiativ från riksdagens sida. Socialutskottet

bör därför avstyrka motionsförslagen om tillkännagivanden till regeringen i dessa frågor.

Kulturutskottets yttrande

Kulturutskottet anför i sitt yttrande bl.a. att regeringen i januari 2022 överlämnade lagrådsremissen En förstärkt spelreglering till Lagrådet. I lagrådsremissen föreslår regeringen bl.a. åtgärder för att stänga ute olicensierat spel från den svenska spelmarknaden. Utskottet noterar att regeringen avser att lämna propositionen En förstärkt spelreglering till riksdagen i mitten av maj 2022. Kulturutskottet hänvisar även till departementspromemorian Åtgärder mot matchfixning och olicensierad spelverksamhet (Ds 2021:29) som bereds i Regeringskansliet. Kulturutskottet noterar vidare att Spelinspektionen nyligen har tagit fram en vägledning om den s.k. omsorgsplikten. Vidare nämner kulturutskottet att Spelinspektionen har fått i uppdrag att bl.a. föreslå åtgärder för att stärka konsumentskyddet på spelmarknaden i syfte att motverka folkhälsoproblem. Detta uppdrag ska redovisas senast i oktober 2023.

Mot bakgrund av pågående arbete anser kulturutskottet att socialutskottet bör avstyrka motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkandena 8, 10 och 11, 2021/22:4629 (V) yrkande 10 och 2021/22:4631 (KD) yrkandena 16–18.

Socialutskottets ställningstagande

Målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningsarna av överdrivet spelande (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145). Spelverksamhet ska vara lämplig ur allmän synpunkt samt bedrivas på ett sunt och säkert sätt, under offentlig kontroll.

Socialutskottet noterar att regeringen nyligen har överlämnat propositionen En förstärkt spelreglering (prop. 2021/22:242) till riksdagen. Propositionen bereds i kulturutskottet. Vidare bereds departementspromemorian Åtgärder mot matchfixning och olicensierad spelverksamhet (Ds 2021:29) i Regeringskansliet. Socialutskottet noterar även det uppdrag till Spelinspektionen som kulturutskottet nämner i sitt yttrande om att bl.a. föreslå åtgärder för att stärka konsumentskyddet på spelmarknaden i syfte att motverka folkhälsoproblem. Detta uppdrag ska redovisas senast i oktober 2023.

Mot bakgrund av pågående arbete anser socialutskottet i likhet med kulturutskottet att motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkandena 10 och 11 samt 2021/22:4631 (KD) yrkandena 16 och 17 bör avslås.

När det gäller förslagen i motionerna 2021/22:4631 (KD) yrkande 18 och motion 2021/22:4604 (MP) yrkande 9 noterar socialutskottet det som framförs i civilutskottets yttrande om att det är angeläget att motverka överskuld-sättning och att det pågår flera olika insatser och åtgärder från regeringens och myndigheternas sida i denna fråga. Socialutskottet delar civilutskottets uppfattning att det inte finns behov av något initiativ från riksdagens sida. Motionsyrkandena bör avslås.

Socialutskottet delar regeringens uppfattning att arbetet för att minska skadeverkningarna av spel om pengar på ett tydligt sätt bör införlivas i det samlade arbetet med alkohol, narkotika, dopning och tobak för att stärka det förebyggande arbetet mot spel om pengar. Det är viktigt att tillgängliga och individuellt utformade vård- och stödinsatser vid problemspelande fortsätter att utvecklas och att stödet till barn och unga vars föräldrar har spelproblem fortsätter att stärkas. Utskottet noterar att regeringen har gett länsstyrelserna i uppdrag att stödja kommuner och regioner när det gäller deras utökade ansvar för missbruk av spel om pengar enligt de ändringar i socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) som trädde i kraft den 1 januari 2018 (Fi2020/02647). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2023. Vidare noterar utskottet att regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra fördjupade analyser av befolkningsstudien Swelogs som genomfördes under 2021 (S2021/08111) för att stärka kunskapen och utveckla det förebyggande arbetet inom området spel om pengar. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 mars 2023. Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkandena 5 och 8 samt 2021/22:4629 (V) yrkande 10. Motionerna bör avslås.

Mål 2 – Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stöd till barn och unga som anhöriga, tobaksprevention och förebyggande arbete för blivande mödrar.

Jämför reservation 16 (V, L), 17 (MP), 18 (C), 19 (KD), 20 (L), 21 (MP), 22 (SD, L) och 23 (MP).

Skrivelsen

Insatser för att skydda barn mot skadliga effekter av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar bör enligt regeringens bedömning fortsätta att utgöra grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet.

Regeringen anför bl.a. att barn i enlighet med principerna i barnkonventionen har rätt till en god uppväxtmiljö och till bästa möjliga hälsa, dvs. rätt till bästa möjliga fysiska, psykiska och sociala välbefinnande. Barn och unga är särskilt utsatta och löper särskilt förhöjd risk för att drabbas av ANDTS-relaterad ohälsa, varför tidiga och förebyggande insatser är av stor vikt. Det är

också av grundläggande betydelse att barn och unga i familjer där det förekommer skadligt bruk eller beroende av ANDTS uppmärksammas och får ett ändamålsenligt stöd, både för att underlätta deras vardag med förskola, skola och kamratrelationer och för att rusta dem för framtiden. Insatser för att skydda barn mot skadliga effekter av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar bör därför fortsätta att utgöra grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet. Att särskilt lyfta fram barn- och ungdomsperspektivet i ANDTS-arbetet ligger väl i linje med den långa tradition som finns i Sverige när det gäller en samlad syn på barns och ungdomars hälsa. Eftersom behov och förutsättningar skiljer sig åt både mellan individer och mellan grupper är det viktigt att i ANDTS-arbetet riktat till barn och unga beakta bl.a. kön, ålder, socioekonomisk tillhörighet och boendeort. Dessa faktorer har nämligen avgörande betydelse för om förebyggande insatser ska få effekt eller inte.

Prioriterade insatsområden

I skrivelsen anges utöver prioriterade insatsområden även centrala aktörer för respektive insatsområde.

Stödet till barn och unga som anhöriga bör intensifieras

Regeringen anför att stödet till barn och unga upp till 18 år som är anhöriga i familjer där en förälder eller en annan vuxen i barnets direkta närhet har missbruksproblem, psykisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, en allvarlig fysisk sjukdom eller skada eller oväntat avlider är ett lagstadgat ansvar för hälso- och sjukvården. Även elevhälsan kan ge ett viktigt stöd till dessa barn. För många barn och unga som kommer i kontakt med socialtjänsten beror kontakten på att deras föräldrar har eller har haft svårigheter med exempelvis våld, skadligt bruk eller beroende eller psykisk ohälsa. Dessa barn och unga kan, till följd av föräldrarnas svårigheter, utsättas för bristande omsorg av olika slag. De behöver uppmärksammas tidigt och få stöd, innan konsekvenserna blir för stora.

För att påskynda utvecklingsarbetet inom detta område har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att under perioden 2021–2025 fortsätta att stärka och utveckla stödet till barn i familjer med skadligt bruk, missbruk eller beroende, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, där samtidigt våld förekommer eller där en förälder eller vårdnadshavare lider av en allvarlig sjukdom eller plötsligt avlider (S2021/03118). I uppdraget ingår även att stärka stödet till barn vars förälder eller vårdnadshavare är frihetsberövad. Skälet till detta är att dessa barns situation, på många sätt, kan jämföras med situationen för barn vars förälder eller närstående drabbas av allvarliga svårigheter. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 28 mars 2026. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Skolans tobaks- och nikotinförebyggande arbete bör förstärkas

Rökning på skolgårdar har varit förbjudet sedan 1994. Det övergripande målet med lagstiftningen är att skydda personer från rökningens hälsorisker och förebygga rökning bland barn och unga. Trots rökförbudet förekommer rökning fortfarande på skolgårdar, enligt Folkhälsomyndighetens sammanställning av rökning på svenska skolgårdar från 2020. För att skydda barn och unga från att exponeras för tobak under skoltiden anser regeringen att insatser för att öka följsamheten till lagstiftningen bör vidtas under strategiperioden. Dels bör kommunens och skolors arbete med tillsyn av rökförbudet på skolgårdar intensifieras, dels bör kommuner och skolor fortsätta att utveckla arbetssätt för att förebygga tobaksbruk och främja rökfria skolgårdar.

Barn och unga är en särskilt skyddsvärd grupp, och ett tydligt fokus i regeringens arbete är att förhindra alla former av nikotinanvändning i denna grupp, oavsett om produkterna innehåller tobak eller inte. Under strategiperioden kan det därför enligt regeringen finnas skäl att se över och förbättra möjligheterna att arbeta för att minska elevers bruk av tobak och nikotin, både för skolan och andra aktörer som arbetar för att minska barns och ungas bruk av tobak och nikotin.

Arbetet för att nå målet om ett rökfritt Sverige 2025 bör fortsätta

För att minska rökningen krävs det enligt regeringen ett långsiktigt och brett tobaksförebyggande arbete i samverkan mellan flera aktörer och på flera nivåer i samhället. Särskilda insatser bör riktas till barn och unga som är en grupp som är särskilt sårbar och som har större risk att fastna i ett nikotinberoende. Regeringen har ställt sig bakom målet om att nå ett rökfritt Sverige till 2025 (skr. 2015/16:86). Målet innebär att andelen som röker i befolkningen ska understiga 5 procent 2025. Rökfritt Sverige 2025 initierades av tankesmedjan Tobaksfakta med ledning av det internationella initiativet Tobacco Endgame, genom vilket organisationer, kommuner, regioner och myndigheter tillsammans ska arbeta för att minska rökningen och dess skadeeffekter till nära noll. För att uppnå målet bör det förebyggande arbetet fortsätta att bedrivas med intensitet under strategiperioden. Särskilt prioriterat bör det vara att förebygga och minska rökning bland barn och unga och i de grupper där rökningen och därmed risken för ohälsa är som störst. Det förebyggande och opinionsskapande arbetet mot rökning som bedrivs av bl.a. det civila samhällets organisationer är ett viktigt bidrag i detta arbete.

Insatserna till blivande föräldrar bör stärkas

Föräldrar är enligt regeringen en viktig målgrupp i det hälsofrämjande arbetet och i det förebyggande ANDTS-arbetet för barn och unga. Även insatser riktade till blivande föräldrar är av stor vikt för att skydda barn och unga mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar. Hälso- och sjukvården möter alla blivande föräldrar på regelbunden basis och har således goda möjligheter att bidra till att förebygga ANDTS-relaterad ohälsa och att främja hälsa.

Under strategiperioden bör arbetet riktat till blivande föräldrar därför fortsätta att utvecklas. Det kan t.ex. handla om att verksamheterna erbjuder information om hur alkohol, tobak och andra droger under graviditeten kan påverka fostret men också om att blivande föräldrar ges tillgång till information, och vid behov rådgivning, om skadeverkningar av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar. Angeläget är också att fortsätta att systematiskt fråga blivande mödrar och deras partner om ANDTS för att på så vis tidigt upptäcka ett riskbruk.

För att stödja utvecklingen av en jämställd hälso- och sjukvård som omfattar hela vårdkedjan före, under och efter graviditet har regeringen ingått årliga överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Under 2022 fördelas totalt ca 1,4 miljarder kronor genom en grundöverenskommelse och en tilläggsöverenskommelse inom området där insatser för att utveckla det främjande och förebyggande arbetet riktat mot blivande mödrar ingår (S2019/05299, S2021/00822). För att stödja arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention har regeringen ingått årliga överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Under 2022 fördelas totalt ca 1,6 miljarder kronor genom överenskommelsen där insatser för att utveckla det främjande och förebyggande arbetet inklusive arbetet med suicidprevention ingår (S2021/08203).

Motionerna

Stöd till barn och unga som anhöriga

I kommittémotion 2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för hur stöd till barn och unga i familjer där det förekommer missbruk ska utformas.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att undersöka hur barn och unga påverkas av föräldrars och andra nära vuxnas spelproblem.

Tobaksprevention

I kommittémotion 2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på stärkta och utvecklade insatser i syfte att fortsätta att successivt minska tobaksrökningen.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om tobaksprevention. Särskilt viktigt är det att förebygga att barn och ungdomar börjar röka eller använda andra nikotinhaltiga produkter samt att de inte ska behöva befinna sig i rökiga miljöer.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om tobakskonventionens artikel 5.3. Regeringen bör ta fram riktlinjer utifrån artikel 5.3 som handlar om att skydda folkhälsopolitiken från

tobaksindustrins inflytande och göra dessa kända för allmänheten. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om totalt exponeringsförbud.

Förebyggande arbete för blivande mödrar

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 18 föreslås ett tillkännagivande om mödra- och barnhälsovårdens roll i information och erbjudanden om rökavvänjningsprogram.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att förebygga alkoholskador hos nyfödda.

Pågående arbete

Hårdare regler för nya nikotinprodukter

Den 31 mars 2022 fattade regeringen beslut om propositionen Hårdare regler för nya nikotinprodukter (prop. 2021/22:200) som innehåller förslag till reglering av tobaksfria nikotinprodukter, t.ex. vitt snus. Syftet är bl.a. att säkerställa ett högt skydd för barn och unga.

Propositionen innehåller förslag inom tre huvudsakliga områden:

- förslag till lag om tobaksfria nikotinprodukter
- förslag till tydligare reglering av marknadsföring och sponsring av tobak, e-cigarettor och påfyllningsbehållare
- förslag till smakförbud för e-vätskor.

De nya reglerna och ändringarna föreslås huvudsakligen träda i kraft den 1 augusti 2022.

Propositionen bereds i socialutskottet.

Datainsamlingen till medicinska födelseregistret

Regeringen har givit Socialstyrelsen i uppdrag att lämna förslag på de författningsändringar som krävs för att datainsamlingen till medicinska födelseregistret (MFR) ska kunna innehålla data om nikotinprodukter, alkohol samt andra potentiellt skadliga substanser som används under graviditet (S2020/09593). Därutöver ingår att lämna författningsförslag som möjliggör utökad datainsamling till MFR om mödrar som varit gravida och inskrivna i mödrahälsovården men där graviditeten inte lett till förlossning. I uppdraget ingår att analysera förutsättningarna för datainsamlingen, samt lämna förslag på lösning i de fall det finns juridiska, tekniska eller praktiska hinder för datainsamlingen. Vid de analyser som ska göras ska Socialstyrelsen säkerställa att skyddet för den personliga integriteten upprätthålls och beakta tillämplig reglering såsom EU:s dataskyddsförordning. Socialstyrelsen ska även lämna de författningsförslag som behövs enligt analyserna. Socialstyrelsen ska i arbetet med uppdraget samråda med Datainspektionen. Syftet är att få bättre kunskap om gravida kvinnors användning av substanser som

kan orsaka fosterskador. Uppdraget redovisades till regeringen (Socialdepartementet) den 27 april 2022. Rapporten bereds inom Regeringskansliet.

Svar på skriftlig fråga

Den 11 maj 2022 besvarade socialminister Lena Hallengren (S) en skriftlig fråga om insatser för att motverka alkoholrelaterade fosterskador (fr. 2021/22:1515). Socialministern anförde följande:

Clara Aranda har frågat mig med vilka konkreta insatser jag avser att verka för att motverka förekomsten av alkoholrelaterade fosterskador.

Den 24 mars 2022 beslutade regeringen om en ny ANDTS-strategi för perioden 2022–2025. Ett av delmålen i strategin är att barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar. Flera insatser genomförs i detta syfte. Regeringen har bl.a. gett Socialstyrelsen i uppdrag att, under perioden 2021–2025, fortsatt stärka och utveckla stödet till barn som anhöriga i familjer med skadligt bruk, missbruk eller beroende, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, där våld förekommer, där en förälder eller vårdnadshavare lider av en allvarlig sjukdom eller plötsligt avlider samt till barn vars förälder eller vårdnadshavare är frihetsberövad. I uppdraget ingår även att uppmärksamma och att genomföra insatser för att det ofödda barnet ska skyddas från skador till följd av exponering av alkohol och narkotika under fosterlivet samt vidta åtgärder för att stärka stödet till barn som föds med skador till följd av sådan exponering.

De nationella hälsodataregistren gör det möjligt att bl.a. utvärdera vårdens innehåll, jämlikhet och tillgänglighet och utgör ett viktigt underlag för t.ex. forskning och uppföljning. Eftersom det medicinska födelseregistret (MFR) i dag saknar information om flera viktiga exponeringsfaktorer som kan vara potentiellt fosterskadliga i samband med graviditet, gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att lämna förslag på de författningsändringar som krävs för att datainsamlingen ska kunna innehålla data om nikotinprodukter, alkohol samt andra potentiellt skadliga substanser som används under graviditet. Socialstyrelsen har nu slutfört uppdraget och överlämnade sin rapport med författningsförslag den 27 april 2022. Socialstyrelsens förslag kommer att utgöra ett viktigt underlag för regeringens arbete med att förbättra insamling av information som syftar till att öka kunskapen inom området.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om tobaksprevention, bl.a. när det gäller insatser för att minska tobaksrökning och exponeringsförbud, behandlades senast i betänkande 2020/21:SoU25. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 32–33). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2020/21:141, rskr. 2020/21:375).

Ett motionsyrkande om alkoholrelaterade fosterskador behandlades senast i betänkande 2021/22:SoU10. Motionsyrkandet avstyrktes (s. 21). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2021/22:68).

Kulturutskottets yttrande

Kulturutskottet anför i sitt yttrande bl.a. att det ser positivt på att målet att barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar inkluderas i strategin. Utskottet noterar vidare bl.a. att regeringen anser att insatserna till blivande föräldrar bör stärkas och att stödet till barn och unga som anhöriga bör intensifieras. Utskottet delar regeringens bedömning om betydelsen av tidigt främjande och förebyggande arbete. Utskottet föreslår att socialutskottet avstyrker motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 6 och 2021/22:4629 (V) yrkande 4.

Socialutskottets ställningstagande

Socialutskottet delar regeringens uppfattning att stödet till barn och unga som anhöriga bör intensifieras. Utskottet ser därför positivt på att regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att under perioden 2021–2025 fortsätta att stärka och utveckla stödet till barn i familjer med skadligt bruk, missbruk eller beroende, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, där samtidigt våld förekommer eller där en förälder eller vårdnadshavare lider av en allvarlig sjukdom eller plötsligt avlider (S2021/03118). I uppdraget ingår även att stärka stödet till barn vars förälder eller vårdnadshavare är frihetsberövad. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 28 mars 2026. I likhet med kulturutskottet anser socialutskottet att det inte finns skäl till tillkännagivanden enligt motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 6 och 2021/22:4629 (V) yrkande 4. Motionerna bör avslås.

Vidare noterar socialutskottet att det övergripande målet för den svenska tobakspolitiken länge har varit att minska allt tobaksbruk och förhindra att minderåriga börjar använda tobak. Rökning är en av de främsta förebyggbara riskfaktorerna för sjukdom och för tidig död. För att nå målet om ett rökfritt Sverige 2025 är det viktigt att det förebyggande arbetet fortsätter att bedrivas med intensitet. Precis som regeringen anser utskottet att det är särskilt viktigt att förebygga och minska rökning bland barn och unga. När det gäller andra produkter som innehåller nikotin, konstaterar utskottet att regeringen har överlämnat propositionen Hårdare regler för nya nikotinprodukter (prop. 2021/22:200) som för närvarande bereds i socialutskottet. Utskottet vidhåller sin inställning att det inte bör införas ett exponeringsförbud för röktokek. Motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkandena 3 och 4, 2021/22:4630 (L) yrkande 17 och 2021/22:4633 (C) yrkande 2 bör avslås.

Socialutskottet noterar att det i det ovan nämnda uppdraget till Socialstyrelsen (S2021/03118) även ingår att uppmärksamma och att genomföra insatser för att det ofödda barnet ska skyddas från skador till följd av exponering av alkohol och narkotika under fosterlivet samt vidta åtgärder för att stärka stödet till barn som föds med skador till följd av en sådan exponering. Vidare har Socialstyrelsen haft i uppdrag att lämna förslag på de författnings-

ändringar som krävs för att datainsamlingen till det medicinska födelseregistret ska kunna innehålla data om nikotinprodukter, alkohol samt andra potentiellt skadliga substanser som används under graviditet. Socialstyrelsen har nyligen slutfört uppdraget och överlämnat sin rapport med författningsförslag till regeringen. Rapporten bereds inom Regeringskansliet. Utskottet anser mot bakgrund av pågående arbete att motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 1 och 2021/22:4630 (L) yrkande 18 bör avslås.

Mål 3 – Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om insatser inom skola, elevhälsan och ungdomsmottagningarna m.m. och andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika.

Jämför reservation 24 (V), 25 (L), 26 (MP), 27 (V), 28 (KD), 29 (L) och 30 (MP).

Skrivelsen

Insatser för att förebygga att barn och unga börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol eller spel om pengar bör enligt regeringens bedömning ges en högre prioritet.

Regeringen anför bl.a. att skador bland barn och unga som orsakas av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar aldrig kan accepteras. Barn och unga är bland de viktigaste målgrupperna för det förebyggande och hälsofrämjande folkhälsoarbetet och därmed också för ANDTS-arbetet. Valfungerande hälsofrämjande, förebyggande samt vårdande och stödjande insatser i ett tidigt skede kan förväntas ge positiva effekter på barns framtida hälsa och välbefinnande. Genom att förebygga ANDTS-användning bland barn och unga kan samhället förhindra att barn och unga skadas men också bidra till en mer långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Insatser för att förebygga att barn och unga börjar använda narkotika, dopningsmedel och tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol eller spel om pengar bör därför ges en högre prioritet.

Prioriterade insatsområden

I skrivelsen anges utöver prioriterade insatsområden även centrala aktörer för respektive insatsområde.

Att förebygga ANDTS-relaterad ohälsa bland barn och unga och erbjuda tidiga insatser bör ges en högre prioritet

Genom att förebygga och identifiera problem i barns hälsa, utveckling och uppväxtmiljö från födelsen och framåt kan åtgärder från samhällets sida vidtas i syfte att ge barn så lika förutsättningar som möjligt.

Förskolan spelar enligt regeringen en viktig roll när det gäller att främja en positiv hälsoutveckling hos barn och för att förebygga och fånga upp problem i ett tidigt skede. Detsamma gäller skolan med dess elevhälsa och dess specialpedagogiska insatser samt universitet och högskolor inklusive studenthälsan.

En annan viktig verksamhet är enligt regeringen ungdomsmottagningarna. De fyller en viktig funktion i att informera barn och unga om sex, relationer, psykisk hälsa, alkohol och droger samt spel om pengar och har även ett stödjande och behandlande uppdrag. Även de digitala ungdomsmottagningarna Umo och Youmo är viktiga aktörer i detta arbete. Inom ramen för regeringens satsningar på psykisk hälsa och suicidprevention har regeringen ingått årliga överenskommelser med SKR. Under 2022 fördelas totalt ca 1,6 miljarder kronor genom överenskommelsen där 150 miljoner kronor fördelas till ungdomsmottagningarnas arbete (S2021/08203).

Vidare har socialtjänsten viktiga uppgifter inom det förebyggande arbetet när det gäller missbruk och beroende samt barn och unga. I detta ansvar ingår bl.a. att arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol, andra beroendeframkallande medel och spel om pengar samt verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden samt bedriva uppsökande verksamhet och annat förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga far illa. Socialtjänsten ska även tillsammans med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem samt i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och det stöd de behöver. Det rör såväl uppsökande verksamhet som förebyggande insatser oavsett om det handlar om övergripande arbete, samverkan med andra, kommunens planering samt insatser till grupper eller till enskilda. Det är även enligt regeringen angeläget att det finns vuxna ute i miljöer där barn och unga vistas och att samverkan med skola, polis, hälso- och sjukvård och föräldrar stärks.

I syfte att utveckla socialtjänsten tillsatte regeringen den 7 april 2017 en särskild utredare med uppdrag att se över socialtjänstlagen och vissa av socialtjänstens uppgifter (dir. 2017:39). Utredningen Framtidens socialtjänst överlämnade sitt slutbetänkande Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47) till regeringen i augusti 2020. I betänkandet lämnas förslag som tillsammans skapar förutsättningar för en hållbar, förebyggande, lättillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst. Utredningen förslår bl.a. att nuvarande målbestämmelser i socialtjänstlagen (2001:453) ska kompletteras med att socialtjänsten även ska främja människors jämställda levnadsvillkor och att det i socialtjänstlagen ska anges att socialtjänsten ska ha ett förebyggande

perspektiv. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Barn- och ungdomshälsovården bör bli mer sammanhållen, förebyggande och hälsofrämjande

För att uppnå en mer likvärdig vård för barn och unga som innefattar förebyggande och hälsofrämjande insatser beslutade regeringen den 28 november 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över förutsättningarna för en mer sammanhållen god och nära vård för barn och unga (dir. 2019:93). Utredningens huvudbetänkande Börja med barnen! – En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34) överlämnades till regeringen i maj 2021. I betänkandet föreslås bl.a. att ett nationellt hälsovårdsprogram ska etableras som gör det tydligt vad barn och unga och deras föräldrar bör erbjudas för insatser. Hälsovårdsprogrammet ska bidra till att verksamheterna arbetar utifrån samma mål och uppdrag, göra vården mer jämlik, oavsett bostadsort, val av skola eller vårdgivare och stärka samverkan mellan berörda aktörer. I enlighet med utredningens förslag har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en förstudie om ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga (S2021/06171). I förstudien ingick att analysera hur ett sådant hälsovårdsprogram bör utformas för att bäst möta barns och ungas behov och inkludera alla berörda parter. En slutredovisning av uppdraget lämnades till regeringen (Socialdepartementet) i mars 2022. Slutredovisningen samt utredningens slutbetänkande, som för närvarande bereds i Regeringskansliet, kommer att vara viktiga delar i regeringens fortsatta arbete med att stärka och göra vården för barn och unga mer sammanhållen, förebyggande och hälsofrämjande.

Det förebyggande arbetet mot narkotika bör stärkas

Enligt regeringen bör det narkotikaförebyggande arbetet utvecklas på olika arenor och nivåer i samhället under strategiperioden. Arbetet behöver bl.a. bli mer kunskapsbaserat och mer jämlikt i hela landet, och därtill bör samverkan mellan olika intressenter på nationell, regional och lokal nivå, t.ex. berörda myndigheter, kommuner och regioner samt det civila samhällets organisationer utvecklas.

I syfte att utveckla samhällets insatser mot narkotika har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). I uppdraget ingår bl.a. att föreslå vilka insatser som bör vidtas på nationell, regional och lokal nivå för att stärka det narkotikaförebyggande arbetet i Sverige samt att föreslå ett särskilt program för att förebygga barns och ungas användning av narkotika. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 september 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Nästa steg bör tas i det förebyggande arbetet mot dopning

I syfte att fortsätta att stödja utvecklingen av arbetsmetoden 100 % Ren Hårdträning har regeringen gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja kompetenscentrumet Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem (STAD) i det dopningsförebyggande arbetet samt med att vidareutveckla och sprida arbetsmetoden 100 % Ren Hårdträning och samordna nätverket Prevention av dopning, PRODIS (S2021/08111). Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 mars 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området. Regeringen avsätter vidare medel till Sveriges nya nationella antidopningsorganisation, Antidoping Sverige.

Användningen av lustgas i berusningssyfte bör motverkas

Under strategiperioden bör såväl medvetenheten som kunskapen om lustgas öka, riskgrupper identifieras och det förebyggande arbetet mot att använda lustgas i berusningssyfte utvecklas. Regeringen bedömer även att det under strategiperioden kan finnas skäl att se över lagstiftningen inom området.

Motionerna

Insatser inom skolan, elevhälsan och ungdomsmottagningarna m.m.

I kommittémotion 2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer i syfte att stärka samverkan mellan barn- och skolhälsovården samt skola och socialtjänst.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om ungdomsmottagningarna roll i att förebygga beroende hos unga människor.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram material till skolor som vill arbeta med preventiva insatser i fråga om spel.

Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika

I kommittémotion 2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta fram nationella evidensbaserade metoder för målgruppen unga i riskzon.

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om vikten av att metoden Krogar mot Knark och flera effektiva preventiva metoder inom ANDTS-området bör tillgängliggöras över hela landet. I yrkande 12 föreslås ett tillkännagivande om en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik och ett starkt preventivt arbete riktat mot barn och unga.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om aggressiv alkoholreklam.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om alkoholreklam. Regeringen bör enligt motionären återkomma med förslag som i första hand skyddar barn och unga från alkoholreklam, men även med förslag på hur ett stopp för alkoholreklam kan införas.

Pågående arbete

Alkoholreklam i sociala medier m.m.

Under 2016 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur framför allt barn och unga på ett bättre sätt kan skyddas från marknadsföring av alkohol via digitala medier. Utredningen om vissa alkohol- och marknadsföringsfrågor överlämnade sitt slutbetänkande Alkoholreklam i sociala medier m.m. (SOU 2017:113) till regeringen den 15 januari 2017. Betänkandet bereds i Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma till riksdagen i frågan.

En svensk narkotikapolitik anpassad till nutidens och framtidens utmaningar

Som framgår ovan har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (S 2022:01, dir. 2022:24). Syftet med utredningen är att säkerställa att narkotikapolitiken är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering samt att den utvecklas och anpassas till nutidens och framtidens utmaningar.

Utredaren ska bl.a. göra följande:

- Föreslå vilka insatser som bör vidtas på nationell, regional och lokal nivå för att stärka det narkotikaförebyggande arbetet i Sverige.
- Föreslå ett särskilt program för att förebygga barns och ungas användning av narkotika.
- Föreslå hur vård- och stödinsatser kan utvecklas för att skapa en god och jämlik kvalitet utifrån brukarnas och patienternas behov och erfarenheter och analysera om särskild vård- och stödverksamhet ska utformas för barn och unga.
- Föreslå om och i så fall hur vård- och stödinsatser kan erbjudas på ett mer systematiskt sätt till personer som döms för ringa narkotikabrott.
- Föreslå hur samverkan kan stärkas så att vårdkedjorna håller ihop när Statens institutionsstyrelses (SiS) eller Kriminalvårdens ansvar upphör, bl.a. samverkan kring personer som återkommande döms för narkotikabrott eller blir tvångsomhändertagna enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM.

- Föreslå åtgärder för att stärka samverkan mellan hälso- och sjukvården, Polismyndigheten och socialtjänsten för att säkerställa att personer med skadligt bruk eller beroende får adekvata insatser.
- Undersöka hur befintliga skadereducerande insatser, inklusive läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO) och sprututbytesverksamheten, kan utvecklas och införas i större utsträckning samt bli mer jämlika, jämställda och tillgängliga i hela landet.
- Föreslå ett nationellt program för att minska antalet dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar.
- Undersöka erfarenheter från länder som har infört systemet med generisk klassificering av nya psykoaktiva substanser.
- Föreslå en modell för en ändamålsenlig uppföljning av missbruks- och beroendevården, vilken även ska inkludera uppföljning av användningen av naloxonläkemedel, samt hur uppföljningen ska utvecklas över tid.

En delredovisning ska lämnas senast den 14 oktober 2022 när det gäller deluppdraget att analysera om andra yrkesgrupper än hälso- och sjukvårdspersonal, och i så fall vilka, ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser samt vid behov lämna författningsförslag för hur det bör regleras.

Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 29 september 2023.

Krogar mot Knark

Krogar mot Knark (KMK) är en metod som bygger på samverkan, utbildning och effektiv tillsyn (krogarmotknark.se). Visionen är att branschen och myndigheter tillsammans skapar en trygg och säker krogmiljö fri från narkotika för såväl gäster som personal. Ansvaret för det lokala arbetet ligger på respektive kommun som själva styr och driver samverkan mellan krog, tillstånd och polis. Varje enskild kommun lokalanpassar arbetet så att det fungerar i just deras kommun.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om att förebygga barns och ungas användning av ANDTS behandlades senast i betänkande 2020/21:SoU25. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 38–39). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2020/21:141, rskr. 2020/21:375).

Kulturutskottets yttrande

Kulturutskottet noterar i sitt yttrande bl.a. att regeringen anför att barn- och ungdomshälsovården bör bli mer sammanhållen, förebyggande och hälsofrämjande. Utskottet delar regeringens bedömning om betydelsen av ett tidigt främjande och förebyggande arbete, t.ex. genom samverkan kring insatser riktade till föräldrar, förskola och skola samt fritids- och föreningsverksamhet. Utskottet anser att socialutskottet bör avstyrka motionerna 2021/22:4604 (MP)

yrkande 7, 2021/22:4629 (V) yrkandena 2 och 3, 2021/22:4630 (L) yrkande 9 och 2021/22:4631 (KD) yrkande 12.

Socialutskottets ställningstagande

Liksom kulturutskottet delar socialutskottet regeringens bedömning om betydelsen av ett tidigt främjande och förebyggande arbete, t.ex. genom samverkan kring insatser riktade till föräldrar, förskola och skola samt fritids- och föreningsverksamhet. En annan viktig verksamhet är ungdomsmottagningarna, inklusive de digitala ungdomsmottagningarna Umo och Youmo. Vidare delar utskottet regeringens bedömning att socialtjänsten har viktiga uppgifter inom det förebyggande arbetet när det gäller skadligt bruk och beroende. Utskottet noterar att regeringen, för att uppnå en mer likvärdig vård för barn och unga som innefattar förebyggande och hälsofrämjande insatser, i november 2019 beslutade att ge en särskild utredare i uppdrag att se över förutsättningarna för en mer sammanhållen god och nära vård för barn och unga (dir. 2019:93). Utredningens huvudbetänkande Börja med barnen! – En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34) överlämnades till regeringen i maj 2021. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet. Socialutskottet delar kulturutskottets bedömning att det inte finns skäl för tillkännagivanden enligt motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 7, 2021/22:4629 (V) yrkande 3 och 2021/22:4630 (L) yrkande 9. Motionsyrkandena bör avslås.

Vidare anser socialutskottet liksom regeringen att insatser för att förebygga att barn och unga bl.a. börjar använda narkotika eller debuterar tidigt med alkohol bör ges en högre prioritet. Som nämnts ovan är samverkan mellan olika aktörer av stor vikt. En effektiv och strategiskt utformad tillsyn som säkerställer att åldersgränserna upprätthålls är även en viktig del av det samlade preventiva arbetet. Utskottet noterar att regeringen bl.a. har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en utbildning riktad till kommunala alkoholhandläggare (S2021/05130). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 oktober 2022. Utskottet noterar även att betänkandet Alkoholreklam i sociala medier m.m. (SOU 2017:113) bereds inom Regeringskansliet.

När det gäller det narkotikaförebyggande arbetet noterar utskottet att regeringen nyligen har gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). I uppdraget ingår bl.a. att föreslå vilka insatser som bör vidtas på nationell, regional och lokal nivå för att stärka det narkotikaförebyggande arbetet i Sverige samt att föreslå ett särskilt program för att förebygga barns och ungas användning av narkotika. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 september 2023. Utskottet välkomnar uppdraget.

Socialutskottet anser inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 2, 2021/22:4629 (V) yrkande 2, 2021/22:4630 (L) yrkande 15 och 2021/22:4631 (KD) yrkandena 3 och 12. Motionsyrkandena bör avslås.

Mål 4 – Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om riktlinjer för riskkonsumtion och kunskap om riskbruk och skadligt bruk av alkohol för anställda inom vård och omsorg.

Jämför reservation 31 (KD) och 32 (KD, L).

Skrivelsen

Regeringen bedömer att förebyggande arbete och tidiga insatser för att motverka skadligt bruk och beroende av ANDTS bör förstärkas och utvecklas.

Regeringen anför att förutsättningarna för en god hälsa påverkas bl.a. av individens livsvillkor, levnadsvanor och egna val. Individens levnadsvanor skiljer sig åt beroende på deras sociala miljö, utbildningsnivå och ekonomiska förutsättningar. En central utgångspunkt i folkhälsoarbetet är att människors livsvillkor och levnadsvanor går att påverka politiskt. Hälsa är alltså inte enbart en fråga för den enskilda individen, utan en fråga för samhället i stort. Levnadsvanor är ett centralt område för att uppnå en god och jämlik hälsa. Insatser som riktar sig mot de faktorer som leder till de vanligaste folksjukdomarna och hälsoproblemen bör prioriteras, och insatserna bör vara såväl generella som riktade mot specifika problem, grupper eller individer. Genom förebyggande arbete och tidiga insatser kan antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar minska. Förebyggande arbete och tidiga insatser för att motverka skadligt bruk och beroende av ANDTS bör därför fortsätta att förstärkas och utvecklas.

Prioriterade områden

I skrivelsen anges utöver prioriterade insatsområden även centrala aktörer för respektive insatsområde.

Främjande och förebyggande insatser och stöd bör tillgängliggöras

Genom att tidigt upptäcka och ge stöd för att förändra skadliga och riskabla levnadsvanor kan samhället bidra till att förhindra att individer, familjer och

andra närstående skadas men också till en mer hållbar samhällsutveckling. Viktiga arenor för förebyggande och främjande arbete samt tidig upptäckt och rådgivning är enligt regeringen t.ex. den kommunala respektive den regionala hälso- och sjukvården, äldreomsorgen, företagshälsovården, elevhälsan, studenthälsan och tandvården. Även om framsteg har gjorts över tid har det förebyggande och främjande arbetet och de tidiga insatserna ännu inte en självklar ställning i dessa verksamheter, och förändringstakten varierar stort mellan olika sektorer. Under strategiperioden bör därför det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet och arbetet med tidiga interventioner vid riskbruk eller skadligt bruk av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar utvecklas. Det är t.ex. viktigt att verksamheterna har tillräcklig kunskap och känner sig trygga med att ställa frågor om alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar och använder sig av de metoder som framgår i nationella riktlinjer. Följsamheten till riktlinjerna behöver öka i verksamheterna, inte minst inom den kommunala hälso- och sjukvården och socialtjänsten. I det fortsatta arbetet bör enligt regeringen högriskgrupper uppmärksammas särskilt. Det rör t.ex. patienter som får narkotikaklassade läkemedel utskrivna men också äldre som har en ökad sårbarhet för t.ex. akuta skador av alkohol. Medvetenheten om kopplingen mellan riskbruk och skadligt bruk av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar samt andra bakomliggande faktorer såsom utsatthet för våld och sexuellt våld, somatisk sjukdom eller psykisk ohälsa bör även öka. Förutom hälso- och sjukvården utgör ungdomsmottagningar och elevhälsan viktiga arenor för att fånga upp barn och unga i riskzon, liksom studenthälsan för att nå unga vuxna och företagshälsovården för att nå den del av befolkningen som är i arbete.

I syfte att stärka den nära vården har regeringen ingått årliga överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Under 2022 fördelas totalt ca 6,3 miljarder kronor för att utveckla den nära vården och dess personal (S2022/00607). Inom ramen för överenskommelsen ingår bl.a. insatser för att utveckla hälsofrämjande och förebyggande arbetssätt och tidiga insatser samt för att stärka samverkan mellan hälso- och sjukvården respektive socialtjänsten, skolan och dess elevhälsa, företagshälsovården och den specialiserade vården samt samverkan med aktörer inom det civila samhället och genom samordningsförbunden.

En annan viktig insats är enligt regeringen tidigt stöd och rådgivning via internet och telefon vid skadligt bruk, riskbruk eller beroende av ANDTS. Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra en kartläggning av rådgivning och stöd via telefon och webb inom narkotika- och dopningsområdet (S2021/08111). I uppdraget ingår att kartlägga befintligt stöd och att bedöma om det bör kompletteras av ett nationellt tillgängligt och rådgivande stöd som vänder sig till både användare av narkotika och dopning samt anhöriga och närstående. Folkhälsomyndigheten ska i så fall föreslå hur ett sådant nationellt stöd bör organiseras. Uppdraget ska redovisas till

regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 mars 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Forskningen inom folkhälsa och ANDTS-prevention bör stärkas

Enligt regeringen bör kunskapen om preventiva åtgärder och deras effekter på folkhälsan öka och forskningen inom området stärkas under strategiperioden. I detta syfte har regeringen gett Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) i uppdrag att genomföra en satsning på forskning om bruk, riskbruk och missbruk inom ANDTS-området. Inom ramen för Fortes anslag avsätts 45 miljoner kronor under perioden 2021–2023 för forskning om prevention och folkhälsa. Satsningen ska bidra till ökad kunskap om verkningfulla metoder och öka kunskapen om i vilken mån de insatser som görs bidrar till bättre folkhälsa.

Statistiken avseende narkotika och dopning bör förbättras

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra insatser som syftar till att utveckla och förbättra tillgången på data för att möjliggöra en ändamålsenlig uppföljning och analys av utvecklingen av dopning och narkotika (S2021/05130). I uppdraget ingår att i samverkan med andra relevanta myndigheter och organisationer se över befintliga, men även nya, datakällor och indikatorer och lämna förslag på hur utvecklingen av dopning och narkotika, inklusive dopningsbruk och narkotikabruk, långsiktigt kan följas upp på nationell nivå. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 november 2022. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Förutsättningarna för tandvården att arbeta med prevention av alkohol, narkotika och tobaks- och nikotinprodukter bör öka

Enligt regeringen bör tandvårdens förutsättningar att arbeta med prevention av alkohol, narkotika och tobaks- och nikotinprodukter öka under strategiperioden. Till stöd för tandvårdens arbete med bl.a. prevention avser Socialstyrelsen att publicera uppdaterade nationella riktlinjer för tandvården under hösten 2022. I syfte att bidra till riktlinjernas spridning i verksamheterna har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla och genomföra insatser för att bidra till att riktlinjerna genomförs (S2021/08111). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Arbetet med att förebygga och åtgärda ANDTS-relaterad ohälsa i arbetslivet bör fortsätta

Regeringen anför att arbetet med att förebygga och åtgärda ANDTS-relaterad ohälsa i arbetslivet bör fortsätta under strategiperioden. Även om alkohol, globalt sett, är den största riskfaktorn för ohälsa och för tidig död bland personer i arbetsför ålder kan det även finnas skäl att uppmärksamma bruket av narkotika och andra substanser, såsom dopningsmedel. Både erfarenheter

och studier visar att narkotika och dopningsmedel förekommer även i arbetslivet och är särskilt koncentrerat till vissa branscher, t.ex. serveringsställen och gymnanläggningar. Under strategiperioden kan det därför finnas anledning att särskilt fokusera på narkotikaprevention inom arbetslivet.

Motionerna

Riktlinjer för riskkonsumtion

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att se över riktlinjer för riskkonsumtion.

Kunskap om riskbruk och skadligt bruk av alkohol för personal inom vård och omsorg

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att stärka förutsättningarna för att anställda inom hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen har kunskap om alkoholens negativa effekter på hälsan och rutiner för att identifiera och agera vid misstanke om eller upptäckt av riskbruk eller skadligt bruk av alkohol.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 16 föreslås ett tillkännagivande om riskbruket av alkohol bland årsrika kvinnor. Det behövs enligt motionärerna ett äldreperspektiv på alkoholprevention inom vården och omsorgen. Det behövs också mer kunskap om denna åldersgrupp.

Bakgrund

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor

Socialstyrelsen har tagit fram Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor – Stöd för styrning och ledning (2018). Syftet med riktlinjerna är dels att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom detta område, dels att de ska vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Riktlinjerna riktar sig till politiker, chefstjänstemän och verksamhetschefer. Andra viktiga mottagare är yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården.

De nationella riktlinjerna ger rekommendationer om åtgärder vid ohälsosamma levnadsvanor. Rekommendationerna omfattar åtgärder för att stödja personer i fråga om att förändra levnadsvanor som bl.a. tobaksbruk och riskbruk av alkohol i syfte att förbättra hälsan samt förebygga och behandla sjukdom.

Med riskbruk av alkohol avses enligt Socialstyrelsens riktlinjer en hög genomsnittlig konsumtion av alkohol eller intensivkonsumtion av alkohol

minst en gång i månaden. Riskbruk definieras som mer än 14 standardglas per vecka för män och mer än 9 standardglas per vecka för kvinnor, eller minst 5 standardglas för män respektive 4 för kvinnor vid samma tillfälle. Ett standardglas är ett mått som motsvarar exempelvis 33 centiliter starköl, 12–15 centiliter vin eller knappt 4 centiliter sprit.

Riktlinjerna betonar särskilt vikten av åtgärder för att stödja riskgrupper i fråga om att förändra ohälsosamma levnadsvanor. De riskgrupper som rekommendationerna fokuserar på inkluderar vuxna med särskild risk (t.ex. på grund av sjukdom eller social sårbarhet), vuxna som ska genomgå en operation, barn och unga samt gravida.

Stöd i arbetet med levnadsvanor

Socialstyrelsen har tagit fram stödmaterial (t.ex. webbutbildningar, filmer och broschyrer samt forskningsrapporter om riskbruk av alkohol, otillräcklig fysisk aktivitet, ohälsosamma matvanor och tobaksbruk) som utgår från rekommendationerna i riktlinjerna och som ska fungera som ett stöd i det sjukdomsförebyggande arbetet i hälso- och sjukvården.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om riktlinjer för riskkonsumtion och kunskap om riskbruk och missbruk inom vården och omsorgen behandlades senast i betänkande 2020/21:SoU25. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 43). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2020/21:141, rskr. 2020/21:375).

Utskottets ställningstagande

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor ger rekommendationer om åtgärder för att stödja personer i fråga om att förändra levnadsvanor – bl.a. riskbruk av alkohol. Dessa riktlinjer är av stor vikt för att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom detta område. Det är enligt utskottet inte nödvändigt för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motion 2021/22:4631 (KD) yrkande 11. Motionsyrkandet bör avslås.

Utskottet delar regeringens bedömning att samhället genom att tidigt upptäcka och ge stöd för att förändra skadliga och riskabla levnadsvanor kan bidra till att förhindra att individer, familjer och andra närstående skadas men också till en mer hållbar samhällsutveckling. Viktiga arenor för förebyggande och främjande arbete samt tidig upptäckt och rådgivning är bl.a. den kommunala respektive den regionala hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen. Utskottet anser, liksom regeringen, att följsamheten till riktlinjerna behöver öka i verksamheterna, inte minst inom den kommunala hälso- och sjukvården och socialtjänsten, och att högriskgrupper bör uppmärksammas särskilt i det fortsatta arbetet. Det rör t.ex. äldre som har en ökad sårbarhet för t.ex. akuta skador av alkohol.

Vidare välkomnar utskottet att regeringen har gett Forte i uppdrag att genomföra en satsning på forskning om bruk, riskbruk och missbruk inom ANDTS-området. Satsningen ska bidra till ökad kunskap om verkningsfulla metoder och öka kunskapen om i vilken mån de insatser som görs bidrar till bättre folkhälsa.

Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4630 (L) yrkande 16 och 2021/22:4631 (KD) yrkande 13. Motionsyrkandena bör avslås.

Mål 5 – Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom inom kriminalvården och tillkännager detta för regeringen. Riksdagen avslår motionsyrkanden om övriga frågor om beroendevård m.m., sprututbytesverksamhet och försöksverksamhet med injektionsrum.

Jämför reservation 33 (S, MP), 34 (V), 35 (L), 36 (MP), 37 (V, L), 38 (C, L) och 39 (MP).

Skrivelsen

Regeringen bedömer att personer med skadligt bruk eller beroende, utifrån sina individuella förutsättningar och behov, bör få tillgång till vård och stöd av god kvalitet. Behandling för skadligt bruk eller beroende bör ges samordnat med behandling för andra psykiatriska tillstånd. Insatser till personer med skadligt bruk eller beroende bör ha ett större fokus på att förstärka och vidmakthålla hälsa. Patienters, brukares och anhörigas och närståendes inflytande bör stärkas, och stigmatiseringen av personer med skadligt bruk eller beroende bör minska. Alla patienter och brukare, oavsett diagnos eller tillstånd, ska mötas med respekt och få en god vård och omsorg.

Prioriterade områden

I skrivelsen anges utöver prioriterade insatsområden även centrala aktörer för respektive insatsområde.

Insatserna vid skadligt bruk eller beroende bör bli mer samordnade och det hälsofrämjande arbetet stärkas

För att möta individers olika behov omfattar beroendevården ett brett spektrum av åtgärder som läkemedelsbehandling, psykosocial behandling och sociala stödinsatser som t.ex. boendestöd och sysselsättning. Både

socialtjänsten och hälso- och sjukvården har därmed viktiga uppgifter att fylla som ska värderas likvärdigt och samordnas i ett välfungerande vård- och stödsystem som utgår från individens olika behov och önskemål. Samverkan krävs även för att skapa kontinuitet och långsiktighet i vård- och omsorgskontakterna och för att individen ska kunna mötas utifrån ett helhetsperspektiv. Men trots rekommendationer i nationella riktlinjer brister samordningen, enligt Socialstyrelsens uppföljningar, fortfarande. Under strategiperioden är det enligt regeringen därför angeläget att ett fortsatt utvecklingsarbete sker i verksamheterna som bidrar till en tillgänglig vård och behandling av god kvalitet vid skadligt bruk eller beroende. Det behöver finnas god tillgänglighet till kunskapsbaserade insatser och dessa bör samordnas utifrån individens behov. Därtill bör den enskildes ställning stärkas för att bättre ta till vara dennes motivation och erfarenheter i planeringen och genomförandet av vården. Även samverkan mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten och andra aktörer såsom Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse, Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen är avgörande för välfungerande vård och omsorg samt för en minskad risk för återfall i såväl missbruk och beroende som i brottslighet.

I syfte att förbättra insatserna till personer med samsjuklighet i form av beroende eller skadligt bruk och samtidig psykisk ohälsa tillsatte regeringen den 17 juni 2020 en särskild utredare med uppdrag att föreslå hur samordnade insatser när det gäller vård, behandling och stöd kan säkerställas för barn, unga och vuxna personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd (dir. 2020:68). Utredningen, som antog namnet Samsjuklighetsutredningen, överlämnade sitt betänkande Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93) till regeringen i november 2021. I betänkandet föreslås bl.a. att all behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård samt att behandling för skadligt bruk och beroende ska ges samordnat med behandling för andra psykiatriska tillstånd. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

I syfte att stärka den nära vården och det förebyggande och främjande arbetet har regeringen ingått årliga överenskommelser med SKR. Överenskommelsen för 2022 omfattar ca 6,3 miljarder kronor och omfattar bl.a. insatser för att utveckla hälsofrämjande och förebyggande arbetssätt och tidiga insatser.

Tvångsvården vid skadligt bruk eller beroende bör förbättras

Regeringen har genom tilläggsdirektiv gett Samsjuklighetsutredningen i uppdrag att lämna förslag på en gemensam lagstiftning för personer som vårdas utan samtycke enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, förkortad LVM, och lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, förkortad LPT (dir. 2021:96). Uppdraget ska slutredovisas till regeringen

(Socialdepartementet) senast den 31 januari 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Vården och stödet vid narkotikaberoende bör utvecklas

Som nämnts ovan har regeringen i syfte att utveckla samhällets insatser mot narkotika gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). I uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag på hur vård- och stödinsatser kan utvecklas för att skapa en god och jämlik kvalitet utifrån brukarnas och patienternas behov samt analysera och lämna förslag på hur samverkan mellan berörda aktörer, däribland hälso- och sjukvården, socialtjänsten, Polismyndigheten, Statens institutionsstyrelse och Kriminalvården, kan stärkas för att säkerställa att personer med skadligt bruk eller beroende får adekvata insatser. Utredaren ska även lämna förslag på en modell för en ändamålsenlig uppföljning av beroendevården, inklusive användningen av naloxonläkemedel. I uppdraget ingår även att analysera om en förstärkt vårdgaranti bör införas för personer med skadligt bruk eller beroende som ger personer med beroendeproblem snabbare rätt till vård och behandling samt vid behov lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 september 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen bör utvärdera den nuvarande narkotikapolitiken (bet. 2019/20:SoU7 punkt 7, rskr. 2019/20:174). Riksdagen har även tillkännagett för regeringen att regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att genomföra kartläggningar om missbruk i syfte att förbättra beroendevården (bet. 2020/21:SoU25 punkt 22, rskr. 2020/21:375). Därtill har riksdagen tillkännagett för regeringen att regeringen bör utreda en förstärkt vårdgaranti som ger personer med beroendeproblem snabbare rätt till vård och behandling (bet. 2020/21:SoU16 punkt 10, rskr. 2020/21:327). Regeringen avser att återkomma till riksdagen när det gäller hanteringen av dessa tillkännagivanden. Tillkännagivandena är inte slutbehandlade.

Insatserna för att nå personer i en socialt och hälsomässigt utsatt situation till följd av skadligt bruk eller beroende bör intensifieras

Regeringen anför att personer som injicerar droger hör till de mest utsatta i samhället och att personerna även har en hög sjukdomsburda jämfört med befolkningen i stort. Åtgärder för att reducera konsekvenser av injektionsmissbruk (s.k. skadereducering) är därför enligt regeringen viktiga insatser för att förebygga eller minska de mest skadliga följderna av användningen bland personer med skadligt bruk eller beroende.

Sprututbyte spelar en viktig roll för att minska smittorisken hos personer som injicerar narkotika. Verksamheten skapar också möjlighet att nå personer som annars inte skulle söka vård och stöd. Verksamheten ger samtidigt

förutsättningar att genomföra hälsoundersökningar och ge somatisk behandling till en grupp med stor sjuklighet och överdödlighet, ofta i kombination med social utsatthet och kriminalitet. Sprututbyte kan också i hög grad ge tillgång till hepatitbehandling och kan vara ett steg för att slussas in i läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO) och behandling för psykisk sjukdom inklusive skadligt bruk och beroende. Enligt regeringen fyller verksamheterna också en viktig funktion för individen utöver utbytet av kanyler och sprutor. Ofta återkommer individer som inte längre injicerar till verksamheten då relationer utvecklats som bygger på icke-fördömande attityder. Under strategiperioden bör tillgängligheten till sprututbytesverksamheten öka och insatserna fortsatt individanpassas. Det kan t.ex. handla om att stärka det uppsökande arbetet, utveckla samarbete mellan sprututbytesverksamheter och andra vårdverksamheter eller om att göra verksamheten mobil i vissa delar. Det finns också skäl att fortsätta att stärka arbetet med att erbjuda brukare naloxon tillsammans med en utbildningsinsats i syfte att häva möjliga överdoser av opioder.

För att stimulera en ökad tillgänglighet till sprututbytesverksamheter har regeringen överlämnat propositionen Borttagande av bosättningsprincipen vid sprututbyte (prop. 2021/22:129) till riksdagen i vilken det föreslås att kravet på att vara bosatt i en region för att kunna delta i sprututbytesverksamhet där tas bort. Förslaget syftar till att öka tillgängligheten till sprututbyten och därigenom underlätta ett effektivt smittskyddsarbete. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

För att påskynda utvecklingen inom området har regeringen, som anges ovan, gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). I uppdraget ingår bl.a. att undersöka hur befintliga skadereducerande insatser, inklusive LARO och sprututbytesverksamheten, kan utvecklas och bli mer jämlika, jämställda och tillgängliga i hela landet samt lämna förslag på hur låg-tröskelverksamhet i större utsträckning kan införas, utvecklas och följas upp. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 september 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Motionerna

Vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom inom kriminalvården

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 19 föreslås ett tillkännagivande om behovet av ökad tillgänglighet av vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom inom kriminalvården.

Övriga frågor om beroendevård m.m.

I kommittémotion 2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder för att utveckla stöd och behandlingsinsatser som kan ges lättillgängligt och effektivt.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om att huvudansvaret för beroendevård ska ligga hos hälso- och sjukvården. I yrkande 11 föreslås ett tillkännagivande om att socialtjänsten ska behålla huvudansvaret för sociala insatser och interventioner för personer med beroendeproblem.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om uppdrag till Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) om effekten av behandlingshem.

Sprututbytesverksamhet

I kommittémotion 2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör införa sprututbytesverksamhet i samtliga regioner med statlig uppföljning senast år 2023.

Försöksverksamhet med injektionsrum

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om försöksverksamhet med injektionsrum. Motionärerna föreslår att det införs försöksverksamhet i en eller ett par regioner för att sjukvården och forskare ska få chans att utvärdera dess effekter.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att ta del av erfarenheter av och forskning om de injektionsrum som finns i Danmark.

Gällande rätt

Lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler avser att förebygga spridning av hivinfektion och andra blodburna infektioner bland personer som missbrukar narkotika. Sprututbytesverksamheten ska bedrivas på ett sådant sätt att den enskilde kan motiveras för vård och behandling (1 §). Verksamheten får bedrivas endast av regioner inom ramen för deras hälso- och sjukvård och sedan Inspektionen för vård och omsorg har gett tillstånd till verksamheten (2 §).

Bakgrund och pågående arbete

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende innehåller rekommendationer om vård och stöd vid missbruk och

beroende och omfattar följande områden: bedömningsinstrument, medicinska tester, läkemedelsbehandling, psykologisk och psykosocial behandling, sociala stödinsatser, behandling vid samsjuklighet och behandling av ungdomar med alkohol- eller narkotikaproblem. Riktlinjerna uppdaterades senast 2019. Syftet med riktlinjerna är att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder inom detta område samt att vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

Borttagande av bosättningsprincipen vid sprututbyte

Regeringens proposition 2021/22:129 Borttagande av bosättningsprincipen vid sprututbyte överlämnades till riksdagen i februari 2022. I propositionen föreslås att kravet på att vara bosatt i en region för att kunna delta i sprutbytesverksamhet där tas bort. I dag gäller att endast personer som kan anses bosatta i en region som har beviljats tillstånd enligt lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler får delta i sprutbytesverksamhet i den regionen. Förslaget syftar till att öka tillgängligheten till sprututbyten och därigenom underlätta ett effektivt smittskyddsarbete. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 augusti 2022.

Propositionen har behandlats i socialutskottet under våren 2022 (bet. 2021/22:SoU28).

En svensk narkotikapolitik anpassad till nutidens och framtidens utmaningar

Som framgår ovan har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). Utöver vad som nämns ovan ska utredaren bl.a. göra följande:

- Kartlägga vilka vård- och stödinsatser som erbjuds inom ramen för SiS och Kriminalvårdens verksamhet samt analysera hur denna verksamhet förhåller sig till den hälso- och sjukvård och omsorg som erbjuds av andra huvudmän.
- Undersöka om möjligheten till att initiera en samordnad individuell plan (SIP) kan underlätta SiS och Kriminalvårdens arbete med klienter med skadligt bruk och beroende av narkotika, och vid behov lämna nödvändiga författningsförslag, samt undersöka hur huvudmännen för vård och stöd kan underlätta SiS och Kriminalvårdens arbete med dessa klienter.
- Analysera hur personers beroendesjukdom beaktas i framtagandet och genomförandet av verkställighetsplaner respektive behandlingsplaner inom Kriminalvården och SiS.

- Föreslå hur samverkan med andra aktörer kan stärkas så att det kan säkerställas att andra aktörer tar vid avseende vård och stöd när SiS eller Kriminalvårdens ansvar upphör så att vårdkedjorna håller ihop. I denna del ingår att analysera samverkan kring personer som återkommande döms för narkotikabrott eller blir tvångsomhändertagna enligt LVM.

Svar på interpellation

Den 25 februari 2022 besvarade justitieminister Morgan Johansson (S) en interpellation om beroendevården inom kriminalvården (ip. 2021/22:288). Justitieministern anförde bl.a. följande (prot. 2021/22:73):

Anf. 15 Justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

Herr talman! Johan Hultberg har frågat mig om jag och regeringen är beredda att se över hur samverkan mellan kriminalvården och beroendevården kan utvecklas, liksom att utreda om det vore ändamålsenligt att ge Kriminalvården i uppdrag att också själv bedriva beroendevård. Vidare har Johan Hultberg frågat om jag är beredd att ge Kriminalvården möjlighet att initiera samordnad individuell plan, SIP. Johan Hultberg har även frågat om jag är beredd att ge Kriminalvården i uppdrag att ta fram och implementera ett program för att förebygga överdoser efter frigivning.

Varje människa som dör till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning är ett misslyckande för samhället. Att minska antalet dödsfall är högt prioriterat för regeringen. Regeringen avser därför att tillsätta en utredning med syfte att utvärdera den svenska narkotikapolitiken. Utgångspunkten för en utredning är att en fortsatt restriktiv narkotikapolitik måste kombineras med en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skadereducering.

Precis som Johan Hultbergs frågor ger uttryck för har kriminalvården en central roll för arbetet med att minska risken för återfall i brott och missbruk. Verkställigheten ger en unik möjlighet att samordna och fokusera insatser kring individen. Det är viktigt att den som avtjänar ett fängelsestraff ges ett starkt incitament att delta i sådana återfallsförebyggande åtgärder som kriminalvården kan erbjuda inom ramen för verkställigheten av ett fängelsestraff. Den 1 maj 2021 trädde därför en lagändring i kraft som syftar till att åstadkomma en tydligare koppling mellan tidpunkten för villkorlig frigivning och deltagande i återfallsförebyggande åtgärder. De nya bestämmelserna innebär att den villkorliga frigivningen ska kunna skjutas upp i större utsträckning än tidigare för den som under anstaltstiden inte deltar i eller missköter återfallsförebyggande åtgärder eller andra åtgärder som kan hjälpa den dömda att anpassa sig i samhället.

Vidare har Kriminalvården fått i uppdrag att säkerställa att varje klient får en sammanhållen och ändamålsenlig verkställighet utan avbrott i de återfallsförebyggande insatserna genom att upprätta individanpassade verkställighetsplaner. För att få till en stegvis övergång mellan fängelse och frihet kan kriminalvården besluta om utslussningsåtgärder. Personer med ett skadligt bruk av exempelvis narkotika eller alkohol kan få möjligheten att avsluta sin fängelsevistelse på ett behandlingshem, en så kallad vårdvistelse, för behandling av de missbruksproblem som ligger bakom kriminaliteten.

En insats i den individuella verkställighetsplanen kan även vara att delta i ett behandlingsprogram. Det är glädjande att läsa i Kriminalvårdens årsredovisning att andelen dömda som genomfört ett behandlingsprogram

har ökat de senaste åren. Under 2020 genomförde och avslutade drygt 700 intagna ett behandlingsprogram mot missbruk. Kriminalvårdens behandlingsprogram är ackrediterade. Myndigheten följer forskningsläget kontinuerligt och arbetar för att fortsatt utveckla sina behandlingsmetoder.

Att lämna ett missbruk och ett kriminellt liv bakom sig är en lång process som kräver insatser från flera aktörer. En utvecklad samverkan mellan relevanta aktörer är en nyckel till att återfallsförebyggande insatser får betydelse i ett längre perspektiv. Av den anledningen har Kriminalvården tidigare haft regeringens uppdrag att utveckla och pröva en modell för samverkan på individnivå, så kallad inslussning. Kriminalvården har nu i uppdrag att fortsätta utveckla denna modell, som syftar till att genom väl fungerande samverkan minska risken för återfall.

I detta sammanhang är det även viktigt att lyfta upp att någon måste ta vid där Kriminalvårdens ansvar slutar. Under hösten 2021 har därför Kriminalvården fått i uppdrag att vidareutveckla det återfallsförebyggande arbetet, bland annat genom att fortsätta arbetet med att stärka samverkan mellan berörda myndigheter och civilsamhället för att få till stånd en adekvat utslussning utan återfall i brottslighet och missbruk.

Tidigare riksdagsbehandling

Tillkännagivande om ansvar för vård vid samsjuklighet

I betänkande 2018/19:SoU15 föreslog utskottet att riksdagen skulle rikta ett tillkännagivande till regeringen om en vårdgaranti för personer med beroendeproblem. Utskottet anförde följande (s. 39, ingen reservation):

Utskottet konstaterar inledningsvis att personer med samsjuklighet i form av psykisk ohälsa i kombination med beroendesjukdom är en särskilt utsatt grupp. I detta sammanhang vill utskottet särskilt framhålla att nuvarande ansvarsfördelning mellan kommun och region enligt utskottet kan innebära att den enskilde inte får den vård som behövs. Utskottet anser därför att regeringen bör se över frågan om hur ansvaret för vård vid sådan samsjuklighet kan samlas hos en huvudman. Utskottet konstaterar vidare att det i dag finns en gränsdragningsproblematik mellan lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall och lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Enligt utskottets uppfattning bör regeringen efter det att den nyss nämnda översynen har gjorts utreda möjligheterna till en gemensam tvångslagstiftning för personer med psykisk ohälsa i kombination med beroendesjukdom. Därutöver bör regeringen se över hur det ska kunna finnas tillgång till farmakologisk behandling i hela landet för personer med beroendesjukdom. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anfört och tillkännager detta för regeringen. Ställningstagandet innebär delvis bifall till motionerna.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2018/19:84, rskr. 2018/19:193).

Tillkännagivande om vårdgaranti för personer med beroendeproblem

I betänkande 2020/21:SoU16 föreslog utskottet att riksdagen skulle rikta ett tillkännagivande till regeringen om en vårdgaranti för personer med beroendeproblem. Utskottet anförde följande (s. 45, en reservation S, MP):

Utskottet anser att det är av största vikt för personer med beroendeproblem att väntetiderna för behandling är så korta som möjligt. Vårdgarantin ger rätt till behandling inom 90 dagar, räknat från den dagen beslut om planerad behandling togs, vilket enligt utskottet är för lång tid för personer med beroendeproblem. När en person söker hjälp för sitt beroende har personen i regel motivation att minska missbruksproblemen eller att helt sluta med missbruket. Enligt utskottet är motivation en nyckelfaktor för ett lyckat behandlingsresultat och det är alltså viktigt att hjälpen finns på plats så fort som möjligt för den som söker vård och behandling. Utskottet anser att regeringen ska utreda en förstärkt vårdgaranti som ger personer med beroendeproblem snabbare rätt till vård och behandling.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2020/21:132, rskr. 2020/21:327).

Tillkännagivande om primärvårdens grunduppdrag

I betänkande 2020/21:SoU2 föreslog utskottet att riksdagen skulle rikta ett tillkännagivande till regeringen om primärvårdens grunduppdrag. Utskottet anförde följande (s. 14, ingen reservation):

En förstärkning av de förebyggande insatserna inom primärvården kan stärka hälsan och förebygga många livsstilssjukdomar hos den enskilde. Utskottet vill understryka vikten av hälsofrämjande insatser, t.ex. att ge stöd till bättre egenvård, förebygga beroendeproblem och stödja ett friskare liv genom att peka på friskfaktorer. Utskottet anser därför att hälsofrämjande insatser bör inkluderas i primärvårdens grunduppdrag. Enligt utskottets uppfattning bör även rehabilitering ingå i primärvårdens grunduppdrag. Avslutningsvis anser utskottet att primärvården bör få ansvar för uppsökande arbete, bl.a. för dem som inte själva söker sig till hälso- och sjukvården. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag i enlighet med det anförda. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Motionerna [...] bör därför bifallas.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (prot. 2020/21:37, rskr. 2020/21:61).

Tidigare riksdagsbehandling i övriga frågor

Motionsyrkanden om injektionsrum behandlades senast i 2018/19:SoU10. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 28–29). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2018/19:87).

Motionsyrkanden om beroendevård och sprututbyte behandlades senast i betänkande 2020/21:SoU25. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 52–53). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2020/21:141, rskr. 2020/21:375).

Motionsyrkanden om beroendevård inom Kriminalvården behandlades av justitieutskottet i betänkande 2021/22:JuU25. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 38). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2021/22:103, rskr. 2021/22:246–247).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt att vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom erbjuds och tillgängliggörs även inom kriminalvården. Det gäller inte minst läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO). Utskottet anser därför att regeringen bör se över hur vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom kan bli mer tillgänglig inom kriminalvården. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Motion 2021/22:4631 (KD) yrkande 19 bör bifallas.

Utskottet noterar att den s.k. Samsjuklighetsutredningen överlämnade sitt betänkande Från delar till helhet – En reform för samordnade, behovs- och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (SOU 2021:93) till regeringen i november 2021. I betänkandet föreslås bl.a. att all behandling av skadligt bruk och beroende ska vara ett ansvar för regionernas hälso- och sjukvård samt att behandling för skadligt bruk och beroende ska ges samordnat med behandling för andra psykiatriska tillstånd. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Som nämnts ovan noterar utskottet även att regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). I uppdraget ingår bl.a. att lämna förslag på hur vård- och stödinsatser kan utvecklas för att skapa en god och jämlik kvalitet utifrån brukarnas och patienternas behov samt analysera och lämna förslag på hur samverkan mellan berörda aktörer kan stärkas för att säkerställa att personer med skadligt bruk eller beroende får adekvata insatser. Utredaren ska även lämna förslag på en modell för en ändamålsenlig uppföljning av beroendevården. I uppdraget ingår även att analysera om en förstärkt vårdgaranti bör införas för personer med skadligt bruk eller beroende som ger personer med beroendeproblem snabbare rätt till vård och behandling samt vid behov lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 september 2023. I avvaktan på pågående arbete anser utskottet inte att riksdagen bör ta några initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 15, 2021/22:4629 (V) yrkande 5 och 2021/22:4630 (L) yrkandena 10 och 11. Motionsyrkandena bör avslås.

Utskottet delar regeringens uppfattning att sprututbyte spelar en viktig roll för att minska smittorisen hos personer som injicerar narkotika. Det är önskvärt att tillgängligheten till sprututbytesverksamheten ökar. Utskottet välkomnar därför att kravet på att vara bosatt i en region för att kunna delta i sprututbytesverksamhet föreslås tas bort den 1 augusti 2022 (prop. 2021/22:129, bet. 2021/22:SoU28). Lagändringen syftar till att öka tillgängligheten till sprututbyten och därigenom underlätta ett effektivt smittskyddsarbete. Utskottet konstaterar att sprututbytesverksamhet enligt lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler får bedrivas av regioner

inom ramen för deras hälso- och sjukvård och sedan Inspektionen för vård och omsorg har gett tillstånd till verksamheten. Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta något initiativ med anledning av motion 2021/22:4629 (V) yrkande 7. Motionsyrkandet bör avslås.

Riksdagen bör inte heller ta något initiativ i frågan om injektionsrum, och därför bör även motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 13 och 2021/22:4630 (L) yrkande 14 avslås.

Mål 6 – Antalet personer som skadas eller dör på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ökat tillgängliggörande av naloxon och tillkännager detta för regeringen. Riksdagen avslår motionsyrkanden om utvärderingen av narkotikapolitiken, en överdosstrategi och en strategi för systematisk suicidprevention.

Jämför reservation 40 (SD, C, V, L), 41 (S), 42 (M) och 43 (SD).

Skrivelsen

Att minska antalet personer som skadas eller dör på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar bör enligt regeringen även fortsättningsvis vara ett grundläggande mål för det förebyggande ANDTS-arbetet i Sverige.

Det övergripande målet för narkotikapolitiken om ett narkotikafritt samhälle bör följas av en nollvision som innebär att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar.

Målet för narkotikapolitiken bör följas av en nollvision för dödlighet till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar

Regeringen anför bl.a. att ett samhälle där ingen dör som följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar kan vara ett svåruppnått mål men att det ändå är en viktig målsättning. Regeringen bedömer att det krävs en samlad ansträngning för att antalet personer som omkommer i läkemedels- och narkotikaförgiftningar ska minska. Det övergripande målet för narkotikapolitiken – ett narkotikafritt samhälle – bör därför följas av en nollvision som innebär att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. En sådan nollvision kan, enligt regeringens mening, bidra till att föra arbetet framåt och att engagera fler aktörer. Nollvisionen kan därtill leda till ett tydligare fokus och en kraftsamling i samhället för att minska dessa dödsfall. För att

nollvisionen inte ska uppfattas som utopisk är det viktigt att den leder till förändringar i sättet att arbeta med skadligt bruk och beroende av narkotika. För att åstadkomma konkreta resultat bör det narkotikaförebyggande arbetet stärkas och särskilda åtgärder riktas mot de individer och grupper som löper en förhöjd risk att avlida i läkemedels- eller narkotikarelaterad dödlighet. Det kan handla om konkreta åtgärder i det korta perspektivet, men också om strukturåtgärder som på sikt kan antas ha betydelse för utvecklingen. För att motverka den narkotikarelaterade dödligheten krävs insatser på flera nivåer i samhället som involverar såväl huvudmän och berörda myndigheter som det civila samhällets organisationer.

Riksdagen har tillkännaggett för regeringen att den bör ta initiativ till dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken (bet. 2019/20:SoU7 punkt 7, rskr. 2019/20:174). Regeringen delar riksdagens bedömning när det gäller en nollvision mot läkemedels- och narkotikaförgiftningar och bedömer att en sådan nollvision bör komplettera målet för narkotikapolitiken. Regeringen bedömer därför att den del av tillkännagivandet som avser en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall är tillgodosett. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med anledning av tillkännagivandet i sin helhet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Prioriterade områden

I skrivelsen anges utöver prioriterade insatsområden även centrala aktörer för respektive insatsområde.

Åtgärder för att minska antalet dödsfall bör vidtas

För att nollvisionen om att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar ska ge konkreta resultat krävs det enligt regeringen att denna vision bidrar till att skapa förutsättningar för att leda till faktiska förändringar i sättet att arbeta med skadligt bruk och beroende av narkotika. Förutom insatser som direkt syftar till att förebygga överdoser och överdoser med dödlig utgång, är det viktigt att även i fortsättningen arbeta med att minska antalet personer som börjar använda narkotika.

Regeringen har mot denna bakgrund, som nämnts ovan, gett den särskilda utredare som fått i uppdrag att utvärdera narkotikapolitiken (dir. 2022:24) i uppdrag att föreslå ett nationellt program för att minska antalet dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. I uppdraget ingår även att analysera utfallet av de internationella insatser som gjorts för att minska narkotikadödligheten. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 september 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Riksdagen har tillkännaggett för regeringen att regeringen i den kommande utvärderingen av narkotikapolitiken bör låta analysera utfallet av insatser som i ett internationellt perspektiv har vidtagits i syfte att minska narkotikadödligheten (bet. 2021/22:SoU10 punkt 9, rskr. 2021/22:150). Regeringen

avser att återkomma till riksdagen med anledning av tillkännagivandet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Statistiken avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar bör bli bättre

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten, Läkemedelsverket, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa, analysera och presentera statistik avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. I uppdraget ingår att beskriva likheter och skillnader i registrerings- och rapporteringspraxis mellan Sverige och övriga länder i Norden, andra europeiska länder och internationellt samt göra en analys av vilken betydelse dessa skillnader har (S2021/04814). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 juni 2022. Regeringen bedömer att det, utifrån myndigheternas redovisning, även kan komma att finnas skäl att vidta ytterligare åtgärder för att utveckla det nationella arbetet med statistik inom detta område för att skapa en skarpare nationell uppföljning. Regeringen har mot denna bakgrund gett den särskilda utredare som fått i uppdrag att utvärdera narkotikapolitiken (dir. 2022:24) i uppdrag att föreslå hur statistiken avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning kan utvecklas för att skapa en skarpare uppföljning. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 september 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Det nationella varningssystemet för att motverka narkotikarelaterade dödsfall bör fortsatt utvecklas

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att implementera ett nationellt varningssystem för att motverka narkotikarelaterade dödsfall (S2021/04815). Detta ska göras utifrån de resultat som framkommit i tidigare genomförda pilotstudier. Varningssystemet är i dag ett existerande nätverk bestående av de verksamheter och användare som anslöt till webbportalen under pilotperioden samt nya verksamheter och användare som kommer att anslutas inom kort. Varningssystemet förvaltas och administreras av Folkhälsomyndigheten. Under strategiperioden bör det nationella varningssystemet för att motverka narkotikarelaterade dödsfall fortsätta att utvecklas.

Naloxon bör tillgängliggöras i ökad utsträckning

För att stödja utvecklingen inom området har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att stödja ett ökat tillgängliggörande av naloxon (S2021/04973, S2021/08111). I uppdraget ingår bl.a. att bidra till att utveckla och bedriva ett systematiskt arbete med att tillhandahålla naloxon för att minska antal dödsfall till följd av opioider samt att föreslå insatser som kan genomföras för att tillgängliggöra naloxon till fler personer som har behov av läkemedlet. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den

31 mars 2024. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Vidare har regeringen, som nämnts ovan, även gett en särskild utredare i uppdrag att utvärdera narkotikapolitiken (dir. 2022:24). I uppdraget ingår bl.a. att analysera om fler yrkeskategorier ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser, och vid behov lämna författningsförslag, samt lämna förslag på en modell för en ändamålsenlig uppföljning av missbruks- och beroendevården, inklusive användningen av naloxonläkemedel. Denna del av uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 15 oktober 2022. Även denna redovisning kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att insatser bör vidtas för att öka tillgänglighet till naloxonläkemedel (bet. 2020/21:SoU20 punkt 4, rskr. 2020/21:103). Regeringen avser att återkomma till riksdagen med anledning av tillkännagivandet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Antalet döda och skadade i trafiken på grund av alkohol och andra droger bör minska

Under strategiperioden kan det finnas skäl att förstärka det befintliga trafiksäkerhetsarbetet med fokus på alkohol och andra droger samtidigt som effektivare kontroller vidtas för att främja brottsbekämpningen och trafiksäkerheten. Det är vidare viktigt att det straffrättsliga regelverket på ett effektivt sätt motverkar rattfylleri och andra trafikbrott. Regeringen har i detta syfte remitterat ett utkast till lagrådsremiss med förslag om att maximistrafiken för grov olovlig körning och rattfylleri ska höjas från fängelse i sex månader till fängelse i ett år och att maximistrafiken för grovt rattfylleri ska höjas från fängelse i två år till fängelse i tre år. Vidare lämnas förslag som innebär att det vid återfall i rattfylleribrott normalt ska dömas för grovt rattfylleri. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Det är enligt regeringen även angeläget att förbättra trafiksäkerheten genom att minska antalet narkotikapåverkade förare på vägarna. I detta syfte gav regeringen, i augusti 2019, en särskild utredare i uppdrag att utreda förutsättningarna för att utföra sållningsprov in fråga om narkotika i trafiken (dir. 2019:51). Med sållningsprov avses en rutinmässig kontroll av förare, dvs. utan att det finns misstanke om brott. Utredningen, som antog namnet Effektivare kontroller av yrkestrafik på väg, överlämnade sitt betänkande Kontroller på väg (SOU 2021:31) i april 2021. Utredningen föreslår bl.a. att polismän och tjänstemän vid Kustbevakningen eller Tullverket ska få genomföra sållningsprov för narkotika i trafiken, både genom ögonundersökning och salivtest. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Kunskapen om sambandet mellan alkohol och cancer bör öka

Under strategiperioden kan det finnas skäl att öka kunskapen om relationen mellan alkohol och cancer. För att stödja arbetet med att utveckla cancervården och förebygga cancer har regeringen ingått årliga överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Utgångspunkten för överenskommelserna är den nationella cancerstrategin och den långsiktiga inriktningen för framtidens cancervård som fokuserar på arbetet fram till år 2025. Under 2022 fördelas totalt 530 miljoner kronor genom överenskommelsen där insatser för att utveckla det främjande och förebyggande arbetet mot cancer ingår (S2021/08202).

Det suicidpreventiva arbetet bör stärkas

Av de dödsfall som årligen sker i läkemedels- och narkotikaförgiftningar är cirka en fjärdedel en följd av en avsiktligt självdestruktiv handling. Regeringen anför att drygt hälften av dessa dödsfall gäller kvinnor, vilket skiljer sig från suicidstatistiken i stort där suicid oftast sker bland män. Bland förgiftningar klassade som suicid dominerar sömnmedel och lugnande medel, såsom ångestdämpande eller lugnande preparat. Den övergripande bilden är också att en mycket stor andel av dem som avlidit av läkemedels- eller narkotikaförgiftningar har en samtidig psykiatrisk diagnos och har haft kontakt med den slutna eller specialiserade hälso- och sjukvården. Arbetet med att förebygga suicid är alltså en viktig del i arbetet för att minska antalet dödsfall och säkerställa att nollvisionen nås. Enligt regeringen bör därför det suicidpreventiva arbetet stärkas och intensifieras under strategiperioden. Det finns t.ex. ett behov av mer kunskap om läkemedels- och narkotikarelaterad suicid och vilka typer av suicidpreventiva insatser som kan vara effektiva för denna grupp eftersom de preventiva insatserna sannolikt skiljer sig åt från de insatser som görs för t.ex. oavsiktliga överdosdödsfall.

I syfte att utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention avsätter regeringen, som tidigare framgått, ca 1,6 miljarder kronor under 2022 genom en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) där insatser för att utveckla arbetet med suicidprevention ingår (S2021/08203). För att ytterligare utveckla arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention har regeringen även gett Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med 24 andra myndigheter komma in med underlag inför en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2020/06171). Målsättningen med uppdraget är att stärka den statliga styrningen, att skapa bättre förutsättningar för samordning och samverkan samt att öka kvaliteten, effektiviteten och långsiktigheten i de insatser som genomförs inom området av myndigheter, regioner, kommuner och andra berörda aktörer. I uppdraget ingår bl.a. att lämna ett samlat förslag till strategi med mål och prioriteringar för området samt indikatorer för uppföljning liksom att föreslå hur ett eventuellt uppföljningssystem kan utvecklas och förvaltas. Myndigheterna ska även lämna förslag på hur de kan komma att stödja genomförandet och uppföljningen av den föreslagna

strategin. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 september 2023. Redovisningen kommer att ligga till grund för eventuella utvecklingsinsatser inom området.

Motionerna

Utvärderingen av narkotikapolitiken

I kommittémotion 2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen som ett led i att verkställa den förnyade ANDTS-strategin bör tillsätta en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken i syfte att säkerställa att den är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om att skyndsamt tillgodose ett tillkännagivande i betänkande 2021/22:SoU10 om att utvärderingen av narkotikapolitiken skulle analysera utfallet av de internationella insatser som gjorts för att minska narkotikadödligheten.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att effekterna av kriminaliseringen av narkotikabruk och innehav för eget bruk ska ingå i uppdraget för den narkotikapolitiska utvärderingen.

Tillgängliggörande av naloxon

I kommittémotion 2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder för att omgående göra naloxon tillgängligt nationellt och med statlig uppföljning. I yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder för att utvidga naloxonprogrammet så att naloxon kan delas ut även till närstående och andra personer som kan komma att bevittna eller vara på plats tidigt vid överdoser.

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att skyndsamt tillgodose ett tidigare tillkännagivande i betänkande 2020/21:SoU20 när det gäller att anhöriga ska få tillgång till naloxonläkemedel.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 12 föreslås ett tillkännagivande om överdoshävande medel. Det är enligt motionärerna angeläget att de förslag som ska lämnas i denna del från den nytillsatta narkotikapolitiska utredningen snabbt kan omsättas i praktiken.

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 12 föreslås ett tillkännagivande om naloxon.

Överdossstrategi och strategi för systematisk suicidprevention

I kommittémotion 2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att ta fram och genomföra en

nationell överdosstrategi. Motionärerna föreslår att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en sådan strategi tillsammans med Folkhälsomyndigheten och i samarbete med berörda aktörer, inte minst SKR samt brukarorganisationer. I yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om en första del av en nationell strategi för systematisk suicidprevention. Motionärerna föreslår att regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att skyndsamt ta fram ett tydligt mål, konkreta åtgärder och en modell för systematisk uppföljning och utvärdering av prevention som kan hindra och minska antalet självmord med fokus på människor som är fast i ett långvarigt och svårt narkotika- eller alkoholmissbruk.

Pågående arbete

En svensk narkotikapolitik anpassad till nutidens och framtidens utmaningar

Som framgår ovan har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). Syftet med utredningen är att säkerställa att narkotikapolitiken är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering samt att den utvecklas och anpassas till nutidens och framtidens utmaningar.

Av direktivet (s. 20) framgår bl.a. att utredaren ska göra följande:

- Genomföra en analys av utfallet av insatser som i ett internationellt perspektiv har vidtagits i syfte att minska narkotikadödligheten.
- Föreslå ett nationellt program för att minska antalet dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar.
- Analysera om andra yrkesgrupper än hälso- och sjukvårdspersonal, och i så fall vilka, ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser samt vid behov lämna författningsförslag för hur detta bör regleras.

Utredaren ska även (s. 22) göra följande:

- Föreslå hur statistiken avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning kan utvecklas för att skapa en skarpare uppföljning. Utredaren ska vid behov ta fram nödvändiga författningsförslag.

En delredovisning ska lämnas senast den 14 oktober 2022 av följande deluppdrag:

- Analysera om andra yrkesgrupper än hälso- och sjukvårdspersonal, och i så fall vilka, ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser samt vid behov lämna författningsförslag för hur det bör regleras.

Uppdraget i övrigt ska redovisas senast den 29 september 2023.

Tidigare riksdagsbehandling

Tillkännagivande om en utvärdering av narkotikapolitiken m.m.

I betänkande 2019/20:SoU7 föreslog utskottet att riksdagen skulle rikta ett tillkännagivande till regeringen om att ta initiativ till dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken. Utskottet anförde följande (s. 29–30, ingen reservation).

Sverige behöver en nollvision och en nolltolerans mot narkotikarelaterade dödsfall. I första hand ska fokus ligga på att förebygga så att människor väljer att inte använda narkotika. Vidare bör man uppmärksamma individen och dennes rätt att få det stöd och den behandling han eller hon behöver för sin beroendesjukdom. Evidensbaserad behandling är det som hjälper människor tillbaka till ett fungerande liv.

Enligt utskottets mening måste en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kombineras med en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering, som exempelvis minskad spridning av blodsmittor. Utskottet anser därför att den nuvarande narkotikapolitiken bör utvärderas i syfte att säkerställa att den är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering.

Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringen bör ta initiativ till dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken i enlighet med vad som anfsörs ovan. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Motionerna [...] bör bifallas delvis.

Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2019/20:81, rskr. 2019/20:174).

Tillkännagivande om naloxonläkemedel

I betänkande 2020/21:SoU20 föreslog utskottet att riksdagen skulle rikta ett tillkännagivande till regeringen om att öka tillgängligheten i hela landet till s.k. naloxonläkemedel mot opioidöverdoser. Utskottet anförde bl.a. följande (s. 21, ingen reservation):

Utskottet ser positivt på de förändringar som genomförts för att göra naloxonläkemedel mer tillgängliga i syfte att minska den narkotikarelaterade dödligheten. Utskottet anser dock att fler insatser krävs för att öka tillgängligheten i hela landet. Vidare bör användandet av naloxonläkemedel följas upp på statlig nivå. Utskottet anser även att det bör utredas om fler grupper utanför hälso- och sjukvården ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser. Regeringen bör ge i uppdrag åt en lämplig myndighet att vidta åtgärder i enlighet med detta. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2020/21:103, rskr. 2020/21:245).

Tillkännagivande om ett internationellt perspektiv i den kommande utvärderingen av narkotikapolitiken

I betänkande 2021/22:SoU10 föreslog utskottet att riksdagen skulle rikta ett tillkännagivande till regeringen om att i den kommande utvärderingen av narkotikapolitiken analysera utfallet av de internationella insatser som gjorts

för att minska narkotikadödligheten. Utskottet anförde följande (s. 25, ingen reservation):

Riksdagen riktade våren 2020 ett tillkännagivande till regeringen om dels en nollvision när det gäller narkotikarelaterade dödsfall, dels en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken. Utskottet anser att regeringen i den kommande utvärderingen av narkotikapolitiken bör låta analysera utfallet av insatser som i ett internationellt perspektiv har vidtagits i syfte att minska narkotikadödligheten. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen. Därmed bör riksdagen bifalla motion [...]

Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2021/22:68, rskr. 2021/22:150).

Tidigare riksdagsbehandling i övriga frågor

Ett motionsyrkande om en nationell överdosstrategi och om en första del av en nationell strategi för systematisk suicidprevention behandlades senast i betänkande 2020/21:SoU25. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 59–60). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2020/21:141, rskr. 2020/21:375).

Utskottets ställningstagande

Som nämnts ovan välkomnar utskottet att regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). Syftet med utredningen är att säkerställa att narkotikapolitiken är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering samt att den utvecklas och anpassas till nutidens och framtidens utmaningar. Uppdraget ska slutredovisas senast den 29 september 2023.

Av direktivet framgår bl.a. att utredaren ska genomföra en analys av utfallet av insatser som i ett internationellt perspektiv har vidtagits i syfte att minska narkotikadödligheten, vilket riksdagen har riktat ett tillkännagivande till regeringen om.

Motionerna 2021/22:4631 (KD) yrkande 15 och 2021/22:4633 (C) yrkande 1 får anses vara i huvudsak tillgodosedda och bör avstyrkas. Riksdagen bör inte ta något initiativ med anledning av motion 2021/22:4630 (L) yrkande 13 om att effekterna av kriminalisering av narkotikabruk och innehav för eget bruk ska ingå i uppdraget för den narkotikapolitiska utvärderingen. Motionsyrkandet bör avslås.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att insatser bör vidtas för att öka tillgängligheten till naloxonläkemedel i hela landet och att det bör utredas om fler grupper utanför hälso- och sjukvården ska kunna ge naloxon mot opioidöverdos (bet. 2020/21:SoU20, rskr. 2020/21:245). Utskottet beklagar att riksdagens tillkännagivande ännu inte är tillgodosett. Utskottet noterar

emellertid att regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att stödja ett ökat tillgänglighetsförande av naloxon (S2021/04973, S2021/08111). I uppdraget ingår bl.a. att bidra till att utveckla och implementera ett systematiskt arbete med att tillhandahålla naloxon för att minska antalet dödsfall till följd av opioider samt att föreslå insatser som kan genomföras för att tillgängliggöra naloxon till fler personer som har behov av läkemedlet. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2024.

Vidare ingår i den ovan nämnda utvärderingen av narkotikapolitiken (dir. 2022:24) bl.a. att analysera om fler yrkeskategorier ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser, och vid behov lämna författningsförslag, samt lämna förslag på en modell för en ändamålsenlig uppföljning av missbruks- och beroendevården, inklusive användningen av naloxonläkemedel. Denna del av uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 15 oktober 2022.

Det är enligt utskottet angeläget att de förslag som ska lämnas i denna del snabbt kan omsättas i praktiken. Regeringen bör utan dröjsmål vidta nödvändiga åtgärder när det gäller ökat tillgänglighetsförande av naloxon. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 12, 2021/22:4629 (V) yrkandena 8 och 9, 2021/22:4630 (L) yrkande 12 och 2021/22:4631 (KD) yrkande 14 bör därmed bifallas delvis.

Utskottet välkomnar att bl.a. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har fått i uppdrag att komma in med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2020/06171). Målsättningen är att stärka den statliga styrningen, att skapa bättre förutsättningar för samordning och samverkan samt att öka kvaliteten, effektiviteten och långsiktigheten i de insatser som genomförs inom området. Utskottet noterar att uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2023. Utskottet anser inte att riksdagen behöver ta något initiativ med anledning av motion 2021/22:4632 (M) yrkande 10. Motionsyrkandet bör avslås. Utskottet anser inte heller att något initiativ behöver tas när det gäller motion 2021/22:4632 (M) yrkande 9 om en överdosstrategi. Motionsyrkandet bör avslås.

Mål 7 – En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt

Skrivelsen

Regeringen bedömer att samarbetet inom EU och internationellt bör fortsätta att vara en hörnsten i ANDTS-arbetet och utgå från en folkhälsobaserad ansats samtidigt som den svenska lagstiftningen värnas.

Regeringen anför att det inte är möjligt att begränsa ANDTS-politiken till att enbart omfatta nationella åtgärder. Sverige påverkas i hög grad av förhållanden och förändringar utanför landets gränser och är i allt större

utsträckning beroende av omvärlden. Det är därför nödvändigt att aktivt driva ANDTS-politiska frågor inom EU och internationellt. Sverige bör även verka för att de strategier och konventioner som Sverige har anslutit sig till eller är bundet av får genomslag i den nationella politiken. Samarbetet inom EU och internationellt är en hörnsten i den nationella politiken, både på ANDTS-området och för den övergripande folkhälsopolitiken. Ett ökat erfarenhetsutbyte och samarbete inom Norden, EU, Europarådet och FN är därför angeläget för att uppnå de nationella målen för ANDTS-politiken och för att kunna genomföra de internationella åtaganden som Sverige har på ANDTS-området. Inom ramen för arbetet bör Sverige verka för en folkhälsobaserad syn på alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel med utgångspunkt i rätten för var och en att åtnjuta bästa möjliga fysiska och psykiska hälsa. Detta innebär en linje som syftar till att minska skillnader i hälsa i befolkningen och som på solidarisk grund tolererar att vissa inskränkningar i den personliga friheten kan accepteras till skydd för folkhälsan. Hållbarhetsmålen i Agenda 2030 bör vara vägledande för utvecklingen av ANDTS-arbetet inom såväl EU som inom internationella organisationer såsom WHO. Den svenska lagstiftningen bör fortsätta att värnas.

I skrivelsen anges prioriterade insatsområden och centrala aktörer för respektive insatsområde.

Organisation för genomförande och uppföljning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., en samordningsfunktion inom Regeringskansliet, uppföljning och åtgärder under pågående strategiperiod, ett nationellt forskningsorgan inom området missbruk och beroende, ett kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall samt ANDTS-politikens data- och statistikunderlag.

Jämför reservation 44 (M), 45 (SD), 46 (C), 47 (V), 48 (KD), 49 (L), 50 (MP), 51 (KD, L), 52 (SD, KD, L), 53 (M), 54 (V), 55 (C) och 56 (KD).

Skrivelsen

Regeringen gör bedömningen att den nuvarande ansvarsfördelningen och samordningen inom ANDTS-området på nationell, regional och lokal nivå bör kvarstå under strategiperioden. Strategin bör fortsätta att följas upp årligen och en samlad utvärdering genomföras vid strategiperiodens slut. Förutsättningarna för en god dialog om utvecklingen, åtaganden och behov av åtgärder

mellan regeringen, berörda myndigheter och det civila samhällets organisationer bör stärkas. Ansvar för förvaltning av effektiva metoder och arbetssätt bör tydliggöras i syfte att utveckla, genomföra och utvärdera metoder och arbetssätt som bygger på bästa tillgängliga kunskap inom området.

Kommuner och regioner har huvudansvaret för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, alkohol- och tobakstillsyn och vård och stödinsatser. Statens roll är att ansvara för lagstiftning, tillsyn och för att stödja en utveckling som svarar mot medborgarnas behov. Många statliga myndigheter bedriver verksamhet med bäring på ANDTS-området. Länsstyrelserna har en central funktion för att genomföra strategin genom att stödja genomförandet av den nationella ANDT-politiken och spelpolitiken i länen. Folkhälsomyndigheten är nationellt samordnande myndighet inom ANDT-området och avseende spel om pengar och har ansvar för den samordnade uppföljningen. Därtill har ett flertal myndigheter uppdrag som bidrar till strategins målpåfyllelse. Även under strategiperioden 2022–2025 kommer insatser för att nå strategins mål att krävas från flera sektorer i samhället – från det offentliga, det privata, det civila samhällets organisationer och från den enskilda individen. För att ANDTS-strategin ska spridas till och vara vägledande för samtliga berörda aktörer på nationell, regional och lokal nivå är det nödvändigt med en välfungerande samordning mellan olika sektorer, myndigheter och organisationer. Den modell för ansvarsfördelning och samordning som finns utarbetad på nationell, regional och lokal nivå bedöms fungera väl och bör kvarstå även under kommande strategiperiod, samtidigt som den nationella organiseringen och samordningen av ANDTS-politiken fortsätter att utvecklas.

Folkhälsomyndigheten har en central roll

För att stärka och utveckla arbetet inom ANDTS-området gav regeringen den 1 juli 2021 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja och vara pådrivande i genomförandet av politiken inom ANDTS-området (S2021/03340). Inom ramen för uppdraget ska Folkhälsomyndigheten ta initiativ och utforma insatser utifrån de prioriteringar som myndigheten bedömer som angelägna för att uppnå strategins mål och verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete som möter kommuners, regioners och andra aktörers behov. Folkhälsomyndigheten ska därtill verka för en övergripande nationell samordning och ett kunskapsbaserat arbete inom ANDTS-området.

Socialstyrelsens roll i genomförandet av strategin stärks

Vård och stöd vid skadligt bruk eller beroende av ANDTS utgör viktiga delar i strategin. Dessa insatser bidrar framför allt till att nå målen 4 och 5, dvs. att antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende ska minska och att personer med skadligt bruk eller beroende utifrån sina förutsättningar och behov ska ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet. Socialstyrelsen, som är förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör hälso- och sjukvård,

socialtjänst, stöd och service till vissa funktionshindrade samt frågor om alkohol och narkotikaklassade preparat, har en viktig roll i att främja ändamålsenliga, effektiva och kunskapsbaserade vård- och behandlingsalternativ. För att stärka arbetet mot framför allt dessa mål gav regeringen den 7 juli 2021 Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförandet av politiken inom ANDTS-området (S2021/03341).

Länsstyrelserna är navet i den regionala samordningen

Länsstyrelserna har en central funktion för att genomföra strategin genom att stödja genomförandet av den nationella ANDT- och spelpolitiken i länen. Enligt förordningen (2012:606) om samordning inom alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksområdet m.m. ska det vid varje länsstyrelse finnas en samordningsfunktion för arbetet inom ANDT-området. Länsstyrelserna ska genom samordningsfunktionen stödja genomförandet av den nationella ANDT-politiken i länet, utvecklingen av ett långsiktigt regionalt och lokalt förebyggande arbete, lokal och regional samordning samt utbildning och kompetensutveckling i länet. Regeringen avsätter årligen medel för länsstyrelsernas arbete. Länsstyrelserna tilldelas även medel för att stödja kommuner i införandet av ändringar i socialtjänstlagen (2001:453) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) avseende missbruk av spel om pengar (S2021/08111).

Det civila samhällets organisationer är en unik tillgång i arbetet

Det civila samhällets organisationer och deras verksamhet är enligt regeringen en unik tillgång i samhället, inte minst i genomförandet av ANDTS-strategin. För att kunna genomföra strategin och nå uppsatta mål har det civila samhället en central roll och då särskilt riksorganisationer för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobaksfrågor, spel om pengar samt patient-, brukar- och anhörigorganisationer. Den verksamhet som bedrivs inom det civila samhället bidrar både till att förebygga skador av ANDTS och till att upptäcka, behandla och ge stöd till personer med skadligt bruk eller beroende och deras anhöriga och närstående.

Med ett starkt stöd och engagemang från det civila samhället är det enligt regeringen möjligt att skapa en bred förankring och ett folkligt stöd avseende ANDTS-frågor. En fortsatt dialog mellan regeringen, myndigheter, regionala och lokala aktörer samt det civila samhället är viktig för att genomföra strategin. Regeringen avser under strategiperioden därför att verka för att stärka förutsättningarna för en god dialog om utvecklingen, åtaganden och behov av åtgärder mellan regeringen, berörda myndigheter och det civila samhällets organisationer. Detta kan t.ex. ske genom att ett ANDTS-politiskt forum inrättas av regeringen.

Förvaltning av metoder och arbetssätt ska tydliggöras

Genomförandet av ANDTS-strategin kräver systematiska och samordnade insatser på såväl nationell som regional och lokal nivå. Ett stort antal aktörer bedriver en verksamhet på ANDTS-området och många insatser med positivt resultat genomförs i kommuner och regioner. I dag saknas dock strukturella förutsättningar för att förvalta och sprida goda, strategiska och framgångsrika metoder och arbetssätt. Frågan om förvaltning av metoder och arbetssätt inom ANDTS-området har diskuterats under en längre tid, och behovet av en tydlig nationell organisation för detta lyftes fram av ett flertal regionala och lokala aktörer vid de hearingar som genomfördes inför framtagandet av en förnyad strategi. Regeringen anser det viktigt att tydliggöra ansvaret för förvaltning av effektiva metoder och arbetssätt för ANDTS-frågor. Inom ramen för verksamheten kan det bl.a. ingå att utveckla och sprida kunskap på området, bidra till att utveckla, kvalitetssäkra och genomföra effektiva metoder samt systematisk uppföljning. Regeringen bedömer att en viktig förutsättning för att stödja ett kunskapsbaserat arbete är att tydliggöra organisation och ansvar för kunskapsutveckling inom ANDTS-området. Regeringen gav därför den 8 april 2021 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att lämna förslag på hur en långsiktigt hållbar utveckling, förvaltning och spridning av kunskapsbaserade arbetssätt och metoder bör organiseras för att stödja det lokala och regionala ANDTS-förebyggande arbetet (S2021/03343). Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen bör utreda möjligheterna att skapa ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention m.m. (bet. 2020/21:SoU25 punkt 28, rskr. 2020/21:375). Regeringen avser att återkomma till riksdagen när det gäller hanteringen av tillkännagivandet. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Uppföljning är en förutsättning för ett kunskapsbaserat arbete

En förutsättning för ett kunskapsbaserat arbete är att genom uppföljning få kunskap om effekterna av den genomförda politiken. Inom ramen för Folkhälsomyndighetens uppdrag att stödja och vara pådrivande i genomförandet av politiken inom ANDTS-området ingår därför att ansvara för en samlad verksamhetsrapportering och uppföljning inom området, liksom förvaltning och vidareutveckling av de uppföljningssystem som behövs (S2021/03340). Folkhälsomyndigheten ska årligen under perioden 2022–2026 lämna en rapport till regeringen (Socialdepartementet) med en bedömning av utvecklingen inom strategins insatsområden och dess mål samt en redovisning av hur berörda myndigheter har bidragit till måluppfyllelsen. Den årliga rapporteringen ska fungera som underlag för att identifiera möjliga samverkansområden och frågor som kan behöva prioriteras på nationell, regional och lokal nivå. Folkhälsomyndigheten ska vidare, senast den 1 maj 2025, inkomma med en samlad uppföljning av ANDTS-strategin samt en bedömning av strategins resultat. Den samlade uppföljningen ska även innehålla förslag som kan utgöra underlag för utformningen av den fortsatta

ANDTS-politiken. I uppdraget ingår även att följa utvecklingen av målet om ett rökfritt Sverige 2025, som innebär att färre än 5 procent i befolkningen ska röka 2025, ur ett jämlikhetsperspektiv. Även inom ramen för Socialstyrelsens uppdrag att stödja genomförandet av politiken inom ANDTS-området ingår att årligen följa upp strategin och redovisa hur berörda myndigheter har bidragit till måluppfyllelsen (S2021/03341). Detta gäller de mål i ANDTS-strategin som rör myndighetens ansvarsområden.

Motionerna

Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälso-myndigheten m.m.

I kommittémotion 2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över kommunernas och regionernas förutsättningar för implementering av ANDTS-strategin och återkomma till riksdagen med förslag på hur förutsättningarna kan förbättras.

I kommittémotion 2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör uppdra åt Folkhälso-myndigheten att inrätta ett kansli som tar fram en implementeringsplan för förebyggande verksamhet samt sprider forskning inom området.

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att öka medvetenheten och förståelsen kring vikten av preventivt arbete. I yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram riktlinjer för när och vilka målgrupper de olika preventionsnivåerna ska användas. I yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att genomföra beräkningar av kostnadseffektiviteten för evidensbaserade metoder inom ANDTS-området. I yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om att det civila samhällets arbete måste prioriteras och uppmuntras.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om tvärsektoriellt samarbete. Socialdepartementet måste enligt motionärerna verka tillsammans med alla berörda departement inom Regeringskansliet. Vidare har ett flertal myndigheter ansvar för att förverkliga strategin. Det civila samhällets organisationer är också viktiga resurser

I motion 2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om att kontinuerligt göra en bedömning av vilket mervärde som kan nås med ökade resurser på området.

Samordningsfunktion inom Regeringskansliet

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att återinrätta en samordningsfunktion för ANDTS vid Regeringskansliet.

Även i kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om ett kansli inom Regeringskansliet för beroendefrågor. För att stärka Regeringskansliets institutionella samordning på området beroendefrågor anser motionärerna att det bör återskapas ett kansli inom Regeringskansliet för beroendefrågor. I yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att återinföra ett nationellt råd för beroendefrågor. Ett sådant råd bör samla berörda myndigheter, företrädare för kommuner och regioner, forskare och civilsamhällesorganisationer under ledning av ansvarigt statsråd eller dennas statssekreterare.

Uppföljning och åtgärder under pågående strategiperiod

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att utarbeta tvååriga konkreta handlingsplaner som knyts till strategin.

I kommittémotion 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om tydlig koppling mellan uppföljningar och åtgärder under pågående strategiperiod. För att en strategi ska fungera effektivt behöver det enligt motionärerna finnas en tydlig koppling mellan uppföljningar och löpande justering av genomförda åtgärder.

Nationellt forskningsorgan inom området missbruk och beroende

I kommittémotion 2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8 föreslås ett tillkännagivande om att pröva möjligheten att etablera ett nationellt forskningsorgan inom området missbruk och beroende.

Kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall

I kommittémotion 2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör inrätta ett nationellt kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall i syfte att minska narkotikaanvändandet och att minska sjuklighet och dödlighet.

ANDTS-politikens data- och statistikunderlag

I kommittémotion 2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en tydlig bedömning av utvecklingsbehov och prioriterade insatser för att stärka ANDTS-politikens data- och statistikunderlag.

I kommittémotion 2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 9 föreslås ett tillkännagivande om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram förtydligad statistik och riktlinjer inom alkoholområdet inklusive det s.k. alkoholindexet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om genomförande av ANDTS-strategin, en samordningsfunktion inom Regeringskansliet, ett nationellt forskningsorgan inom området missbruk och beroende, ett kunskapscentrum för insatser mot narkotika-relaterade skador och dödsfall samt ANDTS-politikens data- och statistikunderlag behandlades senast i betänkande 2020/21:SoU25. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 70–71). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2020/21:141, rskr. 2020/21:375).

Motionsyrkanden om statistik på alkoholområdet behandlades senast i betänkande 2021/22:SoU10. Motionsyrkandena avstyrktes (s. 20–21). Riksdagen biföll utskottets förslag (prot. 2021/22:68, 2021/22:150).

Kulturutskottets yttrande

Kulturutskottet anför i sitt yttrande bl.a. att det ser positivt på att det civila samhällets betydelse lyfts fram i skrivelsen och att regeringen avser att verka för att stärka förutsättningarna för en god dialog om utveckling, åtaganden och behov av åtgärder mellan regeringen, berörda myndigheter och det civila samhällets organisationer, t.ex. genom att ett ANDTS-politiskt forum inrättas. Utskottet anser att socialutskottet bör avstyrka 2021/22:4631 (KD) yrkande 10.

Socialutskottets ställningstagande

Socialutskottet delar regeringens bedömning att den nuvarande ansvarsfördelningen och samordningen inom ANDTS-området på nationell, regional och lokal nivå bör kvarstå under strategiperioden. Liksom kulturutskottet ser socialutskottet positivt på att det civila samhällets betydelse lyfts fram i skrivelsen och att regeringen avser att verka för att stärka förutsättningarna för en god dialog om utveckling, åtaganden och behov av åtgärder mellan regeringen, berörda myndigheter och det civila samhällets organisationer, t.ex. genom att ett ANDTS-politiskt forum inrättas.

Vidare delar socialutskottet regeringens bedömning att kommuner och regioner har huvudansvaret för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, alkohol- och tobakstillsyn och vård och stödinsatser, medan länsstyrelserna har en central funktion för att genomföra strategin genom att stödja genomförandet av den nationella ANDT-politiken och spelpolitiken i länen. Folkhälsomyndigheten är nationellt samordnande myndighet inom ANDT-området och avseende spel om pengar och har ansvar för den samordnade uppföljningen. Många andra statliga myndigheter bedriver också verksamhet med bäring på ANDTS-området.

Socialutskottet anser inte att riksdagen behöver ta några initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkande 17, 2021/22:4629 (V) yrkande 1, 2021/22:4630 (L) yrkande 5, 2021/22:4631 (KD) yrkandena 6–8 och 10 samt 2021/22:4633 (C) yrkande 4. Motionsyrkandena bör avslås.

Som nämnts ovan är viktigt med en fortsatt dialog mellan regeringen, myndigheter, regionala och lokala aktörer samt det civila samhället för att genomföra strategin. Utskottet är inte berett att föreslå att riksdagen ska ta något initiativ med anledning av motionerna 2021/22:4630 (L) yrkandena 7 och 8 samt 2021/22:4631 (KD) yrkande 4. Motionsyrkandena bör avslås.

Utskottet noterar att det inom ramen för Folkhälsomyndighetens uppdrag att stödja och vara pådrivande i genomförandet av politiken inom ANDTS-området ingår att ansvara för en samlad verksamhetsrapportering och uppföljning inom området, liksom förvaltning och vidareutveckling av de uppföljningssystem som behövs (S2021/03340). Folkhälsomyndigheten ska årligen under perioden 2022–2026 lämna en rapport till regeringen (Socialdepartementet) med en bedömning av utvecklingen inom strategins insatsområden och dess mål samt en redovisning av hur berörda myndigheter har bidragit till måluppfyllelsen. Den årliga rapporteringen ska fungera som underlag för att identifiera möjliga samverkansområden och frågor som kan behöva prioriteras på nationell, regional och lokal nivå. Folkhälsomyndigheten ska vidare, senast den 1 maj 2025, inkomma med en samlad uppföljning av ANDTS-strategin samt en bedömning av strategins resultat. Utskottet ser positivt på detta. Riksdagen behöver inte vidta några åtgärder med anledning av motionerna 2021/22:4630 (L) yrkande 4 och 2021/22:4631 (KD) yrkande 5. Motionsyrkandena bör avslås.

Som framgår av betänkande 2020/21:SoU25 instämmer socialutskottet i vad som anförs i motion 2021/22:4632 (M) yrkande 8 om att forskning om metoder inom missbruks- och beroendevård kan bidra till att svensk missbruks- och beroendevård utvecklas och baseras på evidens och beprövad erfarenhet. Utskottet är dock fortfarande inte berett att föreslå att riksdagen tar något initiativ med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör avslås.

Utskottet är inte heller berett att föreslå att riksdagen ska ta något initiativ när det gäller ett kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall. Motion 2021/22:4629 (V) yrkande 6 bör avslås.

När det gäller data- och statistikunderlag kan utskottet bl.a. konstatera att regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra insatser som syftar till att utveckla och förbättra tillgången på data för att möjliggöra en ändamålsenlig uppföljning och analys av utvecklingen av dopning och narkotika (S2021/05130). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 november 2022. Vidare har regeringen gett Folkhälsomyndigheten, Läkemedelsverket, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa, analysera och presentera statistik avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (S2021/04814). Uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 1 juni 2022. I den tidigare nämnda utvärderingen av narkotikapolitiken (dir. 2022:24) ingår även att föreslå hur statistiken avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning kan utvecklas för att skapa en skarpare uppföljning. Uppdraget ska slutredovisas

till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 september 2023. Utskottet anser inte att det behövs några åtgärder från riksdagen när det gäller motionerna 2021/22:4631 (KD) yrkande 9 och 2021/22:4633 (C) yrkande 3. Motionsyrkandena bör avslås.

Regeringens skrivelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Reservationer

1. Riksdagens tillkännagivanden om ANDTS-strategin i juni 2021, punkt 1 (S)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlgvist (S), Yasmine Bladelius (S) och Mats Wiking (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 14,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 3 och 6,

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1 och

2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

I juni 2021 framförde riksdagen som sin mening att det behövs en större tydlighet när det gäller regeringens prioriteringar och uppmanade därför regeringen, i ett tillkännagivande, att återkomma med ett förslag till en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi. Regeringen presenterar i den nu aktuella skrivelsen en reviderad och förbättrad ANDTS-strategi där regeringens prioriteringar, vilka insatser som ska utvecklas under strategiperioden samt var ansvaret för insatserna ska ligga tydliggörs. Vi delar regeringens bedömning och anser att riksdagens tillkännagivande i denna del är tillgodosett och slutbehandlat.

När det gäller tillkännagivandet om att regeringen bör ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att klargöra de gradskillnader av ANDT-produkters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade, har regeringen gett Folkhälsomyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar (S2022/01825 delvis). Vi delar regeringens bedömning att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

När det gäller de övriga tillkännagivandena har regeringen aviserat att de avser att återkomma. Vi anser inte att riksdagen på nytt behöver rikta ett tillkännagivande till regeringen.

2. Riksdagens tillkännagivanden om ANDTS-strategin i juni 2021, punkt 1 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 14,
bifaller delvis motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 6 och
2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 7 och
avslår motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 3,
2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 1 och 2 samt
2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att de tillkännagivanden som redovisas som slutbehandlade kan anses vara det. Jag anser dock att riksdagen bör rikta ett tillkännagivande till regeringen när det gäller att utreda möjligheterna att skapa ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention m.m. I övriga delar anser jag inte att riksdagen på nytt behöver rikta ett tillkännagivande till regeringen.

3. ANDTS-strategins omfattning m.m., punkt 2 (SD)

av Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6 samt
avslår motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Regeringen anser att skadeverkningar av spelande ska minska, vilket blir svårt att tolka när regeringen å andra sidan skriver att insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar är en av hörnstenarna i regeringens ANDTS-politik. ANDTS-strategins mål när det gäller spel om pengar ska enligt vår mening endast vara att minska skadeverkningar av spelande.

Vi anser att regeringens uttalade fokus på att minska tillgång och tillgänglighet till spel om pengar riskerar att slå mot hela omregleringen av spelmarknaden och likaså slå mot de legala aktörerna, samtidigt som det i stället kan gynna spel hos illegala aktörer, där konsumentskydd inte alls finns att tillgå på samma sätt. Regeringens otydlighet när det gäller intentionerna i den här frågan är problematisk och måste tydliggöras. Vi anser inte att insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar ska vara en del av ANDTS-strategin. Regeringen bör återkomma i denna fråga.

4. ANDTS-strategins omfattning m.m., punkt 2 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 1 och 2 samt avslår motion

2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 5 och 6.

Ställningstagande

Den aktuella strategin har utökats till att även omfatta beroende av narkotikaklassade läkemedel. Enligt min mening borde dock alla former av läkemedelsberoende inkluderas – liksom även andra slags beroenden som nu exkluderas. Vidare borde benämningen ANDTS ändras till ”Beroende” både i denna och i kommande strategier. Regeringen bör återkomma med ett förslag i enlighet med vad jag anfört ovan.

5. Uppdrag om skadeverkningar av tobaks- och nikotinprodukter, punkt 3 (M, SD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Linda Lindberg (SD), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 2 och
2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör regeringen ge berörda myndigheter i uppdrag att utveckla en risktrappa för att på ett enkelt och överskådligt sätt illustrera de olika tobaks- och nikotinprodukternas hälsorisker. Produkternas skadeverkningar måste sättas i relation till varandra, dvs. genom en relativ skadegrad i stället för att uttryckas i absoluta tal. För att vetenskapligt påvisade gradskillnader ska kunna bedömas på ett korrekt sätt behöver berörda myndigheter även gå igenom all svensk och internationell forskning som finns att tillgå på området. Det är också viktigt att belysa det faktum att ett flertal nya tobaks- och nikotinprodukter har tillkommit på marknaden.

Regeringen bör förtydliga uppdraget till berörda myndigheter i enlighet med vad vi har anfört ovan.

6. De långsiktiga målen, punkt 4 (M, C, V, KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Ulrika Heindorff (M) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 3–5.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen borde ha lagt ned kraft och engagemang på att försöka skapa en mer systematisk modell för hur mål formuleras i syfte att kunna åstadkomma bättre samlade resultat som låter sig utvärderas. Vi anser att det ska vara ett fåtal, tydliga och uppföljningsbara mål. Mål som svårigen eller inte alls kan följas upp och utvärderas ska inte användas.

Vi anser att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att skyndsamt ta fram ett nytt mer långsiktigt mål 5 i stället för det som redovisas i skrivelsen. Ett nytt långsiktigt mål 5 behöver vara utvärderingsbart och bör renodlas så att det fokuserar på insatser för personer med missbruk eller beroende och som är i behov av vård och stöd av hög kvalitet. Det kan handla om hälsofrämjande arbete, vård och behandling och stöd som förebygger eller minskar ANDT-relaterad ohälsa.

Vidare delar vi bilden av att Sverige är beroende av sin omvärld och att frågor som rör ANDTS påverkas av förhållanden och förändringar utanför Sveriges gränser, men så som det långsiktiga målet 7 är formulerat är det i praktiken inte mätbart. Sådana mål ska inte användas. Vår bedömning är att Sverige kan bedriva ett konstruktivt och metodiskt internationellt arbete i ANDTS-frågor utan att formulera och sätta upp mål som inte kan utvärderas på ett verkningfullt sätt. Mål 7 bör utgå.

Slutligen föreslår vi när det gäller de långsiktiga målen 1, 3, 4 och 6 att dessa ska renodlas till att fokusera på utfall – dvs. mäta tillgång, bruk, skador och dödlighet. Målen i sig behöver inte formuleras om utan det handlar om att fokus ska vara på att mäta och utvärdera utfall, inte insatser. Regeringen bör ge en lämplig myndighet att ta fram nya mål i enlighet med vad vi anfört ovan.

7. Fokusområden, punkt 5 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 6.

Ställningstagande

Vi anser att principen med insatsområden bör ersättas med strategiska fokusområden. Fokusområdena bör vara mer strategiska i förhållande till vad som bör göras över tid och tydligare avseende vad som ska uppnås och av vem. Utöver detta anser vi att fokusområdena bör formuleras utifrån en enhetlig

struktur av problem och att beslutade fokusområden bör konkretiseras i handlingsplaner eller motsvarande av nationella och regionala aktörer med hänsyn tagen till sammanhang. Vi anser att regeringen skyndsamt bör ta fasta på detta i det fortsatta arbetet med ANDTS-strategin 2021–2025 för att uppnå en bättre målfyllnelse av de långsiktiga målen.

8. Struktur för folkhälsoarbetet, punkt 6 (M, SD)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M), Linda Lindberg (SD), Ulrika Heindorff (M), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7 och avslår motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 16.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram och genomföra en nationell hälsofrämjande strategi. Sverige måste metodiskt, långsiktigt och strukturerat sträva efter att skapa bättre förutsättningar för god hälsa hos hela befolkningen. En samlad nationell strategi ska lägga fast tydliga mål samt peka ut prioriteringar, specifika satsningar och hur regelbunden uppföljning och utvärdering ska genomföras. Att underlätta för alla människor att göra individuella hälsosammare val är en grundläggande uppgift som kräver nationellt ledarskap, samordning och ansvarstagande som går långt utöver nuvarande och föreslagna ANDTS-strategier.

9. Struktur för folkhälsoarbetet, punkt 6 (V, MP)

av Karin Rågsjö (V) och Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 16 och

avslår motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 7.

Ställningstagande

Vi anser att Sverige behöver en folkhälsolag – ett regelverk som tydligare än i dag klargör hur ansvaret för folkhälsoarbetet ser ut på lokal, regional och statlig nivå. Ju klarare det är för politiker, tjänstemän och invånare, desto mer sannolikt att folkhälsoperspektivet och folkhälsoarbetet kommer att lyftas fram mer och få större genomslag. Kommissionen för jämlik hälsa skriver också i sitt slutbetänkande om behovet av ett sådant klargörande och föreslår en utredning som ser över om existerande ansvarsområden är tillräckliga eller om en folkhälsolag bättre kan bidra till målet om en god och jämlik hälsa. En sådan lag skulle enligt vår mening även kunna bidra till ytterligare fokus på ANDTS-frågorna. Vi anser att regeringen bör se över frågan och återkomma med ett förslag till folkhälsolag.

10. Spel om pengar, punkt 7 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 17 och

avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 9–11 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 16 och 18.

Ställningstagande

Vi ser med oro på studier som visar att vissa personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via Spelpaus återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige. Regeringen bör uppmärksamma detta problem och beakta det i arbetet framåt för att stärka spellagen.

11. Spel om pengar, punkt 7 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 16–18 och
avslår motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 9–11.

Ställningstagande

Snabba internetspel om pengar har hög beroendepotential, och nätkasinon är huvudproblemet för majoriteten av svenska problemspelare när det gäller spelproblem och skuldsättning. Enligt vår mening bör regeringen låta utreda hur dessa spel kan riskklassificeras. Vi ser med oro på studier som visar att vissa personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via Spelpaus återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige. Regeringen bör uppmärksamma detta problem och beakta det i arbetet framåt för att stärka spellagen. Slutligen anser vi att åtgärder måste vidtas för att stoppa skuldsättningsspiraler som drabbar personer med ett riskfullt spelande om pengar. Bland annat bör det införas ett förbud mot utbetalningar av krediter nattetid. Regeringen bör se över denna fråga.

12. Spel om pengar, punkt 7 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 16 och
avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 9–11 och
2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 17 och 18.

Ställningstagande

Snabba internetspel om pengar har hög beroendepotential, och nätkasinon är huvudproblemet för majoriteten av svenska problemspelare när det gäller spelproblem och skuldsättning. Enligt vår mening bör regeringen låta utreda hur dessa spel kan riskklassificeras.

13. Spel om pengar, punkt 7 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 9–11 och

avslår motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 16–18.

Ställningstagande

Kommunernas budget- och skuldrådgivning liksom Kronofogdemyndigheten skulle enligt min mening kunna informera och utbilda medborgarna om ekonomiska risker med spel. Regeringen bör se över hur detta arbete skulle kunna förstärkas. Jag anser även att regeringen bör se över Spelinspektionens roll och hur den kan stärkas. Slutligen anser jag att regeringen bör se över forskningsområdet kopplat till spelfrågor.

14. Stöd till personer med spelberoende, punkt 8 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 10 och

avslår motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 5 och 8.

Ställningstagande

Från och med den 1 januari 2019 kan personer med svenskt personnummer själva anmäla avstängning från allt licensierat spel som kräver registrering enligt spellagen. I dagsläget finns det ingen insats som i uppsökande syfte kontaktar de personer som har anmält sig i registret för att erbjuda dem stöd och hjälp. Regeringen bör enligt min mening utreda möjligheterna till hur uppsökande arbete skulle kunna bedrivas för att intensifiera arbetet med att nå personer med spelberoende och erbjuda dem stöd.

15. Stöd till personer med spelberoende, punkt 8 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 5 och 8 samt avslår motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 10.

Ställningstagande

Ett viktigt område som behöver stöd är de stödgrupper som t.ex. finns inom ramen för Spelberoendes riksförbund. Regeringen bör på lämpligt sätt se över frågan framöver för en hållbar struktur där så många stödgrupper som behövs kan bildas på ett rimligt sätt. Vidare anser jag att regeringen bör se över hur utbildning i behandling av spelberoende för personal inom psykiatri och beroendevård kan säkerställas.

16. Stöd till barn och unga som anhöriga, punkt 9 (V, L)

av Karin Rågsjö (V) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 4 och avslår motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 6.

Ställningstagande

Stödet till barn och unga upp till 18 år som lever i familjer där en förälder eller en annan vuxen i barnets direkta närhet har missbruksproblem, psykisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, en allvarlig fysisk sjukdom eller skada eller oväntat avlider är ett lagstadgat ansvar för hälso- och sjukvården. Hur dessa insatser ska utformas kräver dock en tydligare styrning i syfte att stödet ska utformas och tillhandahållas jämlikt. Vi anser därför att regeringen bör uppdraga åt en lämplig myndighet att ta fram nationella riktlinjer för hur stöd till barn och unga i familjer där det förekommer missbruk ska utformas.

17. Stöd till barn och unga som anhöriga, punkt 9 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 6 och avslår motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

Det behövs mer kunskap om hur barn och unga påverkas av föräldrars och andra närstående vuxnas spelande eller spelproblem. Enligt min mening bör regeringen därför ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att undersöka hur barn och unga påverkas av föräldrars eller andra vuxnas spelande eller spelproblem.

18. Tobaksprevention, punkt 10 (C)

av Sofia Nilsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 2 och avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 3 och 4 samt 2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 17.

Ställningstagande

Ett stärkt fokus på att successivt minska tobaksrökningen kan få stora positiva effekter på folkhälsan och göra stor skillnad för många människor. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på stärkta och utvecklade insatser i syfte att fortsätta att successivt minska tobaksrökningen.

19. Tobaksprevention, punkt 10 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 17 och

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 2 och
avslår motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Ett stärkt fokus på att successivt minska tobaksrökningen kan få stora positiva effekter på folkhälsan och göra stor skillnad för många människor. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag på stärkta och utvecklade insatser i syfte att fortsätta att successivt minska tobaksrökningen.

Det är särskilt viktigt att förebygga att barn och ungdomar börjar röka eller använda andra nikotinhaltiga produkter samt att de inte ska behöva befinna sig i rökiga miljöer. De flesta ungdomar börjar röka och snusa före 18 års ålder. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på förebyggande åtgärder riktade mot barn och ungdomar.

20. Tobaksprevention, punkt 10 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 17 och
avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 3 och 4 samt
2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Tobaksbruket går att förebygga. Särskilt viktigt är det att förebygga att barn och ungdomar börjar röka eller använda andra nikotinhaltiga produkter samt att de inte ska behöva befinna sig i rökiga miljöer. De flesta ungdomar börjar röka och snusa före 18 års ålder. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på preventiva åtgärder riktade mot barn och ungdomar.

21. Tobaksprevention, punkt 10 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkandena 3 och 4 samt
avslår motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 17 och

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Enligt min mening bör regeringen ta fram riktlinjer utifrån artikel 5.3 i tobakskonventionen, som handlar om att skydda folkhälsopolitiken från tobaksindustrins inflytande, och göra dessa kända för allmänheten. Jag anser även att ett totalt exponeringsförbud behövs av tobaksprodukter i butiker och på andra ställen. Regeringen bör återkomma med ett förslag om detta.

22. Förebyggande arbete för blivande mödrar, punkt 11 (SD, L)

av Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Per Ramhorn (SD)
och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 18 och
avslår motion
2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Barn som utsätts för tobaksrök drabbas oftare av luftvägsinfektion, öroninflammation, astma och allergi. Det är därför viktigt att mödra- och barnhälsovården rutinemässigt informerar om detta och rekommenderar föräldrar rökavvänjningsprogram. Det är också viktigt att mödrahälsovården hjälper rökande gravida kvinnor att sluta röka eller använda snus. Nikotinets kärlskadande effekter drabbar även det väntade barnet. Regeringen bör vidta åtgärder för att stärka detta arbete.

23. Förebyggande arbete för blivande mödrar, punkt 11 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 1 och
avslår motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 18.

Ställningstagande

De barn som i högsta grad berörs av alkoholpolitiken är de barn vars föräldrar har ett alkoholmissbruk. Enlig min mening behövs det initiativ för att uppmärksamma och förebygga alkoholskador hos nyfödda. Att förhindra sådana kan göra stor skillnad för hela barnets liv. Regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att se över denna fråga.

24. Insatser inom skolan, elevhälsan och ungdomsmottagningarna m.m., punkt 12 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motionerna
2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 7 och
2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 9.

Ställningstagande

Att misslyckas i skolan är en tydlig indikation på en ökad risk för beroende. Detta är en klassfråga. Förskolan och skolan måste sätta in insatser tidigt om de ser att barnet mår dåligt eller inte hänger med. Här behöver även barnavårdscentraler och skolhälsovård stärka sitt samarbete med skolan och förskolan. Regeringen bör uppdra åt en lämplig myndighet att ta fram nationella riktlinjer i syfte att stärka samverkan mellan barn- och skolhälsovården samt skola och socialtjänst.

25. Insatser inom skolan, elevhälsan och ungdomsmottagningarna m.m., punkt 12 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 9 och
avslår motionerna
2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 7 och
2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Enligt min mening bör ungdomsmottagningarna få ett tydligt, sammanhållet nationellt uppdrag som innefattar folkhälsoarbete mot beroende hos unga människor. Regeringen bör se över denna fråga.

26. Insatser inom skolan, elevhälsan och ungdomsmottagningarna m.m., punkt 12 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 7 och avslår motionerna

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 3 och

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 9.

Ställningstagande

Regeringen bör enligt min mening ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram material till skolor som vill arbeta med preventiva insatser gällande spel.

27. Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika, punkt 13 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2 och avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 2,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 15 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 3 och 12.

Ställningstagande

Det förebyggande arbetet måste stärkas och insatser särskilt riktas för att nå unga som befinner sig i riskzon att dras in i narkotikabrottslighet och missbruk. Regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella evidensbaserade metoder för målgruppen unga i riskzon.

28. Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika, punkt 13 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 3 och 12 samt avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 2,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2 och

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 15.

Ställningstagande

Vi anser att metoden Krogar mot Knark och flera andra effektiva preventiva metoder inom ANDTS-området bör tillgängliggöras över hela landet. Detta kan ske genom det av riksdagen efterfrågade nationella kompetenscentrumet för ANDTS-prevention. Regeringen bör se över denna fråga.

Vi står upp för en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik som syftar till ett samhälle där alla ska kunna växa upp och leva utan risk att skadas på grund av eget eller andras bruk av alkohol. Det är viktigt med ett starkt preventivt arbete riktat mot barn och unga. Det är sammantaget angeläget att regeringen skyndsamt verkställer riksdagens tidigare tillkännagivande om att inrätta ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention.

29. Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika, punkt 13 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 15 och avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 2,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 3 och 12.

Ställningstagande

Marknadsföringen av alkoholhaltiga produkter blir allt synligare och mer aggressiv. Det förekommer att information kan tolkas som att företag rear alkoholhaltiga drycker. Sådana övertramp måste stävjas. Dessutom krävs en heltäckande bild av hur alkoholreklamen utvecklas och vilka ytterligare åtgärder som behöver vidtas. Regeringen bör se över denna fråga.

30. Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika, punkt 13 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 2 och avslår motionerna

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 2,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 15 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 3 och 12.

Ställningstagande

Det är mycket svårt att skydda barn och unga från alkoholreklam. Det är ett av flera skäl till att det behövs ett stopp för alkoholreklam över huvud taget. Enligt min mening bör regeringen återkomma med förslag som i första hand skyddar barn och unga mot alkoholreklam, men även med förslag på hur ett stopp för alkoholreklam kan införas.

31. Riktlinjer för riskkonsumtion, punkt 14 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 11.

Ställningstagande

Risken för skador av alkohol ökar gradvis med ökande konsumtion. Färsk forskning visar att det inte finns någon tydlig gräns under vilken alkoholkonsumtion är helt riskfri. Baserat på den senaste forskningen är det angeläget att regeringen som en del i ANDTS-strategin ger Socialstyrelsen i uppdrag att se över riktlinjerna angående riskkonsumtion.

32. Kunskap om riskbruk och skadligt bruk av alkohol för anställda inom vård och omsorg, punkt 15 (KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Pia Steensland (KD) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 16 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 13.

Ställningstagande

Riskbruket av alkohol bland äldre kvinnor har ökat kraftigt och därför behövs det enligt vår mening ett äldreperspektiv på alkoholprevention inom vården och omsorgen. Det behövs också mer kunskap om denna åldersgrupp. På motsvarande sätt behövs forskning och kunskap för att identifiera andra utsatta grupper i samhället.

Vidare behöver förutsättningarna för att anställda inom hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen har kunskap om alkoholens negativa effekter på hälsan och rutiner för att identifiera och agera vid misstanke om eller upptäckt av riskbruk eller skadligt bruk av alkohol stärkas.

Regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att se över hur kunskapen om detta kan öka inom vården och omsorgen.

33. Vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom inom kriminalvården, punkt 16 (S, MP)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlgvist (S), Yasmine Bladelius (S), Rebecka Le Moine (MP) och Mats Wiking (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 19.

Ställningstagande

Vi noterar att den s.k. Narkotikautredningen (S 2022:01, dir. 2022:24) bl.a. ska kartlägga vilka vård- och stödinsatser som erbjuds inom ramen för SiS och Kriminalvårdens verksamhet samt analysera hur denna verksamhet förhåller sig till den hälso- och sjukvård och omsorg som erbjuds av andra huvudmän. Utredaren ska vidare vid behov lämna nödvändiga författningsförslag, samt undersöka hur huvudmännen för vård och stöd kan underlätta SiS och Kriminalvårdens arbete med dessa klienter samt föreslå hur samverkan med andra aktörer kan stärkas så att det kan säkerställas att andra aktörer tar vid avseende vård och stöd när SiS eller Kriminalvårdens ansvar upphör så att vårdkedjorna håller ihop. Uppdraget ska redovisas senast den 29 september 2023.

Vidare noterar vi bl.a. att Kriminalvården har fått i uppdrag att säkerställa att varje klient får en sammanhållen och ändamålsenlig verkställighet utan avbrott i de återfallsförebyggande insatserna genom att upprätta individanpassade verkställighetsplaner. För att få till en stegvis övergång mellan fängelse och frihet kan Kriminalvården besluta om utslussningsåtgärder. Personer med ett skadligt bruk av exempelvis narkotika eller alkohol kan få möjligheten att avsluta sin fängelsevistelse på ett behandlingshem för behandling av de missbruksproblem som ligger bakom kriminaliteten. En insats i den individuella verkställighetsplanen kan även vara att delta i ett behandlingsprogram.

Vi anser inte att riksdagen behöver göra något tillkännagivande till regeringen om vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom inom kriminalvården.

34. Övriga frågor om beroendevård m.m., punkt 17 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 5 och
avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 15 och
2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Enligt min mening bör regeringen vidta åtgärder för att utveckla stöd- och behandlingsinsatser som kan ges lättillgängligt och effektivt.

35. Övriga frågor om beroendevård m.m., punkt 17 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 10 och 11 samt
avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 15 och
2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 5.

Ställningstagande

Enligt min mening bör huvudansvaret för beroendevården ligga hos hälso- och sjukvården. Socialtjänsten ska dock enligt min mening behålla huvudansvaret för sociala insatser och interventioner för personer med beroendeproblem. Det uppsökande och förebyggande lokala arbetet ska vara väl utbyggt. I dag gör socialtjänsten oftast en utredning innan den som söker hjälp får någon insats, vilket i praktiken innebär en väntetid på alltifrån två veckor till fyra månader för att få hjälp. Insatser utan föregående biståndsbedömning borde därför vara tillåtet. Regeringen bör se över dessa frågor.

36. Övriga frågor om beroendevård m.m., punkt 17 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 15 och avslår motionerna

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 5 och

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Det är svårt att som enskild förstå vilken behandling som finns på olika behandlingshem, vad den innebär och hur den förhåller sig till andra behandlingar. Det är därför angeläget att regeringen ger SBU i uppdrag att undersöka effekten av behandlingshem för missbruk för att göra kunskapsläget mer tydligt. Detta bör gälla oavsett om det handlar om alkohol, droger eller spelproblematik.

37. Sprututbytesverksamhet, punkt 18 (V, L)

av Karin Rågsjö (V) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 7.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör regeringen införa sprututbytesverksamhet i samtliga regioner med statlig uppföljning senast 2023.

38. Försöksverksamhet med injektionsrum, punkt 19 (C, L)

av Sofia Nilsson (C) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 14 och avslår motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 13.

Ställningstagande

Det förekommer diskussioner om att på prov införa s.k. injektionsrum där missbrukare får injicera sina preparat i anslutning till att missbruksvården och övrig sjukvård ger information och erbjudande om hjälp och stöd. Det vägledande måste vara om en metod visar sig vara effektiv för att minska mänskligt lidande och sjukdomar och om den underlättar för vården att skapa kontakt och bygga upp förtroende hos de människor som fastnat i ett missbruk, så att de kan bli mottagliga för erbjudanden om hjälp. Enligt vår mening bör regeringen därför initiera försöksverksamhet i en eller ett par regioner för att sjukvården och forskare ska få chans att utvärdera dess effekter.

39. Försöksverksamhet med injektionsrum, punkt 19 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 13 och avslår motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 14.

Ställningstagande

Innan man gör en testverksamhet av injektionsrum i Sverige är det angeläget att ta del av den kunskap och erfarenhet som finns från Danmark. Regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att göra en sammanställning av detta.

40. Utvärderingen av narkotikapolitiken, punkt 20 (SD, C, V, L)

av Linda Lindberg (SD), Sofia Nilsson (C), Karin Rågsjö (V), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Per Ramhorn (SD) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 13,
bifaller delvis motion

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 1 och
avslår motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 15.

Ställningstagande

Regeringen har nyligen presenterat direktiven till en utredning som bl.a. ska föreslå hur en fortsatt restriktiv narkotikapolitik kan kombineras med ett effektivt narkotikaförebyggande arbete, en god missbruks- och beroendevård som innehåller insatser för skademinimering samt insatser för att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar (dir. 2022:24). Vi välkomnar att en utredning äntligen tillsatts, men anser att den har alltför snäva ramar. Vi anser att utredningen borde ha fått i uppdrag att även analysera effekterna av att innehav för eget bruk är kriminaliserat. Att få fram fakta kan enligt vår mening aldrig vara ett problem. Regeringen bör därför ge utredningen ett tilläggsdirektiv i enlighet med vad vi har anfört ovan.

41. Tillgängliggörande av naloxon, punkt 21 (S)

av Kristina Nilsson (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Mikael Dahlqvist (S), Yasmine Bladelius (S) och Mats Wiking (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 12,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 8 och 9,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 12 och

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 14.

Ställningstagande

Vi noterar att regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att stödja ett ökat tillgängliggörande av naloxon (S2021/04973, S2021/08111). I uppdraget ingår bl.a. att bidra till att utveckla och implementera ett systematiskt arbete med att tillhandahålla naloxon för att minska antalet dödsfall till följd av opioider samt att föreslå insatser som kan genomföras för att tillgängliggöra naloxon till fler personer som har behov av läkemedlet. Uppdraget ska slutredovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2024.

Vidare ingår i den ovan nämnda utvärderingen avv narkotikapolitiken (dir. 2022:24) bl.a. att analysera om fler yrkeskategorier ska kunna ge naloxon mot opioidöverdoser, och vid behov lämna författningsförslag, samt lämna förslag på en modell för en ändamålsenlig uppföljning av missbruks- och beroendevården, inklusive användningen av naloxonläkemedel. Denna del av uppdraget ska redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 15 oktober 2022.

Mot bakgrund av dessa uppdrag anser vi inte att riksdagen behöver göra något tillkännagivande till regeringen.

42. Överdosisstrategi och strategi för systematisk suicidprevention, punkt 22 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör ge Socialstyrelsen i uppdrag att tillsammans med Folkhälsomyndigheten och i samarbete med berörda aktörer ta fram en nationell överdosisstrategi. En bärande del av överdosisstrategin bör vara att säkra en god efterlevnad av de nationella riktlinjerna. Vi anser vidare att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att skyndsamt ta fram ett tydligt mål, konkreta åtgärder och en systematisk modell för uppföljning och utvärdering av suicidprevention. Fokus ska vara på människor som är fast i ett långvarigt och svårt narkotika- eller alkoholmissbruk. Detta ska utgöra en första del av en nationell strategi för systematisk suicidprevention.

43. Överdosisstrategi och strategi för systematisk suicidprevention, punkt 22 (SD)

av Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 10 och avslår motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 9.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att skyndsamt ta fram ett tydligt mål, konkreta åtgärder och en systematisk modell för uppföljning och utvärdering av suicidprevention. Fokus ska vara på människor som är fast i ett långvarigt och svårt narkotika- eller alkoholmissbruk. Detta ska utgöra en första del av en nationell strategi för systematisk suicidprevention.

44. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 8 och avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 17,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5,

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 6, 7 och 10 samt

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt vår mening är det angeläget att det görs beräkningar av olika preventiva metoders kostnadseffektivitet för att stimulera politiska prioriteringar som främjar en ökad användning av bevisat effektiva folkhälsofrämjande metoder. Regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att göra detta.

45. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (SD)

av Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD) och Per Ramhorn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 6 och avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 17,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5,

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 7, 8 och 10 samt

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att öka medvetenheten om och förståelsen för vikten av att preventivt arbete utförs.

46. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (C)

av Sofia Nilsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 4 och

avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 17,

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1,
2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5 och
2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 6–8 och 10.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör se över kommunernas och regionernas förutsättningar för implementering av ANDTS-strategin och återkomma till riksdagen med förslag på hur förutsättningarna kan förbättras.

47. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 17,
2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5,
2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 6–8 och 10 samt
2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt min mening bör regeringen uppdra åt Folkhälsomyndigheten att inrätta ett kansli som tar fram en implementeringsplan för förebyggande verksamhet samt sprider forskning inom området.

48. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 6–8 och 10 samt

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 4 och avslår motionerna
2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 17,
2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 och
2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att öka medvetenheten om och förståelsen för vikten av att preventivt arbete utförs. Regeringen bör även ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram riktlinjer för när och till vilka målgrupper de olika preventionsnivåerna ska användas. Enligt vår mening är det också angeläget att det görs beräkningar av olika preventiva metoders kostnadseffektivitet för att stimulera politiska prioriteringar som främjar en ökad användning av bevisat effektiva folkhälsofrämjande metoder. Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att göra detta. Slutligen anser vi att det civila samhället har en viktig roll i arbetet med det praktiska genomförandet av ANDTS-strategin. Deras arbete måste prioriteras av regeringen i genomförandet av den kommande strategin.

49. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (L)

av Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5,
2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 6–8 och 10 samt
2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 4 och
avslår motionerna
2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 17 och
2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Kampen mot beroende och missbruk kräver tvärsektorielt samarbete. Regeringen måste via Socialdepartementet verka tillsammans med alla berörda departement inom Regeringskansliet. Socialstyrelsen, Polismyndigheten och andra myndigheter som t.ex. Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Trafikverket har alla ett ansvar för att förverkliga strategin.

Vidare bör regeringen ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att öka medvetenheten om och förståelsen för vikten av att preventivt arbete utförs. Regeringen bör även ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram riktlinjer för när och till vilka målgrupper de olika preventionsnivåerna ska användas. Det också angeläget att det görs beräkningar av olika preventiva metoders kostnadseffektivitet för att stimulera politiska prioriteringar som främjar en ökad användning av bevisat effektiva folkhälsofrämjande metoder. Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att göra detta.

Regeringen bör även se över kommunernas och regionernas förutsättningar för genomförande av ANDTS-strategin och återkomma till riksdagen med förslag på hur förutsättningarna kan förbättras.

Slutligen anser jag att det civila samhället har en viktig roll i arbetet med det praktiska genomförandet av ANDTS-strategin. Deras arbete måste prioriteras av regeringen i genomförandet av den kommande strategin.

50. Genomförande av ANDTS-strategin och uppdrag till Folkhälsomyndigheten m.m., punkt 23 (MP)

av Rebecka Le Moine (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP) yrkande 17 och avslår motionerna

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1,

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 5,

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkandena 6–8 och 10 samt

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Enligt min mening bör regeringen göra löpande bedömningar av vilket mervärde som faktiskt kan nås med ökade resurser på ANDTS-området. Tidiga insatser kan i sin tur minska risken för kostsamma vårdbehov, insatser och lösningar i ett senare skede, liksom minska risken för inkomstbortfall som drabbar både den enskilde och anhöriga och som är kostsamt för samhället. Om detta kan förebyggas genom insatser i tidigare skeden måste det utvecklas former för att göra det.

51. Samordningsfunktion inom Regeringskansliet, punkt 24 (KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Pia Steensland (KD) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkandena 7 och 8 samt
2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 4.

Ställningstagande

För att stärka Regeringskansliets institutionella samordning på området beroendefrågor bör det återskapas ett kansli inom Regeringskansliet för beroendefrågor. Samordningsfunktionen bestod av ett ANDT-sekretariat och ett ANDT-råd. Ett återinrättat ANDTS-råd bör samla berörda myndigheter, företrädare för kommuner och regioner, forskare och civilsamhällesorganisationer under ledning av ansvarigt statsråd eller dennas statssekreterare. Detta underlättar samverkan mellan olika samhällsaktörer med skilda mandat och roller. Regeringen bör ta initiativ till att ett sådant skapas.

52. Uppföljning och åtgärder under pågående strategiperiod, punkt 25 (SD, KD, L)

av Acko Ankarberg Johansson (KD), Linda Lindberg (SD), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Pia Steensland (KD), Per Ramhorn (SD) och Barbro Westerholm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L) yrkande 4 och
2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi konstaterar att det är först efter strategiperiodens slut som Folkhälsomyndigheten avses utvärdera strategin. Visserligen ska Folkhälsomyndigheten under tiden lämna årliga uppföljningar, men det saknas konkretion om hur dessa årliga uppföljningar egentligen ska komma till användning under pågående strategiperiod. För att en strategi ska fungera effektivt behöver det finnas en tydlig koppling mellan uppföljningar och löpande justering av genomförda åtgärder. Exempelvis kan det utifrån Folkhälsomyndighetens årliga uppföljningar och analyser utarbetas tvååriga konkreta handlingsplaner som knyts till strategin. Regeringen bör se över denna fråga.

53. Nationellt forskningsorgan inom området missbruk och beroende, punkt 26 (M)

av Camilla Waltersson Grönvall (M), Johan Hultberg (M) och Ulrika Heindorff (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 26 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M) yrkande 8.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör se över möjligheten att inrätta ett svenskt nationellt organ med forskningsfokus som ska ha i uppdrag att vara ett dialogcentrum där berörda aktörer kan mötas, utbyta erfarenheter och diskutera exempelvis behov av ytterligare forskning. Ett sådant organ bör vara inriktat på forskning om metoder inom missbruks- och beroendevård och bidra till att svensk missbruks- och beroendevård utvecklas och baseras på evidens och beprövad erfarenhet. Utgångspunkten bör vara att forskningsorganet etableras inom befintlig myndighetsstruktur.

54. Kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall, punkt 27 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 27 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

Enligt min mening bör regeringen inrätta ett nationellt kunskapscentrum för insatser mot narkotikarelaterade skador och dödsfall i syfte att minska narkotikaanvändandet och att minska sjuklighet och dödlighet.

55. ANDTS-politikens data- och statistikunderlag, punkt 28 (C)

av Sofia Nilsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 3 och
avslår motion
2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 9.

Ställningstagande

Det finns en brist på data och statistik – inte minst inom narkotikaområdet. Vi har i dag inte data för att kunna analysera och följa utvecklingen när det gäller exempelvis prevalensen av olika beroendetillstånd i befolkningen eller efterfrågan och utbud på olika vårdinsatser. Enligt min mening bör regeringen på lämpligt sätt återkomma till riksdagen med en tydlig bedömning av det befintliga data- och statistikunderlaget för ANDTS-politiken, utvecklingsbehov samt prioriterade konkreta insatser.

56. ANDTS-politikens data- och statistikunderlag, punkt 28 (KD)

av Acko Ankarberg Johansson (KD) och Pia Steensland (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 28 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD) yrkande 9 och
avslår motion

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Alkoholpolitiskt forum har uttalat att Socialstyrelsen behöver förtydliga statistik och riktlinjer inom alkoholområdet. Bristen på denna typ av statistik är olycklig då den riskerar att leda till en kraftig underskattning av alkoholdödligheten och alkoholsjukligheten. Vi anser att regeringen bör ge Socialstyrelsen ett uppdrag i enlighet med ovanstående.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2021/22:213 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025.

Följdmotionerna

2021/22:4604 av Margareta Fransson (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förebygga alkoholskador hos nyfödda och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om alkoholreklam och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tobakskonventionens artikel 5.3 och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om totalt exponeringsförbud och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hållbar struktur för stödgrupper och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till Folkhälsomyndigheten att undersöka hur barn och unga påverkas av föräldrars och andra nära vuxnas spelproblem och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram material till skolor som vill arbeta med preventiva insatser i fråga om spel och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur utbildning i behandling av spelberoende för personal inom psykiatri och beroendevård kan säkerställas och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas budget- och skuldrådgivning och Kronofogdemyndighetens möjliga roll i att kunna informera och utbilda om ekonomiska risker med spel och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över Spelinspektionens roll och hur den kan stärkas och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om forskningsområdet kopplat till spelfrågor och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om naloxon och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta del av erfarenheter av och forskning om de injektionsrum som finns i Danmark och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationellt kompetenscentrum för ANDT-frågor och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppdrag till Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) om effekten av behandlingshem och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om folkhälsolag och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kontinuerligt göra en bedömning av vilket mervärde som kan nås med ökade resurser på området och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4629 av Karin Rågsjö m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att inrätta ett kansli som tar fram en implementeringsplan för förebyggande verksamhet samt sprider forskning inom området, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram nationella evidensbaserade metoder för målgruppen unga i riskzon och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer i syfte att stärka samverkan mellan barn- och skolhälsovården samt skola och socialtjänst, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer för hur stöd till barn och unga i familjer där det förekommer missbruk ska utformas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att utveckla stöd och behandlingsinsatser som kan ges lättillgängligt och effektivt och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta ett nationellt kunskapscentrum för insatser mot

- narkotikarelaterade skador och dödsfall i syfte att minska narkotikaanvändandet och att minska sjukligheten och dödligheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör införa sprututbytesverksamhet i samtliga regioner med statlig uppföljning senast 2023 och tillkännager detta för regeringen.
  8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att omgående göra naloxon tillgängligt nationellt och med statlig uppföljning och tillkännager detta för regeringen.
  9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att naloxonprogrammet utvidgas så att naloxon kan delas ut även till närstående och andra personer som kan komma att bevittna eller vara på plats tidigt vid överdoser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur uppsökande arbete kan bedrivas för att intensifiera arbetet med att nå spelberoende och erbjuda stöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4630 av Barbro Westerholm m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla former av läkemedelsberoende ska ingå i strategin för 2022–2025 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strategin ska inbegripa beroendefrågor i bred mening och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med ett förslag till ny ANDTS-strategi i enlighet med tillkännagivandet i betänkande 2020/21:SoU25 och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en tydlig koppling mellan uppföljningar och åtgärder under den pågående strategiperioden och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tvärsektorielt samarbete och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention m.m. och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett kansli inom Regeringskansliet för beroendefrågor och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt råd för beroendefrågor och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ungdomsmottagningarnas roll i att förebygga beroende hos unga människor och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att huvudansvaret för beroendevård ska ligga hos hälso- och sjukvården och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialtjänsten ska behålla huvudansvaret för sociala insatser och interventioner för personer med beroendeproblem och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överdoshävande medel och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effekterna av kriminaliseringen av narkotikabruk och innehav för eget bruk ska ingå i uppdraget för den narkotikapolitiska utvärderingen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om försöksverksamhet med injektionsrum och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om aggressiv alkoholreklam och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riskbruket av alkohol bland åsrika kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tobaksprevention och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mödra- och barnhälsovårdens roll i information och erbjudanden om rökavvänjningsprogram och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4631 av Pia Steensland m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillkännagivandena från betänkande 2020/21:SoU25 angående ANDTS-strategin ska genomföras skyndsamt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ANDTS-strategins övergripande mål bör förankras i riksdagen för att säkerställa den partiöverskridande samsyn som krävs för ett långsiktigt framgångsrikt arbete inom ANDTS-området och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att Krogar mot Knark och flera effektiva preventiva metoder inom ANDTS-området bör tillgängliggöras över hela landet och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återinrätta en samordningsfunktion för ANDTS vid Regeringskansliet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utarbeta tvååriga konkreta handlingsplaner som knyts till strategin och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att öka medvetenheten och förståelsen kring vikten av preventivt arbete och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram riktlinjer för när de olika preventionsnivåerna ska användas och för vilka målgrupper, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra beräkningar av kostnadseffektiviteten för evidensbaserade metoder inom ANDTS-området och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram förtydligad statistik och riktlinjer inom alkoholområdet inklusive s.k. alkoholindex och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det civila samhällets arbete måste prioriteras och uppmuntras och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge i uppdrag åt Socialstyrelsen att se över riktlinjer för riskkonsumtion och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik och ett starkt preventivt arbete riktat mot barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för att anställda inom hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen har kunskap om alkoholens negativa effekter på hälsan och rutiner för att identifiera och agera vid misstanke om eller upptäckt av riskbruk eller skadligt bruk av alkohol, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt tillgodose tidigare tillkännagivande (2020/21:SoU20) angående att anhöriga får tillgång till naloxonläkemedel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt tillgodose tillkännagivande (2021/22:SoU10) angående att utvärderingen av narkotikapolitiken skulle analysera utfallet av de internationella insatser som gjorts för att minska narkotikadödligheten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om riskklassificering av olika spel om pengar och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmärksamma problematiken kring att personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via Spelpaus återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att stoppa skuldsättningsspiralerna som drabbar personer med ett riskfyllt spelande om pengar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ökad tillgänglighet av vård och behandling av skadligt bruk och beroendesjukdom inom kriminalvården och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4632 av Camilla Waltersson Grönvall m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt genomföra riksdagens fattade beslut från den 15 juni 2021 gällande ANDTS-strategin och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge relevanta myndigheter i uppdrag att utveckla en risktrappa avseende olika tobaks- och nikotinprodukter och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nytt långsiktigt mål 5 som fokuserar på insatser och åtgärder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om slopande av det långsiktiga målet 7 och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om de långsiktiga målen 1, 3, 4 och 6 och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att principen med insatsområden bör ersättas med strategiska fokusområden som tydliggör vem som ska agera och vad som ska uppnås i ANDTS-strategin och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram och genomföra en nationell hälsofrämjande strategi och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att pröva möjligheten att etablera ett nationellt forskningsorgan inom området missbruk och beroende och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram och genomföra en nationell överdosstrategi och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en första del av en nationell strategi för systematisk suicidprevention och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4633 av Sofia Nilsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen som ett led i att verkställa den förnyade ANDTS-strategin bör tillsätta en utvärdering av den nuvarande narkotikapolitiken i syfte att säkerställa att den är förenlig med kraven på evidensbaserad vård, beprövad erfarenhet och skademinimering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag på stärkta och utvecklade insatser i syfte att fortsatt successivt minska tobaksrökningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med en tydlig bedömning av utvecklingsbehov och prioriterade insatser för att stärka ANDTS-politikens data- och statistikunderlag och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över kommunernas och regionernas förutsättningar för implementering av ANDTS-strategin och återkomma till riksdagen med förslag på hur förutsättningarna kan förbättras, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4635 av Clara Aranda m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det i det fortsatta arbetet med ANDTS-strategin tydligt ska tas hänsyn till de varierande skadeverkningarna som tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att vetenskapligt påvisade gradskillnader för olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar ska bedömas genom en relativ skadegrad där produkternas skadeverkningar sätts i relation till varandra, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att vetenskapligt påvisade gradskillnader för olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar bedöms på ett korrekt och säkert sätt och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att säkerställa att regeringsuppdraget om att sammanställa och tillgängliggöra kunskap om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar ska inkludera en betydande bredd av relevanta studier och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ANDTS-strategins mål avseende spel om pengar ska vara att minska skadeverkningar av spelande och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringens förslag om insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar inte ska vara en del av ANDTS-strategin och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör påskynda processen med att verkställa inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Civilutskottets yttrande

**Utdrag ur
PROTOKOLL**   **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2021/22:28**

DATUM   2022-05-03
TID   11.00–11.50

---

§ 7 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

Utskottet behandlade frågan om yttrande till socialutskottet över skrivelse 2021/22:213 och följdmotioner.

Utskottet beslutade att yttra sig genom följande protokollsanteckning:

Civilutskottet begränsar sitt yttrande till att avse förslagen i motion 2021/22:4631 (KD) yrkande 18 och motion 2021/22:4604 (MP) yrkande 9.

Civilutskottet föreslår att socialutskottet avstyrker motionsyrkandena. Det är förvisso angeläget att motverka överskuldssättning. Som utskottet har redogjort för i bet. 2020/21:CU10 Ersättningsrätt och insolvensrätt (s. 48 f.) och bet. 2020/21:CU12 Konsumenträtt (s. 82 f.) pågår emellertid flera olika insatser och åtgärder från regeringens och myndigheternas sida. Som exempel kan nämnas att en utredning har i uppdrag att ta fram statistik över hushållens tillgångar och skulder (dir. 2021:4). Bristande kreditprövningar och fördelarna med ett samlat skuldregister har också uppmärksammats av Konsumentverket i rapporten Konsument på kredit (2021:1). Till detta kommer att regeringen i november 2021 har gett en särskild utredare i uppdrag att granska marknaden för konsumentkrediter och föreslå åtgärder som motverkar riskfylld kreditgivning och överskuldssättning (dir. 2021:108). Utredaren ska bl.a. föreslå ett system för skuldregister, om inte starka skäl talar emot det.

Med hänsyn till det arbete som således pågår på området ser civilutskottet inte behov av något initiativ från riksdagens sida. Socialutskottet bör därför avstyrka motionsförslagen om tillkännagivanden till regeringen i dessa frågor.

KD-ledamoten anmälde följande avvikande mening:

Jag föreslår att socialutskottet tillstyrker motion 2021/22:4631 (KD) yrkande 18 av de skäl som anförs i motionen.

MP-ledamoten anmälde följande avvikande mening:

Jag föreslår att socialutskottet tillstyrker motion 2021/22:4604 (MP) yrkande 9 av de skäl som anförs i motionen.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Vid protokollet
Anja Kalkitsas

Rätt utdraget intygar:
Lisa Gunnfors

Exp. 2022-05-03
SoU

BILAGA 3

Kulturutskottets yttrande 2021/22:KrU6y

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025

Till socialutskottet

Socialutskottet har gett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2021/22:213 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 och följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde. Kulturutskottet begränsar sitt yttrande till frågor som gäller det civila samhället, spel om pengar och barn och unga.

Utskottet föreslår att socialutskottet ska avstyrka de motioner som behandlas i yttrandet och föreslå att skrivelsen ska läggas till handlingarna.

I yttrandet finns sex avvikande meningar (M, SD, V, KD, L, MP) och ett särskilt yttrande (M).

Utskottets överväganden

Skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen för en samlad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel om pengar (ANDTS-strategin). Syftet med strategin är att ange mål och inriktning för hur samhällets insatser inom ANDTS-området ska genomföras, samordnas och följas upp under perioden 2022–2025. För att främja långsiktighet och kontinuitet bör enligt regeringen det övergripande målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken respektive spelpolitiken ligga fast. Regeringen bedömer dock bl.a. att innehållet i ANDT-strategin bör breddas till att även omfatta spel om pengar.

Det övergripande målet för ANDTS-politiken kompletteras av en målstruktur med sju långsiktiga mål som anger inriktningen för ANDTS-arbetet i sin helhet. Enligt regeringen är det särskilt viktigt att skydda barn och unga. Regeringen gör därför bedömningen att målet om att barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar åter ska inkluderas i strategin. Ett motsvarande mål fanns tidigare men ströks i samband med att målstrukturen omformulerades (skr. 2015/16:86). Till målen knyts prioriterade insatsområden som ska vägleda arbetet mot målen under strategiperioden. En utgångspunkt för det fortsatta arbetet bör enligt regeringen vara att ytterligare stärka jämlikhets- och jämställdhetsperspektivet samtidigt som skyddet för barn och unga bör genomsyra arbetet på alla nivåer.

De sju långsiktiga målen bör enligt regeringens bedömning vara följande:

- Mål 1 – Tillgången till alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningarna av spel om pengar ska minska.
- Mål 2 – Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar.
- Mål 3 – Antalet barn och unga som börjar använda narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.
- Mål 4 – Antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar ska minska.
- Mål 5 – Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.
- Mål 6 – Antalet personer som dör och skadas på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller spel om pengar ska minska.
- Mål 7 – En folkhälsobaserad syn på ANDTS inom EU och internationellt.

Motionerna

Motionsyrkanden som direkt berör kulturutskottets beredningsområde, dvs. barn och unga, det civila samhället och spel om pengar, finns i följande motioner:

I kommittémotion 2021/22:4635 yrkande 5 menar Clara Aranda m.fl. (SD) att ANDTS-strategins mål i fråga om spel om pengar ska vara att minska skadeverkningar av spelande är svårt att tolka eftersom regeringen samtidigt skriver att insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar fortsatt bör vara en av hörnstenarna i regeringens ANDTS-politik. I samma motion yrkande 6 anger motionärerna att regeringens förslag om insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar inte ska vara en del av ANDTS-strategin.

Karin Rågsjö m.fl. (V) anser i kommittémotion 2021/22:4629 yrkande 2 att regeringen bör ta fram nationella evidensbaserade metoder för målgruppen unga i riskzonen. I samma motion yrkandena 3 och 4 anser motionärerna att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer dels i syfte att stärka samverkan mellan barn- och skolhälsovården samt skola och socialtjänst, dels för hur stöd till barn och unga i familjer där det förekommer missbruk ska utformas. I samma motion yrkande 10 anser motionärerna att regeringen bör utreda hur uppsökande arbete kan bedrivas för att intensivifiera arbetet med att nå spelberoende och erbjuda stöd.

Pia Steensland m.fl. (KD) anser i kommittémotion 2021/22:4631 yrkande 10 att det civila samhällets arbete ska prioriteras och uppmuntras. I samma motion yrkande 12 framhåller motionärerna vikten av en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik och ett starkt preventivt arbete riktat mot barn och unga. Vidare anför motionärerna i yrkande 16 att det kan ifrågasättas om den riskklassificering som tillämpas vid vissa landbaserade spelformer (kasino) och som gör att de blir särreglerade på grund av sin beroendepotential, också bör tillämpas för nätspel och reklam för nätspel. Denna fråga bör enligt motionärerna utredas. I samma motion yrkande 17 framhåller motionärerna vikten av att uppmärksamma problematiken kring att personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via spelpaus.se, återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige. Motionärerna anser i yrkande 18 att en rad åtgärder bör genomföras för att stoppa skuldsättningsspiralen som drabbar personer med ett riskfyllt spelande om pengar.

Barbro Westerholm m.fl. (L) anser i kommittémotion 2021/22:4630 yrkande 9 att ungdomsmottagningarna bör få ett tydligt och sammanhållet nationellt uppdrag som innefattar folkhälsoarbete mot beroende hos unga människor.

Margareta Fransson (MP) anser i motion 2021/22:4604 yrkande 6 att Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att undersöka hur barn och unga påverkas av föräldrars och andra nära vuxnas spelproblem. I samma motion yrkande 7 anser motionären att Folkhälsomyndigheten även bör få i uppdrag att ta fram material till skolor som vill arbeta med preventiva insatser i fråga

om spel. Vidare anser motionären i yrkande 8 att det är angeläget att se över hur man kan säkerställa utbildningen om behandling av spelberoende för personal inom psykiatri och beroendevård. Motionären anser i yrkande 10 att man bör se över Spelinspektionens roll och hur den kan stärkas. I yrkande 11 påtalar motionären också att forskningsområdet kopplat till spelfrågor bör ses över.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av ett långsiktigt och strukturerat arbete för att minska skadeverkningarna av alkohol och spel om pengar, motverka narkotika och dopning samt minska tobaksbruk. ANDTS-arbetet är en central del av folkhälsopolitiken och en nationell ANDTS-strategi fyller en viktig funktion i det arbetet.

Det civila samhällets organisationer är en unik tillgång i samhället. Deras verksamhet är en viktig del av ANDTS-arbetet och spelar en betydelsefull roll i genomförandet av strategin. Det gäller t.ex. förebyggande och opinionsskapande arbete och arbete som bidrar till att ge stöd till personer med missbruks- eller beroendeproblematik och till deras anhöriga och närstående. Utskottet vill i sammanhanget också peka på betydelsen av olika fritids- och kulturverksamheter för barn och unga som bedrivs av organisationer inom civilsamhället. Dessa verksamheter bidrar till att främja hälsa och en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga.

En kontinuerlig dialog mellan berörda aktörer, däribland det civila samhället, är viktig för att genomföra strategin. Utskottet ser därför positivt på att det civila samhällets betydelse lyfts fram i skrivelsen och att regeringen avser att verka för att stärka förutsättningarna för en god dialog om utveckling, åtaganden och behov av åtgärder mellan regeringen, berörda myndigheter och det civila samhällets organisationer, t.ex. genom att ett ANDTS-politiskt forum inrättas. Det finns enligt utskottet inte skäl till ett tillkännagivande enligt kommittémotion 2021/22:4631 (KD) yrkande 10. Socialutskottet bör därför avstyrka yrkandet.

Målet för spelpolitiken är en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll som värnar intäkterna till det allmänna och som ger goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel. De negativa konsekvenserna av spelande ska minskas och det ska råda hög säkerhet i spelen. Spel om pengar ska omfattas av ett starkt konsumentskydd och inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet (prop. 2018/19:1, bet. 2018/19:KrU1, rskr. 2018/19:94). Målet är en utgångspunkt för arbetet för att motverka skadliga effekter av spel om pengar.

Spelberoende är ett folkhälsoproblem. Det kan ge allvarliga hälsomässiga, sociala och ekonomiska konsekvenser och det bidrar till ojämlikhet i hälsa och kan skada relationer, ekonomi och hälsa. Dessutom kan det utgöra en grogrund för kriminalitet. Problemen drabbar dem som spelar för mycket, men också

deras anhöriga och närstående. Utskottet ser mot den bakgrunden positivt på att regeringen bedömer att strategin bör breddas till att även omfatta spel om pengar. Utskottet ställer sig också bakom den inriktning på och prioriteringar för arbetet som anges i skrivelsen. Tillsammans med målet för spelpolitiken bör det finnas goda förutsättningar för myndigheternas och andra berörda aktörers arbete på området.

Regeringen överlämnade i januari 2022 lagrådsremissen En förstärkt spelreglering till Lagrådet. I lagrådsremissen föreslår regeringen åtgärder för att stänga ute olicensierat spel från den svenska spelmarknaden. Det gäller bl.a. ett krav på tillstånd för spelprogramvara, ett förbud mot att främja olovligt spel och ett utökat förbud mot reklam för olicensierat spel. Regeringen föreslår även åtgärder för att minska skadeverkningarna av spel om pengar, bl.a. ett justerat krav på måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter och en möjlighet att ingripa med marknadsstörningsavgift mot överträdelser av spellagens (2018:1138) förbud mot att skicka viss direktreklam. Det föreslås också en ny lag med en uppgiftsskyldighet för licens- och tillståndshavare i syfte att öka möjligheterna att följa utvecklingen på spelmarknaden. Förslagen i lagrådsremissen bygger bl.a. på förslag i Spelmarknadsutredningens betänkande Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden (SOU 2020:77), departementspromemorian Vissa följdändringar med anledning av spellagen (Ds 2019:30) och departementspromemorian Särskild måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter. Regeringen avser att lämna en proposition till riksdagen i mitten av maj 2022.

I departementspromemorian Åtgärder mot matchfixning och olicensierad spelverksamhet (Ds 2021:29) lämnas förslag som syftar till att motverka olicensierad spelverksamhet, bl.a. förslag om ett utvidgat tillämpningsområde för spellagen när det gäller spel som tillhandahålls online samt förslag till åtgärder för att stärka arbetet mot matchfixning. Förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Enligt spellagen ska en licenshavare säkerställa att sociala och hälsomässiga hänsyn iakttas i spelverksamheten för att skydda spelare mot överdrivet spelande och hjälpa dem att minska sitt spelande när det finns anledning till det (den s.k. omsorgsplikten). I omsorgsplikten ingår att motverka överdrivet spelande genom fortlöpande kontroll av spelbeteende. Utskottet noterar att Spelinspektionen nyligen har tagit fram en vägledning om omsorgsplikten i syfte att ge stöd till licenshavarna vid genomförandet av bestämmelsen. Vägledningen har tagits fram i samråd med bl.a. spelbranschen, Folkhälsomyndigheten och organisationer som erbjuder stöd till spelare och anhöriga.

I sammanhanget ska också nämnas att Spelinspektionen har fått i uppdrag att bl.a. föreslå åtgärder för att stärka konsumentskyddet på spelmarknaden i syfte att motverka folkhälsoproblem. Detta uppdrag ska redovisas senast i oktober 2023.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan om pågående arbete anser utskottet inte att det finns skäl till de tillkännagivanden som föreslås i fråga om spel. Utskottet anser därför att socialutskottet bör avstyrka motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkandena 8, 10 och 11, 2021/22:4629 (V) yrkande 10, 2021/22:4631 (KD) yrkandena 16–18 och 2021/22:4635 (SD) yrkandena 5–6.

Utskottet delar regeringens bedömning att det är viktigt att barn och unga skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar. Barn och unga är särskilt utsatta och löper särskilt förhöjd risk för att drabbas av ANDTS-relaterad ohälsa. Det är därför av stor vikt med tidiga och förebyggande insatser. Utskottet ser därför positivt på att målet att barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopning, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar inkluderas i strategin. Insatser för att skydda barn och unga mot eget eller andras skadliga bruk bör utgöra grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet. Regeringen lyfter som prioriterade insatsområden fram bl.a. att arbetet med att förebygga ANDTS-relaterad ohälsa bland barn och unga och att erbjuda tidiga insatser bör ges hög prioritet. Vidare anføres att insatserna till blivande föräldrar bör stärkas, att stödet till barn och unga som anhöriga bör intensifieras samt att barn- och ungdomshälsovården bör bli mer sammanhållen, förebyggande och hälsofrämjande. Utskottet delar regeringens bedömning om betydelsen av tidigt främjande och förebyggande arbete, t.ex. genom samverkan kring insatser riktade till föräldrar, förskola och skola, fritids- och föreningsverksamhet.

Utskottet vill understryka betydelsen av ett aktivt arbete för att skydda barn och unga, såväl mot eget som andras skadliga bruk. Med hänvisning till de prioriteringar och de insatser som redovisas ovan finns det dock enligt utskottet inte i dagsläget skäl till tillkännagivanden enligt motionerna 2021/22:4604 (MP) yrkandena 6–7, 2021/22:4629 (V) yrkandena 2–4, 2021/22:4630 (L) yrkande 9 och 2021/22:4631 (KD) yrkande 12. Utskottet föreslår därför att socialutskottet avstyrker motionsyrkandena.

Sammanfattningsvis föreslår utskottet att socialutskottet ska avstyrka de motioner som behandlas i yttrandet och föreslå att skrivelsen läggs till handlingarna.

Utskottet vill avslutningsvis understryka betydelsen av att strategin och dess måluppfyllelse samt utvecklingen inom ANDTS-området fortlöpande följs upp. Detta bör ske i samverkan mellan myndigheter och andra berörda aktörer.

Stockholm den 10 maj 2022

På kulturutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Vasiliki Tsouplaki (V), Kristina Axén Olin (M), Lawen Redar (S), Hans Hoff (S), Annicka Engblom (M), Bo Broman (SD), Catarina Deremar (C), Ann-Britt Åsebol (M), Angelika Bengtsson (SD), Roland Utbult (KD), Jonas Andersson i Lingham (SD), Anna Sibinska (MP), John E Weinerhall (M), Anna-Belle Strömberg (S) och Linus Sköld (S).

Avvikande meningar

1. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (M)

Kristina Axén Olin (M), Annicka Engblom (M), Ann-Britt Åsebol (M) och John E Weinerhall (M) anför:

Den 1 januari 2019 infördes en ny spellag som innebär en licensmarknad. Enligt spellagen har spelbolagen en omsorgsplikt att skydda spelare mot överdrivet spelande genom att kunna identifiera och ingripa vid spelbeteende som tyder på överdrivet spelande. Bland annat har spelpaus.se introducerats, vilket innebär att alla spel via internet ska erbjuda möjlighet för spelarna att stänga av sig från alla licenshavare genom ett centralt nationellt register, spelpaus.se. Allt detta är positivt och välkommet. Det är för tidigt att dra några slutsatser av den nya spellagen i stort, men vi ser med oro på studier som visar att det för vissa personer förekommer ett utbrett fortsatt spelande trots att personen är registrerad hos Spelpaus. Det förefaller som att personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via Spelpaus återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige. Denna problematik bör uppmärksammas och beaktas i arbetet framåt för att stärka spellagen.

Vi anser därför att socialutskottet bör tillstyrka motion 2021/22:4631 (KD) yrkande 17. I övrigt står vi bakom utskottets ställningstagande.

2. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (SD)

Bo Broman (SD), Angelika Bengtsson (SD) och Jonas Andersson i Lingham (SD) anför:

Regeringens bedömning är å ena sidan att skadeverkningar av spelande ska minska, vilket blir svårt att tolka när regeringen å andra sidan skriver att insatser för att begränsa tillgång och tillgänglighet till spel om pengar fortsatt bör vara en av hörnstenarna i regeringens ANDTS-politik. Vi menar att regeringens uttalade fokus, om att minska tillgång och tillgänglighet till spel om pengar, riskerar att slå mot hela omregleringen av spelmarknaden och likaså slå mot de legala aktörerna. Detta samtidigt som det istället kan gynna spel hos illegala aktörer där konsumentskydd inte alls finns att tillgå på samma sätt. Regeringens otydlighet när det gäller intentionerna i den här frågan är problematisk och måste tydliggöras.

Vi anser därför att socialutskottet bör tillstyrka motion 2021/22:4635 yrkandena 5–6. I övrigt står vi bakom utskottets ställningstagande.

3. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (V)

Vasiliki Tsouplaki (V) anför:

Det anges i skrivelsen att tidigt främjande och förebyggande arbete som påverkar bakgrundsfaktorer kan få effekter på många problemområden och att det i praktiken handlar om samverkan kring insatser riktade till föräldrar, förskola och skola, fritids- och föreningsverksamhet, eller insatser för att förändra miljöer som barn och unga rör sig i, dvs, satsningar på goda och jämlika uppväxtvillkor. Genom en sådan ökad samverkan i det främjande och förebyggande arbetet kan bättre möjligheter att nå resultat på fler områden uppnås och arbetet bli mer effektivt. Det saknas dock konkreta förslag på vad som ska göras och hur det ska genomföras. Jag anser att det förebyggande arbetet bör stärkas och insatser särskilt riktas för att nå unga som befinner sig i riskzonen. Regeringen bör därför ta fram nationella evidensbaserade metoder för målgruppen unga i riskzonen. Den enskilt största förebyggande betydelsen har en fungerande jämlik förskola och skola där målet är att samtliga elever går vidare från grundskolan till gymnasiet. Att misslyckas i skolan är en tydlig indikation på en ökad risk för beroende. Detta är en klassfråga. Förskolan och skolan måste sätta in insatser tidigt om de ser att barnet mår dåligt eller inte hänger med. Här behöver även barnavårdscentraler och skolhälsovård stärka sitt samarbete med skolan och förskolan. Jag anser därför att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram nationella riktlinjer i syfte att stärka samverkan mellan barn- och skolhälsovården samt skolan och socialtjänsten.

I skrivelsen står att barn och unga som växer upp i familjer med skadligt bruk eller beroende löper högre risk än andra barn att själva utveckla skadligt bruk eller beroende och psykisk ohälsa. Det kan t.ex. förekomma våld, kriser och svåra upplevelser i familjen, vilket kan vara både ångestväckande och förvirrande för barnen och leda till skolsvårigheter, egen ohälsa och andra negativa konsekvenser på sikt. Även ofödda barn behöver skyddas från skador till följd av exponering för alkohol, narkotika, dopning eller tobaks- och nikotinprodukter under fosterlivet. De barn som föds med skador till följd av sådan exponering behöver, under sin uppväxt, få adekvat stöd utifrån sina behov och förutsättningar. Stödet till barn och unga upp till 18 år som är anhöriga i familjer där en förälder eller en annan vuxen i barnets direkta närhet har missbruksproblem, psykisk sjukdom, psykisk funktionsnedsättning, en allvarlig fysisk sjukdom eller skada eller oväntat avlider är ett lagstadgat ansvar för hälso- och sjukvården. Vänsterpartiet har tidigare lyft fram behovet av ändrad lagstiftning i syfte att barn i familjer med beroende och psykisk ohälsa ska ha rätt till egen hjälp och instämmer i vad regeringen anför enligt ovan. Hur dessa insatser ska utformas kräver dock en tydligare styrning i syfte att stödet ska utformas och tillhandahållas jämlikt. Regeringen bör därför uppdraga åt lämplig myndighet att ta fram nationella riktlinjer för hur stöd till barn och unga i familjer där det förekommer missbruk ska utformas.

Från och med den 1 januari 2019 kan personer med svenskt personnummer själva anmäla avstängning från allt licensierat spel som kräver registrering enligt spellagen. Spelpaus.se är Spelinspektionens domän där själv-avstängningsregistret är tillgängligt för allmänheten. När en person vill registrera sig eller loggar in i spelssystemet måste licenshavaren, vilka utgörs av aktörer som erhåller licens och erbjuder spel som kräver registrering enligt spellagen, kontrollera mot registret om en person har stängt av sig från spel. Marknadsföring får inte riktas direkt till en spelare som har stängt av sig från spel. Bestämmelsen infördes eftersom det är angeläget att skydda enskilda personer med spelproblem från direktreklam. Över 70 000 personer har för tillfället stängt av sig genom det nationella avstängningsregistret spelpaus.se. I dagsläget finns det ingen insats som i uppsökande syfte kontaktar de personer som har anmält sig till registret, för att erbjuda dem stöd och hjälp. Följden för dem som har ett spelberoende och som har anmält sig till registret i ett försök att själva klara av att sluta, blir att de söker sig till olicensierade bolag och därmed ändå fortsätter sitt spelande. Enligt stöddlinjen är det så många som 58 procent som fortsätter spela på de olagliga sidorna. Här finns en lucka i systemet som borde kunna täppas till genom införandet av en bestämmelse om att, utifrån uppgifterna i registret, kunna erbjuda stöd, behandling och vid behov hjälp från kommunernas skuldrådgivning. Regeringen bör därför utreda möjligheterna till hur uppsökande arbete kan bedrivas för att intensifiera arbetet med att nå spelberoende personer och erbjuda stöd.

Socialutskottet bör mot bakgrund av vad som anförts ovan tillstyrka motion 2021/22:4629 yrkandena 2–4 och 10. I övrigt står jag bakom utskottets ställningstagande.

4. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (KD)

Roland Utbult (KD) anför:

Det civila samhället är en stor resurs i det förebyggande folkhälsoarbetet. Det gäller även inom ANDTS-området där det civila samhället har en viktig uppgift att fylla genom att stödja personer som har missbruksproblematik eller lider av beroendesjukdom genom exempelvis vård och behandling, men också genom att vara till stöd för anhöriga och genom att erbjuda alkohol- och drogfria mötesplatser. Det civila samhället har sammantaget en viktig roll i fråga om att uppfylla delar av målen i ANDTS-strategin, och också i det förebyggande arbetet riktat exempelvis mot ungdomar som riskerar att hamna i kriminella miljöer. Det är en viktig del i arbetet med det praktiska genomförandet av ANDTS-strategin. Det civila samhällets arbete måste därför prioriteras och uppmuntras.

Jag vill betona vikten av en solidarisk och restriktiv alkoholpolitik som syftar till ett samhälle där alla kan växa upp och leva utan risk att skadas på grund av eget eller andras bruk av alkohol. Det kan vara livsavgörande att barn

som växer upp med föräldrar som har skadligt bruk av alkohol eller droger och/eller svår psykisk ohälsa, men också att barn och unga som själva lever med psykisk ohälsa eller en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, nås av evidensbaserade selektiva preventionsinsatser för att förebygga framtida psykisk ohälsa, riskbeteende, skadligt bruk eller beroende. Det är av stor vikt med ett starkt preventivt arbete riktat mot barn och unga.

Någonstans mellan 300 000 och 400 000 personer i Sverige har någon grad av problem när det gäller spel om pengar. Inom gruppen finns det ca 45 000 personer som har ett utvecklat spelproblem och 15 procent av dem som spelar varje månad på spel med hög risk har ett problemspelande. Drygt 165 000 personer delar hushåll med någon som har ett problemspelande. Av dessa är 68 000 barn. Problem med spel om pengar är en folkhälsofråga. Det är därför välkommet att regeringen har inkluderat spel om pengar i den aktuella ANDTS-strategin.

Det är fortsatt så att män spelar mer om pengar än vad kvinnor gör, men oroande forskning vid Lunds universitet visar att andelen med problemspelande är högre bland kvinnor än bland män. Snabba internetspel om pengar har hög beroendepotential och nätkasinon utgör huvudproblemet för majoriteten av svenska problemspelare med avseende på spelproblem och skuldsättning. Det är snabba och höggradigt beroendeframkallande spel som dominerar reklamen, vilket är problematiskt. Det kan också ifrågasättas att den riskklassificering som tillämpas vid vissa landbaserade spelformer (kasino) och som gör att de blir särreglerade på grund av sin beroendepotential, inte tillämpas för nätspel och reklam för nätspel. Denna fråga bör utredas.

Den 1 januari 2019 infördes en ny spellag som innebär en licensmarknad. Enligt spellagen har spelbolagen en omsorgsplikt att skydda spelare mot överdrivet spelande genom att kunna identifiera och ingripa vid spelbeteende som tyder på överdrivet spelande. Bland annat har spelpaus.se introducerats, vilket innebär att alla spel via internet ska erbjuda möjlighet för spelarna att stänga av sig från alla licenshavare genom ett centralt nationellt register, spelpaus.se. Allt detta är positivt och välkommet. Det är för tidigt att dra några slutsatser av den nya spellagen i stort, men jag ser med oro på studier som visar att det för vissa personer förekommer ett utbrett fortsatt spelande trots att personen är registrerad hos Spelpaus. Det förefaller som att personer med svåra beroendeproblem som har stängt av sig via Spelpaus återfaller genom att söka sig till utländska spelsidor som inte har licens i Sverige. Denna problematik bör uppmärksammas och beaktas i arbetet framåt för att stärka spellagen.

Kristdemokraterna anser att en rad åtgärder bör genomföras för att stoppa skuldsättningsspiralen som alltför ofta drabbar personer med ett riskfyllt spelande om pengar. Bland annat bör det införas ett förbud mot utbetalningar av krediter nattetid. Det bör också införas ett nationellt skuldregister som omfattar alla krediter och kreditgivare för att göra det möjligt, och tvingande, för kreditgivare att skapa sig en helhetsbild av konsumentens befintliga skulder. Vidare bör den tillfälliga gränsen för insättningar på nätkasino sänkas

från 5 000 till 1 500 kronor per vecka, och motsvarande förlustgräns vid spel på värdeautomater införs. Spelinspektionen bör stärkas så att den effektivt kan agera mot olicensierade spelbolag.

Mot bakgrund av vad som anförts ovan bör socialutskottet tillstyrka motion 2021/22:4631 yrkandena 10, 12 och 16–18. I övrigt ställer jag mig bakom utskottets ställningstagande.

5. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (L)

Christer Nylander (L) anför:

Förebyggande arbete är grunden i arbetet mot beroende. Skolan är avgörande för att ge unga människor kunskap om narkotika och andra beroendeframkallande substanser, på ett sätt som är anpassat till de ungas ålder och mognadsgrad. Andra centrala aktörer är sjukvården, socialtjänsten, fritidsverksamheter och föreningslivet. Ungdomsmottagningarna bör få ett tydligt, sammanhållet nationellt uppdrag som innefattar folkhälsoarbete mot beroende hos unga människor. Socialutskottet bör därför tillstyrka motion 2021/22:4630 yrkande 9. I övrigt står jag bakom utskottets ställningstagande.

6. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (MP)

Anna Sibinska (MP) anför:

Spelande som leder till beroende kan förstöra människors liv och det är oerhört tufft för barn som har föräldrar som inte agerar rationellt utan riskerar att förstöra för både sig själva och andra. För ett barn kan det vara både skrämmande, obegripligt och svårt att förhålla sig till. Tilliten till föräldern riskerar att försvinna. Hur barn och unga påverkas av föräldrars och andra närstående vuxnas spelande eller spelproblem är ett område där mer kunskap behövs för rätt insatser. Jag anser att Folkhälsomyndigheten behöver få ett tydligare uppdrag att undersöka hur barn och unga påverkas av föräldrars eller andra vuxnas spelande och spelproblem. Myndigheten bör också få i uppdrag att ta fram material till skolor som vill arbeta med preventiva insatser gällande spel. Det är också angeläget att se över hur utbildning i behandling av spelberoende för personal inom psykiatri och beroendevård kan säkerställas.

Jag anser också att det är viktigt att Spelinspektionens roll och hur den kan stärkas ses över. Vidare bör forskningsområdet kopplat till spelfrågor ses över, t.ex. hur hemvisten ser ut för denna typ av forskning och skulle det behöva se annorlunda ut för att den kan hitta möjlig finansiering?

Mot bakgrund av vad som ovan anförts bör socialutskottet tillstyrka motion 2021/22:4604 yrkandena 6–8 och 10–11. I övrigt står jag bakom utskottets ställningstagande.

Särskilt yttrande

En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025 (M)

Kristina Axén Olin (M), Annicka Engblom (M), Ann-Britt Åsebol (M) och John E Weinerhall (M) anför:

Vi moderater har ända sedan den nya spellagen trädde i kraft velat värna och vårda omregleringen. Många svenskar har spelande som hobby och spelsektorn tillföra stora tillskott till det civila samhället, idrotten och mediabranschen. Det viktiga är att se till att minska skadorna till följd av spel genom att upprätthålla det höga konsumentskyddet som garanteras på den svenska licensmarknaden. Därför ser vi det som angeläget att öka kanaliseringen och komma till bukt med det olicensierade spelandet. Vi moderater har sedan tidigare därför drivit bland annat frågor som att införa en ny tillämpningsbestämmelse som gör det förbjudet att erbjuda olicensierat spel till svenska konsument, införa licens för tillhandahållande av spelprogramvara samt att se över regeringens förordningsmöjligheter. Vidare ser vi ett behov av att stärka Spelinspektionen i dess arbete men också vårda spellagen på ett sådant sätt att kanaliseringen ökar genom att exempelvis se över bonusfrågan. Detta är frågor som vi moderater kommer att återkomma till i samband med den aviserade propositionen om en förstärkt spelreglering.